

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİNİN EN
AZA İNDİRİLMESİ, KURAKLIKLARLA MÜCADELE VE SU
KAYNAKLARININ VERİMLİ KULLANILMASI İÇİN
ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ
AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI
KOMİSYONU**

**(10/77, 372, 491, 534, 693, 817, 868, 992, 1004, 1018, 1150, 1170,
1221, 1305, 1434, 1518, 1806, 1815, 1943, 2009, 2139, 2206, 2391,
2909, 2929, 3031, 3032, 3382, 3558, 3575, 3581, 3583, 3647, 3677,
3682, 3690, 3708, 3740, 3769, 3798, 3817, 3831, 3840)**

TUTANAK DERGİSİ

**6'ncı Toplantı
20 Nisan 2021 Salı**

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

I.- Komisyon Başkanı Veysel Eroğlu'nun, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

I.- Ticaret Bakan Yardımcısı Gonca Yılmaz Batur'un, dünyada, AB'de iklim değişikliğiyle mücadelenin ticarete yansımaları, Avrupa Yeşil Mutabakatı, Yeşil Mutabakatı Çalışma Grubunun çalışmaları, Yeşil Mutabakata Uyum Eylem Planı'nın içeriği ile önümüzdeki döneme ilişkin

beklentiler ve yapılması gerekenler hakkında sunumu

2.- Prof. Dr. Levent Kurnaz'ın, iklim değişikliği ve sonuçları, iklim değişikliğine uyum ile Türkiye'nin iklim projeksiyonları hakkında sunumu

3.- Prof. Dr. Levent Şaylan'ın, video konferans sistemiyle, iklim değişikliğinin su kaynaklarına, kuraklığa ve tarıma etkisi ile yapılması gerekenler hakkında sunumu

4.- Tarım ve Orman Bakanlığı Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürü Nurettin Taş'ın, Genel Müdürlük olarak ülkemizdeki iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında yaptıkları çalışmalar ve öneriler hakkında sunumu

**KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİNİN EN AZA İNDİRİLMESİ,
KURAKLIKLA MÜCADELE VE SU KAYNAKLARININ VERİMLİ KULLANILMASI İÇİN
ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS
ARAŞTIRMASI KOMİSYONU**

(10/77, 372, 491, 534, 693, 817, 868, 992, 1004, 1018, 1150, 1170, 1221, 1305, 1434, 1518, 1806,
1815, 1943, 2009, 2139, 2206, 2391, 2909, 2929, 3031, 3032, 3382, 3558, 3575, 3581, 3583, 3647,
3677, 3682, 3690, 3708, 3740, 3769, 3798, 3817, 3831, 3840)

**6'ncı Toplantı
20 Nisan 2021 Salı**

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Küresel İklim Değişikliğinin Etkilerinin En Aza İndirilmesi, Kuraklıkla Mücadele ve Su Kaynaklarının Verimli Kullanılması İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 14.01'de açılarak iki oturum yaptı.

Komisyon Başkanı Veysel Eroğlu, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklama yaptı.

Ticaret Bakan Yardımcısı Gonca Yılmaz Batur tarafından, dünyada, AB'de iklim değişikliğiyle mücadelenin ticarete yansımaları, Avrupa Yeşil Mutabakatı, Yeşil Mutabakatı Çalışma Grubunun çalışmaları, Yeşil Mutabakata Uyum Eylem Planı'nın içeriği ile önümüzdeki döneme ilişkin beklentiler ve yapılması gerekenler,

Boğaziçi Üniversitesi İklim Değişikliği ve Politikaları Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Levent Kurnaz tarafından, iklim değişikliği ve sonuçları, iklim değişikliğine uyum ile Türkiye'nin iklim projeksiyonları,

İstanbul Üniversitesi Uçak ve Uzay Bilimleri Fakültesi Meteoroloji Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Levent Şaylan tarafından, video konferans sistemiyle, iklim değişikliğinin su kaynaklarına, kuraklığa ve tarıma etkisi ile yapılması gerekenler,

Tarım ve Orman Bakanlığı Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürü Nurettin Taş tarafından, Genel Müdürlük olarak ülkemizdeki iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında yaptıkları çalışmalar ve öneriler,

Hakkında sunum yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından saat 19.13'te toplantıya son verildi.

20 Nisan 2021 Salı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.01

BAŞKAN: Veysel EROĞLU (Afyonkarahisar)

BAŞKAN VEKİLİ: Nevzat CEYLAN (Ankara)

SÖZCÜ: Semra KAPLAN KIVIRCIK (Manisa)

KÂTİP: Hasan KALYONCU (İzmir)

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hayırlara vesile olması dileğiyle toplantıyı açıyorum.(*).

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Veysel Eroğlu'nun, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hepinize sıhhat, afiyet diliyorum. İnşallah, Cenab-ı Allah da bu salgın belasından hepimizi korur.

Efendim, bugün özellikle teşrif ettiler; Ticaret Bakan Yardımcımız Sayın Gonca Yılmaz Batur Hanımefendi hitap edecek, daha sonra Boğaziçi Üniversitesinden Profesör Doktor Levent Kurnaz, İstanbul Teknik Üniversitesinden Profesör Doktor Levent Şaylan, ayrıca geçen hafta sunamayan Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürü Nurettin Taş, sunacak. Bir de sorular için geçen hafta Doğa Koruma ve Millî Parklar Genel Müdürlüğünden arkadaşımız bekleyecek.

Bir de efendim, Meteoroloji Genel Müdürlüğü şöyle bir kitapçık hazırlamış, bütün milletvekillerimizin sorularına cevap olmak üzere, eğer uygun görürseniz, bunu da bastırıp dağıtacağız. Uygun mu bilemiyorum? Yani bence güzel malumatlar var.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Bakanım, mail olarak atarlarsa bize...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, mail atsınlar. Ayrıca gene de bütün gruba mail atsınlar. Ben bir kitapçığı da gruba veriyorum efendim.

Efendim, o zaman Gonca Hanım söz sizde.

Özellikle de ticaret önemli çünkü bu Avrupa, iklim değişikliğiyle alakalı görüşmelerde ticareti sınırlamak istiyor; bu durum nedir, ne değildir? Bu konuda Ticaret Bakanlığı ne düşünüyor?

Buyurun.

III.- SUNUMLAR

1.- Ticaret Bakan Yardımcısı Gonca Yılmaz Batur'un, dünyada, AB'de iklim değişikliğiyle mücadelenin ticarete yansımaları, Avrupa Yeşil Mutabakatı, Yeşil Mutabakatı Çalışma Grubunun çalışmaları, Yeşil Mutabakata Uyum Eylem Planı'nın içeriği ile önümüzdeki döneme ilişkin beklentiler ve yapılması gerekenler hakkında sunumu

TİCARET BAKAN YARDIMCISI GONCA YILMAZ BATUR – Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri, Komisyonumuzun değerli üyeleri, değerli hazırun; herkesi öncelikle saygıyla selamlıyorum.

(*) Coronavirus salgını sebebiyle toplantı salonundaki Başkanlık Divanı üyeleri, milletvekilleri, katılımcılar ve görevli personel maske takarak çalışmalara katılmaktadır.

Herkesi saygıyla selamlıyorum tekrar. Ticaret Bakanlığı olarak böyle önemli bir konuda görevlenmiş Komisyona sunum yapma fırsatını bulduğumuz için de tekrar şükranlarımı Sayın Başkan size ve değerli Komisyon üyelerine iletmek isterim.

Sunumumuzun ana başlıklarına hızlı bir şekilde bakacak olursak dünyada, Avrupa Birliğinde ticaret ve iklim değişikliğiyle mücadelenin ticarete yansımaları özelinde kısa bir bilgi vermeyi planlıyoruz. Yine Avrupa Yeşil Mutabakat'ı gündemimize çok önemli bir şekilde oturdu, bunun beraberinde getireceği öngörülen politika değişiklikleri nelerdir, bunları paylaşacağım. Bu arada bütün kurumlarımızın katılımıyla oluşturduğumuz bir Yeşil Mutabakat çalışma grubumuz var. Bu grubun belli temsilcisi, kurumların üyeleri de -bakan yardımcılar seviyesinde- biliyorum ki Komisyona bazı sunum yaptılar, bazıları da sunum yapmayı planlıyorlar. Bütünsel bir yaklaşımla çatı çalışmalarımızı size aktaracağım ve son olarak da Yeşil Mutabakat Uyum Eylem Planı'mızın neleri içerdiğiyile ilgili ve önümüzdeki döneme ilişkin beklentilerimizi, yapmamız gerekenleri sizlere özetlemeye gayret edeceğim.

Değerli hazırun, 2019 yılından bu yana aslında iklim değişikliğiyle mücadele politikaları çok ciddi bir şekilde hız kazandı ve iklim değişikliği bağlantılı politikalarını da uluslararası ekonomi ve ticaret politikalarının merkezine taşıdığını görüyoruz. Aralık 2019'da Avrupa Birliğinin 2050 yılında karbon nötr ilk kıta olma hedefini açıklaması aslında bu politikalara da ivme kazandırdı. Hemen takip eden süreçte karbon nötr hedefine yönelik politikalar uluslararası ticaretin önemli oyuncularını olan, bu ticaret sisteminin çok önemli parçaları olan Çin, Japonya, Güney Kore gibi diğer önemli aktörler tarafından da aslında açıklanmaya başlandı. Mesela, Güney Kore Temmuz 2020'de Yeşil Yeni Mutabakat Programı'nı açıkladı ve bu programla beraber, Covid pandemisinin de sektörlerinde yarattığı kırılmaya bir can suyu vermesini de yan bir hedef olarak koyarak 135 milyar dolarlık bir yatırımın yeşil ve dijital teknolojilere kanallı edileceğini duyurdu. Yine, dünya sera gazı emisyonlarının yüzde 28'inden sorumlu olan Çin var önümüzde. Çin, yine Eylül 2020 tarihinde, 2060 yılında bütün sektörleriyle karbon nötr olma hedefini ortaya koydu. Yine, geçtiğimiz toplantılarda da gündeme geldiğini gördüğüm son bir gelişme, ABD'nin Paris İklim Anlaşması'na tekrar katılmasıyla iklim değişikliğiyle mücadelede aslında bir transatlantik iş birliği beklentisi de güçlenmeye başladı. Ayrıca ABD yeni yönetiminin iklim değişikliği kapsamında hayata geçirmeyi planladığı, vadettiği politikalar arasında, mesela 2035 yılı itibarıyla Amerika Birleşik Devletleri elektrik üretiminin karbon nötr olması bir hedef olarak ortaya konuldu. Yine, 2050 yılı itibarıyla Amerika'nın sıfır emisyonu ulaşması gibi önemli hedefleri dile getirdiler. Diğer taraftan, Avustralya, İsveç, Norveç, Kanada, Japonya, Şili, Güney Afrika da 2050 yılına kadar net sıfır karbon hedefini açıkça beyan eden, bu konudaki eylem planlarını geliştirmeye başlayan ülkeler arasında.

Böyle bir giriş yapma gereğini duymamızın sebebi şudur: Bu noktada iklim değişikliğiyle mücadelenin sadece ülkelerin ekonomi ve ticaret politikalarının değil, uluslararası şirketlerin vizyonlarının da önemli bir parçası haline geldiğini vurgulamak gerekiyor. Bu anlamda, artan sayıda uluslararası şirketin de değer zincirlerinin karbondan arındırılması için taahhütler verdiğini ve uluslararası çaptaki satıcılarını, mal sağlayıcılarını, hizmet sağlayıcılarını da bu yönde uygulamalarını revize etmeleri için yönlendirdiklerini görüyoruz. Bu süreçte tabii ki Covid-19 salgınıyla beraber dünyada sürdürülebilirlik algısı da ciddi şekilde pekişti. Dolayısıyla iklim değişikliğiyle mücadele çalışmalarına da bu bir yandan ivme kazandırdı diyebiliriz. Dolayısıyla önümüzdeki dönemde iklim değişikliğiyle mücadele artan şekilde uluslararası ticaretin ve ekonomi politikalarının odağında yer alacak, bunun da işaretlerini uzunca bir zamandır görmeye başladık.

Şimdi, Avrupa Komisyonu Başkanı, 2019 yılının sonunda göreve gelmesinin hemen ardından 2050 yılında iklim nötr ilk kıta olma hedefini açıkladı Avrupa Birliğinin. Böylece iklim değişikliğiyle mücadele aslında AB'nin en öncelikli politika alanı hâline geldi. Bu doğrultuda da 11 Aralık 2019 tarihinde Avrupa Yeşil Mutabakatı açıklandı. Bu 2050'ye kadar iklim nötr kıta olmayla ilgili ifadeyi biraz açarsak, aslında Avrupa Yeşil Mutabakatı'yla, Avrupa Birliği Paris Anlaşması'yla ortaya koyduğu 2030 yılına kadar asgari yüzde 40 sera gazı emisyon azaltım hedefini yüzde 55'e mesela çekti, 2030'a kadar emisyon gazı azaltım hedefini yüzde 55 olarak revize etti. Yine, Avrupa Yeşil Mutabakatı, iklim değişikliğinin önümüzdeki yıllarda AB'nin tüm politikalarına nüfuz etmesini ve bu politikaların da iklim değişikliği ekseninde yeniden gözden geçirilmesini öngörüyor diyebiliriz. Yani 2021 yılı, aslında AB temel politika ve mevzuatının baştan aşağı elden geçirileceği ve bizim de buna göre çok yakın takipte olmamız gereken bir yıl.

Sanayiden finansmana, ulaştırmadan enerjiye, bir dizi alanda Avrupa Birliği mevzuat ve politikalarını gözden geçirecek diye görüyoruz dedim. 2050 yılına kadar çok önemli bir dönüşüm, aslında “Sanayinin dönüşümünü gerektiren yeni bir büyüme stratejisi benimseyeceğiz.” dedikleri noktada ortaya çıktı. Bu çerçevede, burada yansıda da görebileceğiniz gibi, Yeşil Mutabakat kapsamında ülkemiz açısından da önem arz eden başlıca değişiklikleri biz belli gruplar altında topladık. Örnek vermek gerekirse, sınırda karbon düzenlemesi, yeni sanayi stratejisi ve Döngüsel Ekonomi Eylem Planı, yeşil ve sürdürülebilir tarım, temiz enerji, sürdürülebilir ve akıllı ulaşım stratejisi, finansman, Avrupa Yeşil Mutabakatı diplomasisi gibi alanlarda çok önemli değişiklikler olmasını bekliyoruz ve bu Mutabakatın etkilerinin de sadece Avrupa Birliğiyle sınırlı kalmayacağını söylememiz gerekiyor. Özellikle, ticari alanda AB'nin sınırlarının ötesinde de birtakım etkiler doğuracak politikalar geliştirilmeye başlandı bile. Dolayısıyla, Sayın Başkanın da açılıшта söylediği gibi, aslında AB böylece ekonomisini Avrupa Yeşil Mutabakatı'yla şekillendirirken bu değişimi ithalatına da yansıtarak diğer ülkeler karşısında aslında bir anlamda gizli bir korumacılıkla rekabetini de artırmayı odağına almış durumda diyebiliriz. Neden bu konunun bizim için çok önemli olduğunu ortaya koyacak birkaç rakamı özellikle paylaşmak istiyorum çünkü ülkemizin aday ülke statüsünün yanı sıra AB bizim en büyük ticaret ortağımız ve yapacağı her tür politika değişikliklerinden -ki burada kapsamlı değişikliklerden söz ediyoruz- bizim de etkilenmemiz kaçınılmaz görünüyor. 2020 yılında dünyaya 169,6 milyar dolar ABD doları ihracatımızın 70 milyar doları AB-27 ülkelere gerçekleşti yani yaklaşık yüzde 41'den söz ediyoruz. Dolayısıyla, bahsettiğim başlıklarda yapılacak politika değişiklikleri AB'ye ihracatımızda oldukça önem taşıyan motorlu taşıtlar gibi, tekstil ve hazır giyim gibi, demir çelik, elektronik, tarım dâhil birçok sektörü etkileyecek olan değişiklikler. Bu itibarla, bizim Avrupa Yeşil Mutabakatı'na gereken uyumu sağlamamız hem AB'ye ihracatımızda rekabetçiliğimizin korunmaya devam etmesi açısından hem de küresel değer zincirlerindeki yerimizin korunması ve geliştirilmesi açısından çok büyük önem taşıyor. Burada, önemli bir konu da bu öngörülen politika değişikliklerinin Avrupa sanayisi üzerinde yaratacağı maliyet karşısında Avrupa'nın rekabetçiliğini koruyabilmesi ve üretimin de emisyon azaltım hedefi Avrupa Birliğinden daha az olan ülkelere kaymaması için aslında birtakım tedbirleri devreye alıyor. Bunlardan en önemlisi ve en gündemde olanı da Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması, böyle bir mekanizmanın hayata geçirilmesi gündemde. Henüz bu önlemin ne şekilde tasarlanacağı, nasıl uygulamaya alınacağı, uygulama usul ve esasları, seçili sektörler, hangi sektörlerde uygulanacağı; bu tür konular net bir şekilde belirlenmemiş durumda ancak temel hedefin seçilecek sektörler için ithalat fiyatının eşyanın karbon içeriği de dikkate alınarak belirlenmesi olduğunu ortaya koyuyor. AB bu önleme ilişkin detayları 2021 yılı Haziran ayında açıklayacak ve uygulamaya da 2023 yılında geçilmesi planlanıyor. Önerinin kapsamının belirlenmesine yönelik olarak AB tüm paydaşlarıyla birtakım istişare süreçleri de yürüttü. Geçtiğimiz sene mart ayında 4 Mart- 1 Nisan tarihleri arasında bir

geri bildirim süreci oldu. Yine, temmuz ayında üç aylık bir kamu danışma süreci yürütüldü. Bu süreçte, Avrupa Komisyonunun Sınırdaki Karbon Düzenlemesi'nin olası dizaynına ilişkin olarak karbon kaçağı riski olan sektörlerde birtakım alternatif uygulamalar düşünüldüğünü net olarak gördük.

Şöyle ki bu uygulamalara birkaç örneği vermek isterim. Aslında, bunlar 4 ana başlıkta düşünülüyor ki bunların her biri de ihracatçı için de sanayi için de riskli ve maliyet doğurucu faktörler.

Bunlardan bir tanesi; ithal ürünler için AB'nin sınırdaki bir vergi uygulaması. Bu vergi sınırdaki vergi veya gümrük vergisi şeklinde olabilir. Bu, sadece bir başlık olarak şu anda belli.

Bir diğeri, Avrupa Birliği'nin emisyon ticaret sisteminin ithalatı da uygulanması.

Bir diğeri, ithalatçıların ithalat için tahsis edilmiş ayrı bir havuzdan tahsisatlar satın alması yoluyla bu uygulamanın hayata geçirilmesi ve dördüncü başlık ise karbon kaçağı riski olan sektörlerde hem Avrupa Birliğinde üretilen hem de ithal edilen ürünler için vergiler uygulanması yani ÖTV'ler, KDV benzeri birtakım vergilerin hem içeride üretilen ürünler için hem de ithal edilen ürünler için karbon içeriğine bağlı olarak devreye alınması. Bu tip alternatifler değerlendiriliyor ama öte yandan da geçtiğimiz ay Mart 2021'de kabul edilen Avrupa Parlamentosuna tavsiye niteliğinde DTÖ'yle (Dünya Ticaret Örgütü) Uyumlu Sınırdaki Karbon Düzenlemesine Yönelik Parlamento Kararı var ki burada da "Sınırdaki karbon düzenlemesinin dizaynına ilişkin olarak, sınırdaki karbon vergisinden ziyade, Avrupa Emisyon Ticaret Sistemi'ne ayna bir sistem oluşturulması olasılığı üzerinde yoğunlaşılması daha makul olacaktır." gibi bir söylem var. Diğer açıklamalarda da Komisyon, mekanizmanın Dünya Ticaret Örgütü kuralları ve Avrupa Birliği'nin diğer uluslararası yükümlülükleriyle tam uyumluluğuna dikkat edilmesi gerektiğini gündeme getiriyor çünkü bu son dönemde hemen her çoklu platformda aslında ciddi bir korumacılık uygulaması olarak önümüze gelmeye de başladı.

"Sınırdaki karbon düzenlemesi hangi sektörlerde hedeflenebilir?" diye baktığımızda da "Karbon kaçağı riski yüksek olan sektörler." diyoruz. Mesela -henüz tam netleşmemiş olmakla beraber- 2023 yılı itibarıyla elektrik sektörü, çimento, demir-çelik, alüminyum, petrol rafinerileri, kâğıt, cam, seramik, kimyasallar ve gübre gibi enerji yoğun sanayi sektörleri içerisinden bazı sektörlerin mekanizmaya dâhil edilerek başlanacağını öngörüyoruz. Bunun ardından uygulama enerji yoğun sektörlerin tamamına teşmil edilecektir. Sonrasında da yine Avrupa Birliği bu tür uygulamalarda bir etki analizi yapıp öyle yoluna devam ediyor. Bu enerji yoğun sektörlerde uygulamanın yaygınlaşması sonrasında emisyon ticaret sistemi kapsamındaki bütün ürün ve hammadde ithalatlarına da genişletileceğini öngörüyoruz. Özellikle Avrupa Birliği çelik sanayisi burada -kritik, bunu belirtmeden geçemeyeceğim- Yeşil Mutabakat'ın açıklanması öncesinde dahi ithalatı bir karbon vergisi uygulanması konusu hususunu gündeme getiren sektörlerin başında geliyordu. Dolayısıyla, Avrupa Birliği'nin, sınırdaki karbon düzenlemesini, çelik ithalatında mevcut durumda uyguladığı birçok korumacı önlemler var biliyorsunuz, bunların sona ermesinin hemen ardından, AB çelik sektörünün rekabetçiliğinin korunması için bir araç olarak kullanma ihtimalinin oldukça yüksek olduğunu da düşünüyoruz.

Bu sektörlerden kısa kısa rakamlar vermek istiyorum: Mesela en çok etkileneceğini öngördüğümüz sektörlerimizde, demir çelik sektöründe dünyaya ihracatımızın yüzde 39'u, alüminyumda -alüminyum, alüminyum eşyada- yüzde 57'si, çimento ihracatımızda yüzde 12'si ve kimya sektöründe yüzde 36'sı AB'ye ihracatımız, dolayısıyla bu sektörlerde mevzuat uyumluluklarını ve yapılanları takip etme ve sektörlerimize uyumlandırma konularını kesinlikle atlamamamız gerekiyor. Ülkemiz ihracatına etki açısından baktığımızda, biraz önce sektörel bazda baktığımız tabloda -bütünsel olarak masaya yatırıyoruz- mekanizmanın, Avrupa Komisyonu tarafından emisyon ticaret sistemi mevzuatının bir parçası olarak 2021-2030 yılları arasında karbon kaçağına maruz kalma ihtimali olduğu değerlendirilen sektörler ve alt sektörlerde uygulanması durumunda, bu sektörlerde AB'ye yaklaşık 20,9 milyar dolarlık

bir ihracatımızın etkileneceğini öngörüyoruz ki bu rakam, bu sektörlerde dünyaya toplam ihracatımızın da yüzde 37,5'ine karşılık geliyor. Ancak, yine söyleyeceğim, bu mekanizmanın metodolojisine ilişkin çalışmalar devam ettiği için, mekanizma ürünün değer zincirlerine de uygulanacak mı uygulanmayacak mı, onu bilmiyoruz. Yani sadece bitmiş ürüne değil, eğer değer zincirine de uygulanması söz konusu olursa burada sözünü ettiğimiz rakamların çok daha fevkinde rakamlarla karşılaşmamız mümkün. Çünkü, bu durumda, bu sektörleri girdi olarak kullanan, listede de şu anda yer almayan, otomotiv gibi, diğer hazır giyim eşyaları gibi, elektrik elektronik gibi ihracatımızda çok önem taşıyan kalemler doğrudan etkilenecek demek anlamına geliyor bu.

AB'nin yeni sanayi stratejisi 2 ayaklı bir yapıdan oluşuyor: Bir, enerji yoğun sektörlerin karbonsuzlaştırılması, ikincisi ise kaynak yoğun sektörlerde sürdürülebilirliğin ve döngüsellik sağlanması; temel olarak da stratejilerini bu şekilde açıkladılar. Bu çerçevede, ilk aşamada çelik, çimento, kimya gibi enerji yoğun öncelikli sektörlerin karbonsuzlaştırılması ve modernizasyonu öngörülüyor.

Bu kapsamda, Avrupa Yeşil Mutabakatı'nda 2030 yılı itibarıyla sıfır karbonlu çelik üretiminin düzenlenmesine ilişkin bir strateji de açıklanacak. Diğer taraftan, daha çok kaynak yoğun sektörlerde yoğunlaşan döngüsel bir ekonomi hedefi mevcut. Sanayi stratejisiyle birlikte Döngüsel Ekonomi Eylem Planı'nı da yine geçtiğimiz sene mart ayında yayınladı Avrupa Birliği. Bu planda da özellikle tekstil, inşaat, elektronik ve plastik gibi kaynak yoğun sektörler hedeflenmiş durumda ve bu sektörler bakımından sürdürülebilir ürün politikalarının geliştirilmesi ana gündem.

2021 yılının son çeyreğinde Komisyon bir sürdürülebilir ürün politikası açıklamayı hedefliyor. Bu politika aslında çok önemli çünkü ürünün tasarımında daha çevresel ayak izini azaltacak kriterlerin geliştirilmesinden başlayıp tehlikeli kimyasalların kullanımının sınırlandırılması, üretimde geri dönüşümlü girdi kullanımının artırılması, bunlar için hatta hedefler belirlenmesi, üreticinin ürünün hayatının tüm evrelerinde, hayat döngüsünün tamamında süreçten sorumlu tutulur hâle getirilmesi; sürdürülebilirlik, döngüsellik etiketleri oluşturulması; tüketicilerin dijital pasaport gibi uygulamalarla ürünlere, hizmetlere yönlendirilmesi gibi birçok oldukça mevzuatla da desteklenmesi gereken araçtan söz ediliyor, bu araçlarla döngüsel ekonominin geliştirilmesi teşvik ediliyor. "Politika kapsamında öncelikli sektörler ve ürün değer zincirleri nedir?" diye bakarsak da burada elektronik ve bilişim teknolojilerine, tekstil, mobilya, piller, motorlu taşıt bataryaları, ambalaj, plastikler, yapı malzemeleri gibi ve gıda gibi alanları özellikle burada görüyoruz. Aynı zamanda çelik, çimento, kimyasallar gibi yüksek etkili ve aynı zamanda da enerji yoğun sektörlerin karbonsuzlaştırılmasına katkı sağlayacak bir döngüsel ekonomiden de söz ediliyor. Burada da yine motorlu taşıtlar, tekstil, elektronik gibi sektörlerin bu değişikliklerden ciddi etkilenmesi söz konusu.

Hemen birkaç rakamı paylaşmak istiyorum: 2020 yılı ihracat rakamlarına göre, mesela, motorlu taşıtlar aksam parçalarında dünyaya toplam 22 milyar ihracatımız var, bunun 14,5 milyarı Avrupa Birliğine. Tekstil, hazır giyimde dünyaya 27,3 milyar dolar ihracatımız var, 14,1'i Avrupa Birliğine. Elektronikte dünyaya 9 milyar dolar ihracatımız var; 3,9'u AB'ye. Şimdi, bunlarda ana pazarımızın AB olduğunu dikkate alırsak bu önümüzdeki dönemde AB tarafından döngüsel ekonomi bağlamında gerçekleştirilecek değişikliklere uyum sağlamamız son derece önemli. Daha da önemlisi, bu "sürdürülebilir ürün politikası" altında mevzuatların ülkemizin gümrük birliğiyle beraber gelen yükümlülükleri doğrultusunda uyumlandırılması da önemli. Dolayısıyla, ilgili sektörlerde AB'yle tesis ettiğimiz malların serbest dolaşımının devamı açısından da sadece Yeşil Mutabakat ya da ekstra vergi konulması değil, malların serbest dolaşımının devam edebilmesi açısından da bu ilgili mevzuatlara hızla uyum sağlanması gerekecek.

Yine, Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamında o piramidin etrafındaki önemli yuvaklardan bir tanesi de Avrupa Birliğinin açıkladığı “tarladan sofraya” ve “biyoçeşitlilik” stratejileri. Bu stratejilerde Avrupa Komisyonu Ortak Tarım Politikası’nı sürdürülebilir bir gıda sistemi oluşturacak şekilde dönüştürme hedefini ortaya koydu ve doğa üzerinde oluşan tahribatın giderilmesini ikinci hedef olarak belirledi. Bu stratejilerle de Avrupa Komisyonu aslında daha sıkı bir bitki sağlığı tedbir uygulamasına geçmeyi planlıyor; kimyasal pestisitler, gübreler, antibiyotiklerin kullanımının ciddi oranda azaltılması, buna yönelik tedbirlerin alınması gündemde. Yine, tüketicilerin gıda takibi yapabilmesini kolaylaştıracak “çevresel ayak izi” gibi bilgileri içeren dijital takip sistemleri hayata geçirilecek. Organik tarımın artırılması çok önemli bir hedef, Mart 2021’de Organik Eylem Planı açıklandı. 2030 yılında Avrupa Birliğindeki tarımsal arazilerin yüzde 25’inde organik tarım yapılmasına yönelik adımlar bu eylem planında yer alıyor.

2020 yılında biz Avrupa Birliğine 5,5 milyar dolar değerinde tarım ihracatı gerçekleştirdik. Toplamda da 20,7 milyar dolarlık bir tarım ihracatımız var dünyaya, AB’ye ihracatımız yüzde 26,7’ler mertebesinde. Dolayısıyla, tarım ürünlerinde de AB’nin belirleyeceği bu kriterlerin ihracatta da yerine getirilmesi gereken koşullar olarak karşımıza çıkacağını görüyoruz şimdiden. Bu nedenle de tarım sektörü açısından da Yeşil Mutabakat’a uyum kritik bir konu.

Bir diğer başlığımız, temiz enerji dönüşümüyle ilgili olan AB enerji politikaları kapsamında temiz enerji dönüşümünü sağlayarak enerji sisteminin dekarbonizasyonu hedefini ortaya koydu. Dolayısıyla, enerji sektörünü yenilenebilir enerji üzerine kurma, kömürden aşamalı bir şekilde vazgeçme, deniz üstü yenilenebilir enerji kullanımını artırma, özellikle hidrojen kullanımını yaygınlaştırma, özellikle karbonsuz çelik üretiminin sağlanması için hidrojen kullanımı ve AB’de bir hidrojen vadisinin kurulması gibi alanlar AB’nin şu anda gündeminde yer alıyor. Yine, geçtiğimiz yıl sonunda deniz üstü yenilenebilir enerji stratejisini açıkladı AB. Böylece, Avrupa’nın off-shore rüzgâr kapasitesini artırmayı hedefliyor.

Yine, önemli ve bizi etkileyeceğini düşündüğümüz bir başlık da AB enerji politikaları kapsamında inşaat sektörüne yönelik olarak da renovasyon, “Yenileme Dalgası” inisiyatifi açıkladı Ekim 2020’de. Bu inisiyatif şunu diyor: “AB, öncelikli olarak enerji tasarruflu binaların oranını yükseltecek.” Bu çerçevede, 2030 yılı itibarıyla 35 milyon binanın renove edilmesi gündemde ve binaların enerji performanslarının artırılması, 160 bin ilave yeşil iş, işte, istihdam yaratılması gibi hedeflerini belirledi. Bu bağlamda da bizim yurt dışı müteahhitlik hizmetlerimiz açısından bu inisiyatiflerin yaratabileceği fırsatların da hızla değerlendirilmesi gerekiyor; biz bu yönde de takiplerimizi yapıyoruz.

Yine, Yeşil Mutabakat’ta ulaştırma, sürdürülebilir ve akıllı ulaştırma stratejisi önemli bir başlık. Avrupa Yeşil Mutabakatı’yla ulaşım kaynaklı emisyonlarda 2050 yılı itibarıyla yüzde 90 azaltım yapılması gerektiği ortaya konulmuş durumda. AB, sürdürülebilir ve akıllı ulaşım stratejisini Aralık 2020’de açıkladı. Bu strateji kapsamında da aslında kara yolu taşımacılığının demir yolu ve iç su yolu taşımacılığına aktarılması, daha sürdürülebilir ulaşım modlarının paylarının artırılması, kombine taşımacılığın geliştirilmesi, ulaşımın çevre üzerindeki etkileri dikkate alınarak fiyatlama modellerinin oluşturulması, tüm ulaşım modlarında sürdürülebilir ve alternatif yakıtların ve temiz yeşil araçların devreye alınması gibi birçok inisiyatifi içeriyor bu program. Motorlu araçlar için çok daha sıkı emisyon standartları getiriyor, hibrit elektrikli araçlara geçişi teşvik edecek düzenlemeleri içeriyor. Mesela, 2030 yılına kadar AB genelinde 30 milyon elektrikli aracın yollarda olması hedefleniyor ve 1 milyon da şarj istasyonu kuracak Avrupa Birliği bütün kıta genelinde. Bu düzenlemelerin tabii hayata geçmesi, biraz önce de söylediğim, en önemli ihraç kalemlerimizden otomotiv sektörümüz, motorlu taşıtlar ihracatımız için önemli olduğu kadar taşımacılık ve lojistik sektörümüz için de büyük önem taşıyor.

Yine, bir diğer başlığımız, mutabakatın çevresel hedeflerine yalnızca Avrupa'nın kendi çabalarıyla ulaşamayacağı noktasından hareketle AB, mutabakatta şunu söyledi, dedi ki: "Bu yöndeki uluslararası çalışmalara liderlik de ederiz." Böyle bir hedefini de ortaya koydu. Bu doğrultuda da ikili ve çok taraflı platformlara etkin bir şekilde zaten şimdiden dâhil oluyor, bu platformları çok etkin kullanacağını, iş birlikleri geliştireceğini deklare etti ve buna da başladı. Diğer taraftan da yeni ticaret politikası çerçevesinde ticaret anlaşmalarındaki sürdürülebilir kalkınma taahhütlerini güçlendireceğini ve bu taahhütlerin uygulanmasını da daha yakından takip edeceğini de açıkladı.

Burada yine önemli bir konu: Gelecekteki ticaret anlaşmalarında Paris Anlaşması'nın onaylanmasına ve etkin şekilde uygulanması hususuna da yer vereceğini Avrupa Birliği beyan etti. AB, son yıllarda Vietnam, Japonya ve İngiltere'yle serbest ticaret anlaşmaları gerçekleştirdi ve bu anlaşmaların hepsinde de Paris Anlaşması hükümlerinin hayata geçirilmesine ilişkin taahhütleri koydu. Hem Yeşil Mutabakat hem AB Ticaret Politikası belgesinde AB gelecekteki tüm anlaşmalarında da Paris Anlaşması'nın onaylanması ve etkin bir şekilde uygulanmasını bekleyeceğini net olarak belirtiyor ve daha kapsamlı hükümlere de yer vereceğini taahhüt ediyor. Mesela, 2021 başında açıkladığı bu ticaret politikası belgesinde ayrıca G20 ortaklarından karbon nötr taahhütlerde bulunmalarını talep etmeyi de öngördüğünü açıkladı. Tabii bunun yanı sıra, Paris Anlaşması'nın uluslararası kuruluşlar tarafından sağlanan finansman imkânlarından yararlanması için de bir ön koşul olarak önümüze geldiğini görüyoruz. Mesela, Avrupa Yatırım Bankasının adının "İklim Bankası" olarak değiştirilmesi gündemde ve bu doğrultuda da sadece iklim değişikliğiyle mücadele projelerine bundan sonra finansman sağlaması hedefleniyor. Dolayısıyla, AB'yle pozitif gündem kapsamında başlatılması hedeflenen gümrük birliğinin güncellenmesi görüşmelerinin de bu sürecin de AB tarafından bu alanlarda taleplere gebe olacağını şimdiden öngörüyor olmak gerekiyor.

İklim değişikliğiyle mücadelede finansman hayati bir önem taşıyor. Bu çerçevede AB tarafından iklim değişikliği hedeflerine ulaşılmasını sağlayacak finansman ihtiyacının karşılanması dönüşümün çok temel ana unsurlarından biri olarak belirlenmiş durumda. AB 2050 yılında dünyada iklim nötr ilk kıta olma hedefine ulaşmak için 2030 yılına kadar yıllık 260 milyar avro tutarında yatırıma ihtiyaç duyacağını hesaplamış durumda, yıllık 260 milyar avro. Bu çerçevede de bahse konu yatırım ihtiyacını karşılayabilmek için Avrupa Komisyonu, Yeşil Mutabakat'ın hemen ardından Avrupa Yeşil Mutabakatı Yatırım Planı'nı açıkladı ve bu yatırım planıyla önümüzdeki on yıl için en az 1 trilyon avronun sürdürülebilir yatırımlara ayrılacağını duyurdu. Yine önemli bir finansman mekanizması olarak Adil Geçiş Mekanizması yoluyla da 2021-2027 yılları arasında en az 100 milyar avronun Yeşil Geçiş'ten gerek ekonomik gerekse sosyal açıdan en çok etkilenecek olan kesimlerin desteklenmesi amacıyla kullanılacağı ifade edildi. Bunların dışında işte, Avrupa Yeşil Mutabakatı Yatırım Planı ve Geçiş Mekanizması'na ek olarak birlik programları, bildiğimiz InvestEU, LIFE, Ufuk 2020, Ufuk Avrupa, Sosyal Yenilik Programı gibi programlarda da Yeşil Mutabakat hedeflerinin gerçekleştirilmesine yönelik projelerin artık önceliklendirildiği ve kapsama alındığını görüyoruz. Yine bu fon ve mekanizmalara ilave olarak da AB'nin yeşil dönüşümünün sağlanması için ihtiyaç duyulacak mali kaynakların yaratılmasında yeşil tahvil ihracının kullanılması, çevre ve iklim değişikliğine verilen desteklerin artırılması, teşviklerin artırılması, AB devlet yardımı rehberlerinin gözden geçirilmesi, kamu alımlarının da yeşil dönüşümü destekleyecek şekilde kullanılmasının hedeflendiğini tek tek görüyoruz. Dolayısıyla finansman konusu Yeşil Mutabakat kapsamında bizim için de çok önem arz eden hususların başında geliyor. Bu sayfaları çok hızlı geçeceğim. Evet, AB'yle, muhataplarımızla bir araya geldiğimizde birlik programlarından bizlerin de Türkiye olarak yararlanabileceği söylenilmekle beraber şunu belirtmek isterim: Biraz önce sözünü ettiğim 1 trilyon avroluk ve 100 milyar avroluk 2 ana fon sadece üye ülkelere açık olup aday ülkeler tarafından kullanılamayan fonlardır. Bizim kullandığımız,

kullanabileceğimiz fonlar ise nispeten çok daha küçük boyutlarda olup birçok ülke arasında dağıtılarak nihayetinde proje bazlı verilen teşviklerdir. Dolayısıyla evet, bu fonlardan yararlanma konusunda devam eden birtakım katılım görüşmelerimiz olmakla beraber, bizim şu anda esas hedefimiz üye ülkelerin yararlandığı fonlardan Türkiye'nin de bir gümrük birliği ortağı olarak, diğer aday ülkelerden farklılığını ortaya koyarak yararlanmasını sağlamak. Biz tabii bütün bu gelişmeleri takip ederken işin özellikle ticaret boyutundan bir üst koordinasyon görevi üstlendik ve ihracatımız üzerindeki etkilerini kapsamlı ortaya yatırmak için de Bakanlığımız başkanlığında bir çalışma grubu oluşturduk. Bu çalışma grubunda da yansıda gördüğünüz üzere 8 bakanlığımız ve Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığının yer aldığı ve bakan yardımcısı seviyesinde takip edilen bir çalışma grubundan söz ediyoruz. 4 Şubat 2020 tarihinden itibaren de yoğun bir şekilde faaliyetlerini sürdürüyor bu grup. Bu grup kurumlar arasında teknik istişarelerin yanı sıra özel sektörün de görüşü ve katkılarını temin etmeye yönelik bir dizi genel ve özel nitelikli sektör toplantıları gerçekleştirdi. Ayrıca, dediğim gibi, bakan yardımcılar seviyesinde de düzenli olarak bir araya gelip eylemlerimizin üzerinden geçiyoruz. Bu grubun tabii, gündeminde temel konu Yeşil Mutabakata Uyum Eylem Planı'nın oluşturulmasına ilişkin çalışmalar. Çünkü biz de ülkemiz olarak her bir bakanlığımız nezdinde Yeşil Mutabakat'la uyumlanabilmek adına yapmamız gerekenlerin bir planlamasını gerçekleştirdik. Buna ek olarak da tabii, AB nezdinde yürütülen çalışmalarımız söz konusu.

Zamanımı aştığımı biliyorum. Biraz daha süre alabilecek miyim Sayın Başkanım? Acaba ne kadar daha sürem olabilir? Bir on dakikam daha olabilir mi mesela?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – On dakika daha olabilir önemli olduğu için.

TİCARET BAKAN YARDIMCISI GONCA YILMAZ BATUR – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım, sağ olunuz.

Hızlıca şey yapayım.

Birçok anlatacak şey olduğunu ve paylaşma arzumuz var. Belki bir tur daha bizi alırsanız o zaman biraz daha detayında belki uygun gördüğünüz konularda paylaşımdan memnun oluruz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bazı bakanlıkları ikinci tura çağıracağız toparladıktan sonra en üst seviyede.

TİCARET BAKAN YARDIMCISI GONCA YILMAZ BATUR – Şükran duyuyoruz. Teşekkür ediyoruz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çevre ve Şehircilik gibi, Tarım, Orman ve sizin Bakanlık, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı gibi.

TİCARET BAKAN YARDIMCISI GONCA YILMAZ BATUR – Seviniriz Başkanım, her zaman.

Bu çalışma grubu tabii, birçok farklı sektörle özellikle hem sektörlerin beklentilerini ortaya koymak hem de bu sektörlerin yaşayacağı değişikliklere karşı bilinirliklerini artırmak amacıyla bir araya geldi. Burada enerji yoğun, kaynak yoğun, çelik, alüminyum, çimento, cam, seramik, otomotiv, otomotiv yan sanayisi, plastik, tekstil, hazır giyim, ulaştırma, tarım gibi birçok sektörde bir araya gelinmesinin ötesinde özel sektör çatı kuruluşlarıyla da kapsamlı toplantılar gerçekleştirdik. Bakanlığımızın hem STK'lerle, TİM, TOBB, TUSİAD, MÜSİAD, DEİK, YASED gibi hem de sektör temsilcileriyle yoğun bir istişare ve ortak eylem oluşturma sürecimiz de düzenli olarak devam ediyor. Aynı zamanda bu, Bakanlığımızın AB üye ülkeler ve Avrupa Birliği sektörleriyle temaslarında da yine, Dünya Ticaret Örgütü, OECD, G20 gibi çok taraflı platformlarda da öncelikle gündem maddemiz bu. Özellikle sınırda karbon düzenlemesi mekanizmasının gümrük birliği kapsamında ticari bir engele dönüşmemesi, AB ve ülkemiz sektörleri arasında iş birliklerimizin geliştirilmesi ve çok önemli konu, ülkemizin AB

finansmanına, biraz önce sözünü ettiğim finansmana erişimine yönelik beklentilerimiz de sürekli olarak gündeme getiriliyor ve takip ediliyor. Burada ticarete ilişkin pozisyonumuzda temel amaç ülke içinde ihracatçılarımıza maliyet getirebilecek politikaların etkilerinin ve ihraç pazarlarında karşı önlemlerle karşılaşma olasılıklarının en aza indirgenmesi diyebiliriz.

Belli kısımları biraz hızlı geçeyim. Sınırdaki karbon düzenlemesini aktardım. Burada Avrupa Birliği'nin görüş toplama sürecinde biz kendilerine de görüşümüzü, ülke görüşümüzü ilettik, komisyona ilettik. 3 temel konu var. Bizim burada Avrupa Birliği'nden beklentimiz Avrupa Birliği ile ülkemiz arasında ikili ve uluslararası anlaşmalar kapsamında yükümlülüklerimize bir kere uygun hareket edilmesi gerekiyor gerek gümrük birliği ortak 1/95 sayılı Karar'ımız gerek tarım ürünü ihracat, ticaretine ilişkin kararlar. Avrupa Kömür Çelik Topluluğu Serbest Ticaret Anlaşma'mız. Burada özellikle Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ve göreceli kabiliyetler ilkesine uyumluluğun bir ön planda olmasını beklediğimizi düşünüyoruz, belirtiyoruz ve bu çerçevede de ülke görüşlerimizde yer alan hususları detaylı olarak ele almak için nisan ayı sonunda Komisyonla da bir istişare toplantısı gerçekleştirmeyi planlıyoruz.

Özel sektör de tabii bu arada boş durmuyor. Evet, biz kamu olarak hiçbir zaman özel sektörden geride kalmayacak şekilde onlara liderlik edeceğimiz bir süreci burada özellikle yürütmeye çalıştık ancak bir yandan da mesela TOBB bünyesinde bir Avrupa Yeşil Mutabakatı Çalışma Grubu, TİM bünyesinde İklim Komitesi, TÜSİAD bünyesinde Yeşil Mutabakat Görev Gücü, yine, DEİK'in Avrupa Yeşil Mutabakatı inceleme ve analiz çalışmaları gibi birçok kurumun, birçok çatı kuruluşun da detaylı olarak hem kendi üyelerini bilgilendirme, bilinçlendirme hem de Yeşil Mutabakat'a uyum konusunda uluslararası lobi faaliyetlerine katkı sağlama anlamında çalışmalarını görüyoruz.

Bizim bu çalışma grubumuzun ürünü -aslında ürünlerinden bir tanesi diyeyim- bir eylem planı. Bir eylem planı taslağı oluşturduk ve Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamında ülkemizi etkileyecek 9 ana başlıkta, tüm Bakanlıklarımız tarafından da uygun görülen 84 eylem ortaya koyduk. Bu eylemlerden bazıları ilgili kurumlarımız tarafından hâlihazırda da hızla devreye alınmaya başlandı.

Bundan sonraki sayfaları söylemeyeceğim, zaten paylaştığımız dokümanlarımızda da mevcut. Eğer arzu edilirse bir sonraki toplantımızda detaylarını da verebiliriz. Ancak, sınırdaki karbon düzenlemesi detayında yapılacak bütün çalışmalar, "yeşil ve döngüsel ekonomi" başlığı altında -biliyorum ki Sanayi ve Teknoloji Bakan Yardımcımız da buraya geldiğinde sunumunda belirtti, izah etti- Yeşil OSB'ler gibi, döngüsel ekonomi planları gibi çalışmaların gerçekleştirilmesi... "Finansman" başlığı altında, özellikle belirttiğim ulusal finansman sistemiyle ilgili atılacak adımların belirlenmesinin yanı sıra ülkemizde yeşil finansmanın gelişimini sağlayacak bir ekosisteminin geliştirilmesi çok önemli, mevcut finansman imkânlarının da daha bilinir kılınması ve etkin kullanılması önemli diyoruz hep. Dolayısıyla eylem planımızda bu başlığı özellikle vurgulamak istiyorum. Mesela yeşil dönüşüme yönelik öncelikler doğrultusunda ihtiyaçların belirlenmesi ve AB'de sağlanan teşvik unsurları da dikkate alınarak ulusal teşvik sisteminin gözden geçirilmesi de eylem planımızın başlıklarından bir tanesi. Ulusal enerji verimliliği finansman mekanizması gibi, alternatif ürünlerin sürülmesi gibi, mesela yeşil ve sürdürülebilir tahvil ihracına yönelik sürdürülebilir tahvil çerçeve dokümanı, Yeşil Sukuk alanında çalışmalar yürütülmesi, sürdürülebilir bankacılık gibi finansman alanında oldukça yoğun çalışmalar öngörülüyor.

Yine, enerjiye geldiğimizde, yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği, bunların her biri ilgili Bakanlıklarımızın, ilgili kamu kurum, kuruluşlarımızın özel sektörde de beraber hayata geçirmeyi hedeflediği adımlara örnek başlıklar.

Şimdi, değerlendirmeye geldiğimiz noktada, özetle, Sayın Başkanım, uluslararası ticaret ve ekonomik düzen içerisinde bu iklimde değişiklik mücadelesi sürekli önümüze gelecek ve Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın etkileri de sadece AB'yle sınırlı kalmayacak. Özellikle ticari alanda sınır ötesi bir etki olacak ve biz burada hep Avrupa Yeşil Mutabakatı'nı konuştuk ama en başta da söylediğim gibi Güney Kore de ABD de Çin de Japonya da şu anda böyle düzenlemeleri devreye almaya başlıyor, ki önümüzdeki dönemde buralara da olan ticaretimizde aynı etkilerin yansımaları yaşayacağız demektir. Değişikliklerin, AB dışında İngiltere ve Kanada gibi ülkelerden çok hızlı bir destek gördüğünü de söylememiz gerekiyor.

Bunlara ilaveten dünyada artan sayıda şirket, değer zincirlerinin karbondan arındırılmasına yönelik de taahhütler vermeye başladı. Özellikle gelişmiş ülkelerde bu sürdürülebilirlik algısı da ciddi güçlenmiş durumda. Ülkemizce bu alanda atılacak adımlar hem AB'ye ihracatımızda hem de uluslararası anlamda rekabetçiliğimizin korunması ve geliştirilmesi açısından ciddi önem arz ediyor.

Sunumda da bahsettiğim üzere, konunun uluslararası ekonomi ve ticarete artan önemi nedeniyle tüm STK'lerimiz yeşil dönüşümü öncelikli çalışma alanlarından biri hâline getirdi ve çalışmalarını da başlattı. Bunun yanı sıra özellikle hem farkındalığı hem de adaptasyon kabiliyeti daha yüksek olan büyük firmalarımız da var, biliyorsunuz. Bu firmalar da bu süreç dönüşümlerini odaklarına yerleştirmeye başladılar, yavaş yavaş da olsa karbon nötr taahhütlerde bulunmaya da başladılar. Nitekim ülkemizde de mesela Arçelik “2030 yılına kadar küresel çapta tüm üretim tesisleri için yeşil elektrik satın alacağını, enerji verimliliğine 50 milyon dolar ek yatırım yapacağını” açıkladı; Turkcell “2030 yılına kadar elektrik tüketimini tamamen yenilenebilir enerjiden karşılamayı hedeflediğini” duyurdu; Koç Topluluğu 2050 yılına kadar “sıfır karbon” hedefine yönelik yol haritası hazırladıklarını açıkladı. Yani bu kapsamda, kamunun özel sektör tarafından başlatılan çalışmaların gerisinde kalmayıp ülkemizde de bu çalışmalara rehberlik ve öncülük edilmesi çok önem arz ediyor. Bu anlamda, Yeşil Mutabakata Uyum Eylem Planı'nın hayata geçirilmesi son derece önemli. KOBİ'ler de dâhil olmak üzere ülkemizde hem farkındalığın artırılması hem de yeşil dönüşümün hızlandırılması gerekliliğinin biz son derece bilincindeyiz. Tüm bakanlık, kamu kurum ve kuruluşlarının faaliyetlerinde de önümüzdeki dönem bu alana öncelik verilmesini büyük bir zaruret olarak görüyoruz Sayın Başkanım.

Saygılarımla.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çok teşekkür ederiz, sağ olun.

Tabii, bu, ticaret açısından, Avrupa Birliğiyle ticaret açısından çok önemli. Ben, tabii, değerlendirme yapacağım ama söz isteyen arkadaşlarımız var, önce onlara söz vereyim.

Buyurun Murat Bey.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkanım, teşekkür ederim.

Sayın Bakanım, Komisyonumuzun kurulduğu, ilk toplantısını yaptığı tarihten bugüne çok sayıda arkadaşımız buraya geldi, sunum yaptı. Kanımca en iyi iki sunumdan biriydi bu; biri İklim Başmüzakerecimizin yaptığı sunum, Mehmet Emin Birpınar, diğeri de -konuya hâkimiyet bakımından söylüyorum-siz. Çok kapsamlı, ben de istifade ettim sunumunuzdan.

Birkaç sorum olacak size: Bunlardan bir tanesi, siz Bakanlık olarak, mevcut koşullarda Paris İklim Anlaşması'na Türkiye'nin taraf olmasıyla ilgili -zaten imzaladık da- Meclisin onaylaması ve yürürlüğe girmesiyle ilgili ne düşünüyorsunuz? Şöyle bir ikilem var: Paris İklim Anlaşması'nı imzaladığımız takdirde biz gerekli fonlardan istifade edemeyeceğiz. Daha önce buraya girerken Ek-II ülkelerinden olmaması sebebiyle -ancak Yeşil İklim Fonu'nda 100 milyar dolar hedeflenmesine rağmen, 10 milyar dolar gibi bir para, hatta 8 milyar dolar ile 10 milyar dolar arasında bir para toplandığı söyleniyor-

bu fondan istifade edemeyeceğiz gibi gözüküyor. Ancak sizin de anlattığınız çok sayıda başka fonlar var, AB Yatırım Bankası var. Onun dışında Fransa Kalkınma Ajansından irili ufaklı dünyadaki tüm finansal sistem bu karbonsuz ekonomiye dönüyor ve Türkiye'nin, bizim anlaşmadaki pozisyonumuza tüm ülkelerin de onayı gerekiyor buna biliyorsunuz yani Yunanistan gibi şu an ihtilafta olduğumuz birçok başka ülkenin de onaylaması gerekiyor bizim anlaşmadaki pozisyonumuzun değişmesi için. Şu koşullarda, mevcut koşullarda siz Bakanlık olarak ne düşünüyorsunuz? Bu, bir.

İkincisi, plastikle ilgili bir şey var. Plastik ithalatında Türkiye yükselen ülke, Çin'in atık plastik ithalatını durdurmasından sonra Türkiye ve Endonezya çok öne çıktı. Bunun Türkiye'de bir ekonomik değer yarattığı... Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bu konuyla ilgili olumsuz düşünmesine rağmen -yani bize yansıyan şey o- Ticaret Bakanlığının bunun bir ekonomik değer yarattığı gerekçesiyle plastik atık ithalatını, Türkiye'nin çöp ithalatını onayladığı söyleniyor. Bize verilen yanıtlarda da -soru önergelerimize- bu, bu şekilde. Türkiye kendi plastik atığını dönüştüremiyor. Şimdi, döngüsel ekonomi anlattınız, çok güzel. Bizim bu atığı dönüştürüp yeniden ekonomiye kazandırmamız lazım, önce kendi atığımızı ama bizde Kemalpaşa'da tarım arazilerinin içinde İtalya'nın çöpleri, Adana'da Avrupa Birliğinin, başka ülkelerin çöpleri... Bizim çöplerimizin içinde hiç dönüştürülmeden bunları görüyoruz.

Kaldı ki plastikle ilgili de ciddi sıkıntılar var yani dünyada her yıl üretilen plastiğin denizlere ulaşan kısmı her iki deniz kaplumbağasının birinde plastik atık, her deniz kuşunun da yüzde 90'ında plastik atık olduğunu gösteriyor yani bir şekilde besin zincirimizin içine girmiş, biz de tüketiyoruz. Siz Bakanlık olarak plastik atık ithalatı konusunda ne düşünüyorsunuz? Yüzde 50'ye düştü şu an ithalat oranı, yüzde 50 yerli, yüzde 50 ithal oluyor. Sanırım ocak ayında değişti, biz de onunla ilgili çok mücadele ettik. Sizin Bakanlık olarak düşünceniz ne? Bir de farklı bakanlıklarla bir çalışma şeyi oluşturduğunuz söylediniz ama mesela yine döngüsel ekonomiyle ilgili en önemli altyapı yatırımlarından yani karbon nötr hâle gelmesiyle, Türkiye'nin karbonu azaltmasıyla ilgili, bu sistemin bir parçası olması noktası ulaşım ama bizde elektrikli araçlarla ilgili... Avrupa Birliği kaç milyon şarj istasyonu kuracak dediniz?

TİCARET BAKAN YARDIMCISI GONCA YILMAZ BATUR – 1 milyon.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bizde, herhâlde geçen ay elektrikli araçlardaki vergi arttı yani inanılmaz bir şekilde arttı; destekleniyordu, biz vergiyi artırdık. Şimdi, bununla ilgili sizin bir vizyonunuz var mı yani Ticaret Bakanlığı olarak, önümüzdeki dönem elektrikli tren, toplu ulaşım, evet ve elektrikli araç yani fosil yakıt tüketmeyen araçlarla ilgili sizin yaklaşımınız nedir? Türkiye'de şarj istasyonları, elektrikli araçların teşvik edilmesi, vergi indirimi ya da başka teşvikler... Çünkü şu an tam tersini yaşıyoruz. Onlarla yani Ulaştırma Bakanlığıyla bu konuda birlikte bir çalışmanız var mı? Bunu öğrenmek istiyorum.

Siz sunumunuzda bahsettiniz, dünya kömürü terk ediyor ama bizde Enerji Bakanlığı yaptığı sunumda kömüre dayalı termik santral yapmayı planladığını, bunun Türkiye'nin enerji çeşitliliği için önemli olduğunu, bunu terk etmeyeceğini; herhâlde 23 ile 25 arasında da kömüre dayalı termik santral yapmayı planladığını söyledi. Sizin yaptığınız sunumdan tam tersi bir netice çıkarttım ben açıkçası. Bu kömürden çıkışla ilgili siz Bakanlık olarak ne düşünüyorsunuz? Bunları merak ediyorum.

Bir de plastik atık ticaretiyle ilgili bir şey daha ekleyeyim: INTERPOL bir raporunda plastik atık ticaretinin aynı zamanda suç rotalarını oluşturduğunu söylüyor. Ben bununla ilgili sizin Bakanlığınıza da bir soru önergesi verdim, orada genel bir cevap verilmiş yani konuya ilişkin spesifik bir işi aslında benim sorduğum. Dünyada atık plastik ticareti aynı zamanda suç rotalarını belirliyor, bununla ilgili INTERPOL'un bir raporu var; bu konudaki düşüncelerinizi öğrenmek istiyorum.

Sunumunuz için tekrar teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU - Teşekkür ederiz.

Sayın Bakan Yardımcımız, sorulara topluca daha sonra cevap verebilirsiniz, hepsini alalım. Bir de bazı sorulara cevabı, sizi muhtemelen tekrar çağıracağız, o zaman veya daha sonra yazılı olarak da verebilirsiniz.

Teşekkür ederim.

Sayın Hüseyin Kaçmaz, buyurun efendim.

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) - Teşekkürler Sayın Başkanım.

Değerli milletvekilleri, kıymetli hazırun; herkesi selamlıyorum.

Tabii, tekrara düşmemek için biraz özen göstereceğim, Murat Vekilimle birkaç sorum sanırım ortak olmuş.

Sayın Bakanım, şimdi, slayt 9'da Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması'na ilişkin bir sunum vardı. Burada merak ettiğimiz, sınırda karbon vergisi düzenlenmesiyle ilgili olarak AB'ye ihracatta ne kadar vergi ödenir? Bu konuda bir çalışma var mı? Çalışma yoksa bir tahmin var mı şu aşamada? Onu öğrenmek istiyoruz. Mesela 2009'da olsaydı ihracatta ödenecek para ne civarda olurdu? Yeşil Mutabakat sonucunda oluşan sınırda vergi düzenlemesi olarak Türkiye'nin ödeyeceği paranın miktarına dair resmi bir çalışma ya da tahmin var mı?

Yine, bununla birlikte slayt 12'de kimyasal pestisitler, gübreler ve antibiyotiklerin kullanımını ciddi oranda azaltacak tedbirlerin alınması öngörüldüğü yazılmış. Peki, biz bu konuda ne yapıyoruz, sadece ihracat meselesi olarak mı bakıyoruz ve bu tip kimyasallarla ilgili bugüne kadar ne gibi tedbirler alındı tarafımızca?

Yine, slayt 13'te -Sayın Murat Bakan Vekilim de değindi- temiz enerji dönüşümü, enerji sisteminin dekarbonizasyonu, öngörülen politika değişiklikleri burada işlenmiş ama yine slaytta bu öngörülen politika değişiklikleri daha önce Enerji Bakanlığının anlattıklarıyla neredeyse tamamıyla ters; onlar, eldeki kömür rezervlerinin kullanılacağını ifade eden bir sunum yapmışlardı. Bu tip politika belirleme süreçlerinde bakanlıklar arasında koordinasyon sağlanıyor mu? Yine, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı "enerjide kömür" derken bunun ihracatta yaratacağı yükün farkında mı ya da bu durum müzakere ediliyor mu?

Yine, slayt 25'te Yeşil Mutabakatı Uyum Eylem Planı işlenmiş Yeşil Mutabakatı Eylem Planı'nın bir örneğine gerçekten ihtiyacımız olacak Sayın Başkanım, bunun bir kopyasını çalışmalarda kullanmak için almamız çok uygun olacaktır. Eğer varsa Yeşil Mutabakatı Uyum Eylem Planı'nın bir kopyasını da talep ediyoruz. Bunu da arz edeyim.

Yine, tabii hızlıca geçildi sonlara doğru olduğu için, 30'uncu slaytta 2027 yılı sonuna kadar her yıl bin megavat RES ve GES sağlayacak çalışmaların yürütülmesine ilişkin bir sunum var. Soru olarak da hâlen kurulu gücün yarısından azını kullanıyor zaten RES ve GES'lerde, bu kadar fazla varken yeni RES ve GES'lerle beraber her yıl bin megavat karşılığı kömür santralinin de kapatılması için bir çalışma ekstrasından yapılıyor mu? Bunu merak ediyoruz.

Yine, elektrikli araçlardaki ÖTV artışına Sayın Murat Bakan değindi, tekrara düşmemek kaydıyla bunu tekrar etmeyeceğim.

Son olarak -tabii biraz Komisyonun çalışma alanı dışında bir soru olacak ama- bildiğiniz üzere, son günlerde gündeme gelen -Sayın Ticaret Bakanının kendisinin de ortak olduğu iddiası var- bir şirketin Bakanlığa bağlı kurumlara 9 milyon liralık ürün sattığı iddiası var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, Sayın aziz kardeşim, Komisyonla ilgili olmayan şeylere...

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Hayır, Komisyonla ilgili değil ama kamu yararı olduğunu düşündüğümüz için...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Doğru da...

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Şu an Bakan Yardımcısını da burada bulduğumuz için bir soralım, takdir kendisinin.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hüseyin Bey, kusura bakma.

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Yok, rica ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Biz kendi işimize bakalım.

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Sayın Bakanım, şuna da arz edeyim, şöyle bir durum söz konusu: Yani bu durumu kamuoyu merak ederken bizim bunu sormamamız yanlış olur.

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) – Genel Kurulda sorarsınız.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kusura bakma, bizim işimiz var, Genel Kurulda sorarsınız onu.

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Genel Kurulun çalışması...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Genel Kurulda sorarsınız efendim.

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Tamam...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onun için burası yeri değil, sorun, her şeyi sorarsınız.

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Teşekkürler.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederim.

Şimdi, Vecdi Bey, siz mi söz istediniz?

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Evet, ben istedim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, buyurun Vecdi Bey.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Teşekkür ediyorum Sayın Bakanım.

Sayın Bakanım, öncelikle, sunumunuz için ben teşekkür ediyorum.

Öncelikle, Türkiye'nin, enerji sektöründeki yatırımları hız kesmeden, arz güvenliği krizi yaratmadan Avrupa Birliği ve dünyadaki eğilimlerle uyumlu bir enerji politikasına biliyoruz ki ihtiyacı var. Bu kapsamda, Türkiye'nin kendi dinamiklerinin de dikkate alındığı ülkemize özgü bir Yeşil Mutabakat'a da ihtiyacı bulunmaktadır. Türkiye'de yeşil ekonomi eksenli yeni bir büyüme modelinin oluşturulması, yeni imkânları da mutlaka beraberinde getirecektir. Yeni büyüme modelinin sanayi, ulaştırma, enerji, finans sektörleri başta olmak üzere sağlayacağı gelişmenin nitelikli ve kalıcı istihdam yaratma potansiyeli de bildiğiniz gibi yüksektir.

Türkiye'de Paris İklim Anlaşması'yla uyumlu bir enerji modeli oluşturulmalıdır, buna partimiz olarak da katkı koyuyoruz. Yerel yönetimler, iş dünyası, sivil toplum ve üniversitelerin ortak katılımıyla dönüşüm modeli de belirlenmelidir. Yeşil dönüşüm, çevre ve doğanın yanı sıra tüm üretim ve hizmetlerin düşük karbonlu bir şekilde nasıl yapılacağını da ilgilendirmektedir. Bu kapsamda, karbon vergileri başta olmak üzere ilave maliyet ve finansal erişim engelleri yaşamamak için Yeşil Mutabakat Dönüşümü mutlaka yapılmak zorundadır. Sosyal adaleti sağlamak, enerji yoksulluğunu azaltmak ve asgari enerjiye erişimi doğal olarak kabul etmeliyiz. Yirmi yıllık AKP hükümetlerinin ve iki buçuk yıllık Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi yöneticilerinin yeşil ekonomi eksenli bir büyüme planı var mı, onu henüz bilemiyoruz. Bazı söylemler oluyor ama uygulamaları ne yazık ki tam tersi yönde de görmekteyiz.

Bu nedenle, birkaç soru sormak istiyorum. Dünyayla uyumlu düşük karbonlu fosil yakıt kullanımının azalacağı, yenilenebilir enerji yatırımları, enerji politikalarının odağında yer alıcı politika değişikliği yapılmış mıdır? Bu konuda atılan somut adımlar nelerdir? Yine, özellikle, güneş ve rüzgâr santrallerinin ucuzlayan yatırım maliyetlerini fırsata çevirerek vatandaşın ve sanayide kullanılan elektrik fiyatlarının da düşürülmesi için neler yapılıyor? Enerji kooperatifçiliği ve hane halkına yönelik çatı uygulamalarının özendirildiği; belediyelerde güneş, çöpten enerji üretimine dayalı modellerin yaşama geçtiği; kendi enerjisini üreten evler, mahalleler yaratmak için hangi adımlar bugüne kadar atılmıştır, bu konuda hedefler nelerdir? Enerji verimliliğinde fırsatları yakalayıp “en ucuz ve en temiz enerji, tasarruf edilen enerji” bilincinin yaygınlaşması için Bakanlık olarak neler yapılıyor? Sanayide ve binalarda enerji verimliliğiyle düşük karbon hedefleri yakalanarak sağlanacak enerji kaynaklı cari açık azalımı konusunda hedefleriniz nelerdir? Türkiye’nin yenilenebilir enerji ve enerji verimliliğinde makine parkı üretimi için çalışmalar yapılmakta mıdır? Özellikle güneş paneli üretiminde Türkiye’nin çevre coğrafya da dikkate alınarak üs olarak konumlandırılması konusunda Bakanlık neler yapmaktadır? Çevreye etkisi, verimliliği ve halk sağlığı gibi etkenleri mevcut termik santrallerin gözden geçirilerek -bu çok önemli- yeni termik santral yatırımının yeniden planlanması, Türkiye’nin kömürden çıkış yol haritası hazırlanmış mıdır?

Sayın Bakanım, yeşil alanlara, yenilenebilir enerjiye, yeşil sanayi alanlarına yatırım yapmak isteyen uzun vadeli fonlar mevcut. Yeşil tahvil ve iklim tahvili dünyada en önemli finansman aracı da olmaktadır. Buna göre Merkez Bankası, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, Sermaye Piyasası Kurulu ve Borsa İstanbul’da yeşil finansman ve sürdürülebilir kalkınma konularında düzenlemeler yapılmakta mıdır? Ülkemiz, Yeşil Mutabakat’ın mimarı olmalıdır, düşüncemiz budur. Avrupa’da başlayan ve tüm dünyaya yayılan Yeşil Dönüşüm’ü Türkiye’de hayata geçirmek zorundayız, bunu hep birlikte yapacağız. Ülkemiz ihracatının yarısından fazlasını Avrupa’ya yapıyor. Dolayısıyla bu dönüşüm bir tercih değil, bir zorunluluk hâline gelmeye başladı. Buna göre, eğer ülke olarak bu konuda harekete geçmezsek Avrupa ithal edilen ürünlere sınırda karbon düzenlemesiyle vergi getirmeyi planlıyor. Bu dönüşüm olmazsa Türkiye’nin karşılaşacağı yıllık maliyetin de en az 1,8 milyar avro olarak hesaplaması yapıldı. Bu konuda Bakanlığın kısa ve orta vadeli hedefleri nelerdir? Bunları öğrenmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz Değerli Vecdi Bey.

Şimdi, Manisa Milletvekilimiz Ahmet Vehbi Bakırlioğlu’na söz vereceğim.

Hoş geldiniz, evvela geçmiş olsun.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Sağ olasınız Sayın Başkanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Covid geçirdi, şu anda negatif ama tavsiyem mutlaka altı ay kan sulandırıcı alın.

Geçmiş olsun.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Evet, öyle, Covid’i geçirdik. Aşılıydık gerçi yani ama aşının faydası şu oldu: Çok rahat geçirdim, diğer konuştuğum milletvekili arkadaşlarımız da var şu an geçiren, onlarla da konuştuğumuz zaman “Çok rahat geçirdik.” dediler. Koruyuculuğu konusunda çok fazla etkili olmayabilir aşı ancak rahat geçirildiğini ben kendi deneyimimle söyleyebilirim.

Öncelikle, hoş geldiniz Sayın Bakanım, biliyorsunuz bizim ulusal katkı beyanımızı verdiğimiz, imzamızı attığımız ancak Meclisimizde henüz oylamadığımız, Meclisten geçmeyen Paris İklim Anlaşması hakikaten de bu yüzyılın en önemli olaylarından bir tanesi, gerçek anlamda bir devrim.

Buradaki hedef: Düşük karbonlu, iklime dayanıklı kalkınma. Yani bir kalkınma hedefleniyor esasında burada ama düşük bir karbonlu bir kalkınma ve bir devrim niteliğinde çünkü sizin de bahsettiğiniz gibi, üretim biçimlerinde çok ciddi bir değişim meydana gelecek, tüketim biçiminde ciddi bir değişim meydana gelecek, ekonomide değişiklik olacak, ticaret değişecek, siyaset değişecek, uluslararası ilişkiler değişecek ve bu değişim sürecinde ülkemizin de geri kalmaması lazım. Bu değişim için Avrupa Birliği de 2030 yılına kadar karbon salınımını yüzde 55 azaltmayı taahhüt ediyor ve 2050 yılında da hedefleri net karbon salınımını sıfıra indirmek ve bu amaçla biraz evvel sizin de belirttiğiniz gibi 2019 Aralık ayında Avrupa Birliği Avrupa Yeşil Mutabakatı planı çerçevesinde dönüşüm hedeflerini ortaya koydu, onların hepsine girmeyeceğim ama Avrupa Birliğinin hedefi belli; 2050 yılında sıfır net karbon salınımı. Avrupa Birliği, ihracatımızın yaklaşık, neredeyse yarısını yapmış olduğumuz önemli bir ticari partnerimiz bizim. Bizim için önemli ticari partner konumunda olan Avrupa Birliğinin böylesi bir dönüşüme başlamış olduğu bir ortamda bizim buna kayıtsız kalma şansımız da yok, sizler de bunun farkındasınız. Burada, sınırda karbon düzenlemesi hakikaten de çok ciddi bir olay, hakikaten de farklı. Amaç, karbon kaçağının azaltılması. Yani, işte, Avrupa'daki Birliğinde karbon fiyatlandırılıyor, karbon üretmenin bir maliyeti var fakat bizim ülkemizde hâlâ bunun maliyeti yok. İşte, birçok sektörde Avrupa yatırımcının başka yerlere kaçmasını engellemek amaçlı Avrupa Birliğinin yapmış olduğu bir düzenleme. Benim anladığım bu, en kısa ifadesiyle, anlamış olduğum uygulama böyle bir şey. Burada kendi istihdamını korumaya çalışıyor, kendi rekabet gücünü artırmaya çalışıyor ama bizim gibi ülkelerin de yani henüz karbon fiyatlaması yapmamış olan ülkelerin de kendilerinin bu konuda adım atmalarına esasında vesile oluyor benim anladığım kadarıyla. Siz her ne kadar “Sınırda kontrol düzenlemesinin ne şekilde olacağı henüz belli değil.” deseniz de bir iki alternatiften bahsediliyor; mesela ton başına 30 euro olmasından bahsediliyor, 50 euro olmasından bahsediliyor ve bu konuda yapılmış çeşitli çalışmalar var. Bu senaryolar: Eğer ton başına 30 euro olursa -bu düzenleme, vergi- işte, 50 euro olursa Türkiye'ye ne şekilde yansımaları olacağı konusunda yapılan bazı çalışmalar var. Buna göre, 30 euro olması durumunda -Komisyondaki arkadaşlara bilgi vermek amacıyla bu rakamları söylüyorum- üreticinin sorumluluğu olan emisyon ve üretimde kullanılan elektrik gibi girdilerin ve çelik gibi ara malların da üretiminin sebep olacağı emisyonla beraber toplamda 30 euro olması durumunda Türkiye'ye bir yıllık maliyeti 1 milyar 85 milyon euro olarak hesaplanıyor, 50 euro olması durumunda bu rakamın 1 milyar 809 milyon euro olacağı hesaplanıyor. En fazla etkilenecek olan sektörlerin başında çimento sektörü geliyor; yaklaşık 100 euroluk çimento ihracatı yaptığı zaman 22 euroluk bir bedel ödemek durumunda kalacak çimento üreticimiz. Sırasıyla, demir, çelik ve kimya sanayisi gelmekte. Bu konuda TÜSİAD'ın yapmış olduğu çok güzel bir araştırma var, bir rapor var, sizin de bilginiz vardır; Ekonomik Göstergeler Merceğinden Yeni İklim Rejimi adı altında güzel bir rapor var. Ben bu raporu inceledim. Bu raporda 3 tane senaryo ve 1 alternatif senaryo ele alınmış. Bu senaryolardan bir tanesi, işte, 30 euro olması durumunda bir senaryo; 50 euro olması, fiyatlandırılması durumunda bir senaryo var; bir de alternatif bir senaryo var, “Türkiye eğer kendi iç hukukunda bu karbon fiyatlandırmasına geçerse...” senaryosu var. Bu senaryolarla yapılan simülasyonlarda Yeşil Mutabakat'ın Türkiye için etkileri hesaplanmış, makroekonomik ve sektörel bazda tek tek hesaplanmış. Rakamlar doğru mu, bilmiyorum ama Türkiye eğer iklimle mücadele politikalarını geliştirmezse olası bir SKD'nin, uygulamanın yürürlüğe girmesi durumunda, sınırda kontrol düzenlemesinin yürürlüğe girmesi durumunda ekonomimizde yaratacağı, gayrisafi yurt içi hasılda yaratacağı kayıp 2030 yılı itibarıyla yüzde 3,5 civarında olacak eğer biz buna önlem almazsak ve eğer biz bu konuda adımlar atarsak 2050 yılında da gayrisafi yurt içi hasılda ciddi artışların olacağı söyleniyor. Yani, sonuç olarak, ekonomik Yeşil Yeni Düzen adı altında yapacağımız bütün adımların önümüzdeki süreçte Türkiye'deki sosyal refahın artmasına vesile olacağı söylenmekte bu raporda, eğer bu rapordaki rakamlar ve simülasyonlar doğruysa.

Yani, burada demek istediğim şey şu; buraya gelen bürokrat arkadaşlarımızın, çeşitli bakanlıklardan gelen arkadaşlarımızın şöyle bir tedirginliği vardı: Evet yeşil, ekonomi, çevre, iklim değişikliği, bunlar önemli ama bir de önemli olan şey olarak kalkınmadan bahsediyorlardı, yani “Bizim bu konuda atacağımız adımlar kalkınma hedeflerimizde, büyümemizde bizi sektete uğratacak mı?” diye bir tedirginlikleri vardı fakat hem Paris İklim Anlaşması’na hem de Avrupa Yeşil Mutabakatı’na baktığımız zaman, burada da amaçlanan zaten kalkınma; yeşil ekonomiyle bir kalkınma hedeflenmekte ve yapılan simülasyonlarda, eğer biz de bu konuda adım atarsak atacağımız adımların karşılığını alacağımız ortaya çıkmakta. Sizin bu şekilde bir araştırmanız var mı yani bu şekilde bir simülasyon yaptınız mı Bakanlık olarak? Projeksiyonunuz ne? Bu konuda, karbonu fiyatlandırırsak, biz de adımlar atarsak nelerle karşı karşıya kalacağız? Bu konuda ne gibi, ne kadar kaynağa ihtiyacımız var?

Bir de benim gördüğüm bir şeyi söyleyeyim: Yani, eğer biz bu adımları atmazsak, sonuç itibarıyla -işte, biraz evvel bahsettiğim gibi- yılda 1 milyar euro ile yaklaşık 2 milyar euro arasında biz Avrupa Birliğine, sınırda, bu düzenlemeden dolayı vergi vermek durumunda kalacağız. Eğer biz bu karbon fiyatlandırma sistemine geçerse sonuç itibarıyla bu vergiyi vermekten kurtulacağız. Buna geçtiğimiz takdirde, AB’ye vereceğimiz bu vergiyle kendi ülkemizde finansman olarak yeşil bir fon kurulsa, bir finansman olarak kullanılsa belki daha iyi olacağı kanaatindeyim ben.

Sunumunuzda -ayrıca diğer arkadaşlarım da bahsetti- eylem planları var, sektör sektör eylem planları var ama karbon salınımı konusunda en önemli sektörlerden bir tanesi elektrik sektörü, enerji sektörü. Yani burada, Türkiye’de şöyle bir sıkıntı var. Türkiye’de Elektrik Mühendisleri Odasının yapmış olduğu bir çalışmada ülkemizdeki kapasitenin yaklaşık yüzde 30’unun atıl kapasite olduğu söylenmekte. Yani ihtiyacımızdan daha fazla kurulu gücümüz var şu anda ve bu kapasitenin, Türkiye’deki kurulu gücün de yaklaşık yüzde 20’si termik santrallerde kömürden karşılanmakta fakat diğer arkadaşlarımızın belirttiği gibi bu konuda herhangi bir eylem yok. Yani bütün Avrupa kömürden ne şekilde çıkacağını bir takvime bağlamışken bizim bu konuda herhangi bir takvimimiz olmadığını, herhangi bir düşüncemiz olmadığını görüyoruz ama rakamlar bize şunu söylüyor: Yüzde 30 atıl bir kapasitemiz var ve bu kapasitenin de yüzde 20’si kömür. Esasında biz kömüre muhtaç değiliz, o ortaya çıkıyor. Yani bugün bütün termik santralleri kapatsak ben ülkemizde elektrik sıkıntısı yaşanmayacağını düşünmekteyim. Kaldı ki böyle bir ortamda yerli ve millilikten bahsediyorsak ithal kömürle termik santral anlamsız hâle gelmiş oluyor. 11 tane şu anda ithal kömürle çalışan termik santral var, yapımı olanlar var, planlananlar var. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Ayrıca tarımdan bahsettiniz, organik tarımdan. Evet, Avrupa Birliği ekili biçili alanların yaklaşık yüzde 25’inde organik tarım yapacak. Fakat bu konuda Türkiye yıllardan beri yerinde saymakta hatta yıllar içerisinde iyi tarım ve organik tarım uygulamalarına yapılan desteklemelerin ve teşviklerin azaldığını görmekteyiz. Benim anladığım kadarıyla bu çalışma sonucunda -çünkü bütün bakanlıklarda aynı şey çıkmaya başladı- bu ülkenin bir iklim kanununa ve bir emisyon ticaret sistemine ihtiyacı olduğu ortaya çıkmakta. Bu konudaki görüşleriniz nedir?

Teşekkür ederim beni dinlediğiniz için.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz Sayın Ahmet Vehbi Bakırlioğlu.

Behiç Bey, siz söz istediniz galiba.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Evet.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Son sözü de Sayın Behiç Çelik’e veriyorum.

Buyurun efendim.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri, Ticaret Bakanlığının Değerli Bakan Yardımcısı ve bürokratları; ben de dikkatle takip ettim, Avrupa Yeşil Mutabakatı üzerinden Sayın Bakan Yardımcısının sunumunu gerçekten takdire şayan buldum. Ancak burada, ülkemiz ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkilerin her anlamda daha iyi düzeylere çıkması için iş birliği imkânlarını artırmamız gerektiğine inanıyorum.

Yalnız, Avrupa’nın sanayileşme süreci, bilhassa 18’inci, 19’uncu yüzyılda çok sıkıntılı geçmiştir. Kendi topraklarını, kendi ülkelerini sanayileşme adına aşırı kirlenen ve fosil yakıtları alabildiğine kullanan ve bütün dünyada da emperyalizmin bütün kurallarını uygulayıp işgal ettikleri Afrika, Güneydoğu Asya gibi bölgelerde yine çevre felaketlerine ve özellikle kirliliğe yol açan bir icraatı tatbik etmişlerdir. Dolayısıyla, kendilerine, Avrupalılara bu çok pahalıya mal olmuş. Bir taraftan 2 savaş geçirerek milyonlarca insanını kaybetmiş, diğer taraftan demokrasiyle yönetilirken bu sermaye temerküzünün de yarattığı yani ekonomik iktidar sahipliğinin oluşması yüzünden siyasal iktidara dolayısıyla el koyarak antidemokratik ve baskıcı, totaliter rejimlere de aracı olmuş bir Batı uygarlığını da unutmamak gerekir. Burası özellikle Osmanlı ülkesi ve 20’inci yüzyılın başında da Türkiye Cumhuriyeti’ne fevkalade zorluklar da çıkarmışlardır ancak biz bugüne kadar Batı’ya rağmen yaşamayı başarabilen ender ülkelerden biriyiz. Onun için, dünyada bütün bağımsızlık mücadelelerinin temelinde -biliyorsunuz- Kurtuluş Savaşı örnek alınmıştır ve Mustafa Kemal Atatürk’ün resmî ve onurlu mücadelesi dünya çapında, bütün insanlık için ışık olmuştur.

Avrupa, savaşlar ve bahsettiğim bu kolonyalist, emperyalist emellerinin ötesinde kendi topraklarında asit yağmurlarını da görmüştür yani kirl ettikleri kendi coğrafyaları. Kömür ocakları ve diğer madenleri çalıştırırken çevre felaketlerine yol açmışlar; nehirleri, kentleri artık yaşanamaz hâle gelmiş. Bu acı tecrübelerden sonra tekrar toparlanma ve bu konuda önlemler alma cihetine gitmişlerdir. Avrupa Birliği de zaten -kuruluş olarak- önce Kömür ve Çelik Birliği olarak hayata geçmiş, daha sonra AET, Avrupa Topluluğu (AT) ve AB’ye kadar uzanan bir süreci yaşamıştır.

Şimdi Sayın Başkan, ben Avrupa’nın bu deneyimlerini söylerken Avrupa bu acı gerçekleri yaşadığı için bugün daha ayakları yere basan kararlar alabiliyor yani bunu da tebrik etmek lazım, bunu da kabul etmek lazım. Buradaki Avrupa Yeşil Mutabakatı’nın Avrupa Birliği tarafından benimsenmiş olması ve bütün küresel anlamda bunun yaygınlaştırılma talepleri, istemleri oldukça uygundur, geçerlidir; Türkiye’imiz de, ülkemiz de bu konuda duyarlı olmak zorundadır.

Sayın Bakan Yardımcısının sunumunda öyle zannediyorum, görüyorum ki Avrupa Yeşil Mutabakatı’yla ilgili Ticaret Bakanlığı görevli ama bu sadece Ticaret Bakanlığının işi değil tabii, bu bir koordinasyonu gerektiriyor. Dolayısıyla, Tarım ve Orman Bakanlığı olsun, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı olsun, hatta yerel yönetimler, belediyeler olsun bu konuda büyük bir iş birliği içerisine girmek gerekiyor.

Bir de Birleşmiş Milletlerin Viyana ofisinde, 1994 yılında Karadeniz’in kirliliğiyle ilgili bir toplantı olmuştu, bunun da Avrupa Birliğinin önerileri doğrultusunda olduğunu zannediyorum. Çünkü biliyorsunuz İstanbul’umuz Karadeniz ve Marmara, şimdi bu bölgenin aşırı kirlenmesi de söz konusu. Bu Birleşmiş Milletlerle de bu Avrupa Yeşil Mutabakatı’nın ilişkilendirilmesinde yarar var. Eğer Avrupa Birliği bunu değerlendirmemişse bizim önerilerimiz de bunun Avrupa Birliği yetkili organlarına ulaştırılmasının yararını özellikle vurgulamak istiyorum.

Ağır sanayi yatırımları, dün çok fazla vardı ve çok hoyrat, kaba bir şekilde çalışıyorlardı. Bugün var, yarın da ağır sanayi yine olacaktır ama bunların çevreye ve insanlığa sağlık ve diğer anlamda, iklim anlamında negatif etkisinin en aza indirilmesi yönünde çalışmalar daha uygun olur diye düşünüyorum.

Araç emisyonlarına zaten değinildi, ben ona değinmek istemiyorum. Ancak, tarımsal faaliyet konusunda, tarım faaliyetlerinin bir kısmı özellikle kullanılan “pestisit”, “insektisit” gübre gibi birtakım hem ilaç hem de gübre açısından çevre kirliliğine yol açtığı kesindir. Burada özellikle organik tarımın artırılması yönünde görüş ifade edildi. Organik tarım Türkiye’de de özellikle 2000’li yıllardan sonra uygulamaya sokuldu, yanılmıyorsam 2006 yılından sonra ilk kez bizim istatistiklerimize girmeye başladı. Organik tarım en zor olan tarımdır Sayın Bakan. Yani organik tarıma girdiğiniz zaman onun sertifikasını almak gerekiyor bir üretici olarak. Sertifikasını aldıktan sonra yaptığınız üretim inanılmaz pahalı oluyor ve bunun, doğrudan bunu talep eden, bu ürünleri talep eden tüketicilere ulaştırılması gerekiyor. Yani birim maliyetin yüksek olması nedeniyle çok pahalı ürün elde etmek söz konusu. Dolayısıyla organik tarım üreticilerini ayakta tutacak bir gelir kaynağını yaratabilmek çok zor. Burada çok ağırlıklı olarak devlet desteği bu üreticiler üzerinde olmalı, organik tarım üreticileri sıkı denetlenmeli ve sertifikaya uygun üretim yapıp yapmadıkları kontrol edilmeli. Bu çok ağır bir süreçtir ama bunun daha hafifi olan bir başka tarım yöntemi var, buna “GLOBALG.A.P.” diyorlar. “GLOBALG.A.P.” derken yani bizim GAP gibi bir şey değil, “Good Agricultural Practices”den gelen bir “G.A.P.” bu yani “iyi tarım uygulamaları” diye tanımlayabileceğimiz bir üretim yöntemi. Bunu da sizin not almanızı öneririm, iyi tarım uygulamalarını. Bu, Tarım Bakanlığının bilgisinde, bilgi dağarcığında olan bir husustur.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Uygulaması mı?

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – İstatistiklere baktığımız zaman da özellikle organik tarımın gerilediğini, iyi tarımın da çok yükseldiğini görüyoruz. Burada toprağa, havaya, çevreye ve ürüne çok kısıtlı, en az zararlı üretim yapılabilir. Burada kimyasal gübre kullanılabiliyor ama bunun ölçütleri var.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Tarım Bakanlığının da...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, onu çağıracağız. Onları o zaman şey yapalım.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Yok, yok; bunu organik tarıma değinildiği için söylüyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, değerli vekillerim, şöyle bir husus var: İlgili konuları ilgili bakanlığa sorsak... Tarım Bakanlığındaki bütün arkadaşları çağırıyoruz.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Ama Avrupa Yeşil Mutabakatı içerisinde organik tarım olduğu için iyi tarımı da not almalarını ben özellikle...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Not alıp Tarım ve Orman Bakanlığına iletecekler. Ticaret Bakanlığının görevi değil, koordinasyonunu yapıyor.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Evet, koordinasyon yapıyor ama organik tarım Avrupa Yeşil Mutabakatı içerisinde söylendiği için, ben iyi tarımın da burada değerlendirilmesini özellikle öneriyorum.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Organik tarım yerine iyi tarımı tavsiye ediyorsunuz.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Hayır, ikisini de.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – İkisini de?

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Tabii, tabii. İyi tarım unutulmuş, onu hatırlatmak istedim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz, sağ olun.

Jale Hanım, buyurun.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Evet, sadece soru soracağım.

Öncelikle, kusura bakmayın, geciktim. Başka bir toplantım vardı, bugün aldık saati ikiye ilk kez.

Şimdi, ben sunumuza özellikle baktım, acaba onunla ilgili bir bilgi var mı diye; ülkemizdeki karbon ekonomisinin, fosil yakıt ekonomisinin maliyetini görmek açısından. Özellikle 1990'dan bu yana kaç ton gaz, kömür ve petrol ithal edildi? Bunlarla ilgili bilgiyi şu anda vermek zorunda değilsiniz. İleride bizim raporumuzda bunun da yer alması gerekir.

Bir de fosil yakıtlar üzerinden toplanan vergi kalemlerini öğrenmek istiyorum.

Sadece bu 2 soruyu soracağım şimdilik.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Şimdi, arkadaşlar yeteri kadar soru sordu. Ben soru sormayacağım ama bir noktaya temas etmek istiyorum.

Biliyorsunuz, ihracatımızın bir kısmı için ham maddeler ithal ediliyor yani mamul malın ham maddesini ithal ediyoruz, bir kısmını mamul madde hâline getiriyoruz. Şimdi, bunları, tabii, siz sadece ihracat yerine alınız. İhraç ettiğimiz bu mamullerin ithal edilen ham maddeleriyle ilgili durum ne olacak? Yani bizim bu arada ithalatımızı da gözden geçirmemiz gerektiği kanaatindeyim. Yani o eksiklik, birincisi o. O konuda bir çalışma yaparsanız çok memnun olurum. Mademki Avrupa Birliği böyle bir çalışma yapıyor, biz ithalat ettiğimiz... Sadece ihraç ettiğimiz ham maddeler için bir zaruret var çünkü ham maddesini alıyoruz, onu işleyip ihraç ediyoruz ama bir de ihraç ettiğimiz bunlarla ilgili çok lüzumsuz maddeler var. Avrupa Birliği çalışmaları özellikle zaten dışardaki ithalatı kısmak için, rekabeti artırmak için bir çalışma içinde yani bunu bahane olarak kullandıklarına da ben inanıyorum.

Şimdi, bir de efendim, yıllardan beri devam ediyor, biliyorsunuz, Gümrük Birliği Anlaşması imzalamıştık. Bunun tadilatı konusunda bir çalışma yapılıyor ama Avrupa Birliği bu konuda ciddi adım atmıyor, üstelik başka ülkelerle serbest iş birliği anlaşması, serbest ticaret iş birliği anlaşması yapıyor, bizim o ülkeyle hiçbir, anlaşmamız olmamasına rağmen, Avrupa Birliğinden dolayı sanki onların da serbest ticaret anlaşmasına dâhil olmuş gibi bir durum oluyor. Bunlarla ilgili bence çok ciddi çalışma yapılması gerektiği kanaatindeyim, bir. Bu konularda neler yapılıyor? Onu sormak istiyorum.

Bir diğeri de efendim, Meksika'da yapılan Cancun'a "Türkiye'nin özel şartları tanınır." diye bir madde ilave edildi yani bunu da dikkate almamız lazım. Yani buradan Avrupa Birliğiyle ilgili çalışmaları bir ekibin, Dışişlerinden, Ticaretten, diğer bakanlıklardan bir ekibin çok iyi takip etmesi gerekir çünkü Avrupa Birliğinde gelişmiş ülke var ama özellikle Tuna Nehri'ni kirleten pek çok ülke var yani. Az önce Karadeniz'e eklenen kirlilik görüldü, söylendi, ben de biliyorum ki Tuna'dan gelen kirlilik Karadeniz'in kirlilik oranı olarak büyük bir oran teşkil ediyor, dolayısıyla bunları da tabii, bu Karadeniz'i Tuna Nehri'ne kıyısı olan ülkeler kirletiyor. Yani Avrupa Birliği bunları düşünürken Avrupa Birliği içinde bizden çok daha geri kalmış olan Avrupa Birliği üyeleri var, onları da nasıl değerlendirecek? Onu da bir ele almanızda fayda var diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

Şimdi, tabii çok soru soruldu, sizi tekrar muhtemelen çağıracağız, öyle bir temayül var. Güzel sunum yaptınız teşekkür ediyoruz. Yani hakikaten arkadaşlar da takdir etti, tebrik ederim ama bazı sorulara kısa, net cevap vererseniz, çünkü vaktimiz de sınırlı.

Bundan sonra da genel talep var, 4 kişi yerine 3 kişi dinlemek şeklinde büyük bir talep var. O da uygundur tabii ki, daha çok dinleyeceğiz.

Bazı hususları tabii şu anda cevaplandırmanız mümkün olmayabilir çünkü diğer bakanlıklarla ilgili hususlar var, onlara yazılı olarak cevap verirsiniz memnun oluruz.

Teşekkür ederim.

Buyurun söz sizde efendim.

TİCARET BAKAN YARDIMCISI GONCA YILMAZ BATUR – Ben teşekkür ederim Başkanım.

Herkese çok çok teşekkür ediyorum, tekrar saygılarımı sunuyorum.

Önce şunu söylemek isterim: Biraz önce paylaştığım sunumda her bir alanda atılacak adımlar, evet, Ticaret Bakanlığının koordinasyonunda ama -arada bir sayfada geçmiştin- 8 tane bakanlığın her birinin de en üst düzeyde temsiliyeti ve bağlılığı ilgili, ilişkili kuruluşları da dâhil olmak üzere bir ortak grupta gerçekleştirildi. Yani bizim çalışma grubumuzda Çevre ve Şehircilik Bakanlığından Bakan Yardımcısı Sayın Mehmet Emin Birpınar ve ilgili bütün ekibi, Dışişleri Bakanlığından Faruk Kaymakcı ve yine ilgili ekibi, bütün Avrupa Birliğiyle bu diplomasıyı yürüten uluslararası diploması –aslında biraz önce konuştuğumuz konuları ikili, çok taraflı platformlarda gündeme getiren- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığından Sayın Alparslan Bayraktar ve ekibi -ekipleri ve ilgili kuruluşlar dâhil olmak üzere- Hazine ve Maliye Bakanlığından Sayın Şakir Ercan Gül ve ekibi... Şimdi, Cengiz Yavilioğlu ile beraber yapıyorlar ama Şakir Bey daha ziyade resmin içerisinde çünkü özellikle yeşil finansman sistemleriyle ilgili yaptığımız çalışmalarda Merkez Bankasından tutun SPK'ye, BDDK'ye, ilgili bütün kurumların da dâhil olduğu yani çalışma öyle sadece Ticaret Bakanlığı tarafından masabaşında değil, bütün kurumların katılımıyla, yine Sanayi ve Teknoloji Bakanlığından 2 Bakan Yardımcımız da dâhil, Çetin Ali Dönmez ve Mehmet Fatih Kacı ve ilgili ekipleriyle, Tarım ve Orman Bakanlığında Akif Özkaldı ve yine Tarım ve Orman Bakanlığının ekipleriyle ve Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığında da Selim Dursun ve -Enver İskurt da belli konularda giriyor ama- ekipleriyle yapılan bir çalışma. Paralelde de Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı da yine bizimle beraber bu ekibin içerisinde. Bütün üretilen raporlar ve yakın bir zamanda da sizinle paylaşmayı hedeflediğimiz bu eylem planımız aslında bütün bu ekibin ortak koordinasyon ve çalışmasıyla çıkarıldı. Dolayısıyla belli başlıklar, mesela enerjiyle ilgili yapılacak çalışmalar, her ne kadar birtakım tezat söylemler olduğu şimdi dile getirilse de aslında ortaklaşa bu çalışma grubunda ortaya konulmuş olan maddeler ve bizzat da sahiplenilmesi Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığımız tarafından gerçekleştirilen, yine aynı şekilde, işte sınırda karbon düzenleme mekanizmasıyla ilgili konuşuyorsak hem bizim hem Sanayi ve Teknoloji Bakanlığımızın hem Ulaştırma Bakanlığımızın hem Dışişleri Bakanlığımızın, bütün bakanlıkların hemfikir kaldığı ve eylemlerini şekillendirdiği modeller; bu eylem planı da sizinle paylaştıklarım. Dolayısıyla ortak bir çalışma var, koordinasyon rolü burada Ticaret Bakanlığında ama Sayın Başkanımızın da dediği gibi, bazı maddeler tabii ki ilgili bakanlıkların sorumluluklarında yürütülen maddeler.

Ben hemen birkaç soruya zamanın elverdiği şekilde cevap vermeye çalışayım. Şimdi, Paris İklim Anlaşması'nın yürürlüğe girmesi tabii ki Türkiye Cumhuriyeti devleti olarak bizim de istediğimiz şeylerden biriydi ki 2016 yılında ilk imzayı atanlardan biriyiz buna. Ama eminim ki Komisyon da birçok kereler tekrarlanmış, toplantı sonrasında maalesef -o an itibarıyla yeteri kadar bilgiye sahip olunmamasından kaynaklı olduğunu ben tahmin ediyorum o dönem imza atılırken- konduğumuz liste bizi sadece fonlardan yararlanamama durumuna sokmuyor, aynı zamanda diğer ülkelere fon sağlama taahhüdü altına da girdiğimiz bir listede, ekte yer aldık. Normalde Çin gibi, Hindistan gibi, Brezilya, Arjantin, Meksika gibi dünyanın en önemli kirleticileri olan ülkelerin hiçbirinin yer almadığı bir listede... Çünkü bizim bulunduğumuz liste "Dünyayı ben çok kirlletiyorum, bu oranda da katkı sağlayacağım..."

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hangi listeden bahsediyorsunuz?

TİCARET BAKAN YARDIMCISI GONCA YILMAZ BATUR – Paris Anlaşması'nın ekinde şu anda yer aldığımız liste. Neden imzalanmıyor, imza konusunda...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama bu ek 2’den çıkmıştık biz.

TİCARET BAKAN YARDIMCISI GONCA YILMAZ BATUR – Ek 2’den çıktık efendim, çıktık ama işte Birleşmiş Milletlerde şu an...

MURAT BAKAN (İzmir) – Değiliz, o Birleşmiş Milletler Çerçeve Sözleşmesi’nden bahsediyorsunuz.

TİCARET BAKAN YARDIMCISI GONCA YILMAZ BATUR – Evet, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’nde de...

MURAT BAKAN (İzmir) – Ama ona atıf yapmıyor Paris Anlaşması, doğru değil verdiğiniz bilgi.

TİCARET BAKAN YARDIMCISI GONCA YILMAZ BATUR – Ancak bizim ek 1’de yer alan ülkelerle kendimizi mukayese ettiğimizde, şu an hâlâ üzerinde müzakere etmemizi gerektirecek bir...

MURAT BAKAN (İzmir) – Yani bizim kimseye bir fon sağlama yükümlülüğümüz yok Paris Anlaşması’nda.

TİCARET BAKAN YARDIMCISI GONCA YILMAZ BATUR – Efendim, Paris Anlaşması’na göre yok ama Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’ne göre böyle bir endirekt bağlantı da kurulmuş durumda şu anda Paris Anlaşması’yla. Dolayısıyla biz bütün bunları netleştirip herhangi bir ekte yer almayacağımız... Yoksa Paris Anlaşması’nın temel hükümleriyle paralel olarak bizim şimdiye kadar gündeme getirdiğimiz herhangi bir sıkıntımız olmadı zaten. Bu anlamda da Sayın Birpınar’ın da içinde olduğu ve diğer bakanlıklarımızın, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığımızın da içinde olduğu görüşmeler İklim Değişikliği ve Hava Yönetimi Koordinasyon Kurulu çerçevesinde takip ediliyor. Biz Ticaret Bakanlığı olarak, burada, Paris Anlaşması ve Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’nde ticareten bizi bağlayabilecek ve önümüzdeki dönemde fon sıkıntısı olarak önümüze çıkabilecek gündemleri aydınlatmakla şu anda kendimizi görevli olarak görüyoruz. Bir mecburiyet olarak önümüze çıkacağının da farkındayız, mümkün olduğunca müzakerelerde elimizi güçlendirmek adına gerekli bilgileri toparlıyor olacağız önümüzdeki dönemde de.

Plastik ithalatıyla ilgili bir konu vardı. Ticaret Bakanlığı hiçbir zaman tek başına plastik ithalatının mevzuatını düzenlemez. Biz burada plastik ve kimyasal ithalatı, özellikle hurda plastik ithalatında mevzuatı Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızla beraber oluşturuyoruz ve hatta ithalatta gerekli tedbirler, korumalar, kontroller, sınırda yapılan kontroller de Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızın bazen bizzat kendi ekipleri tarafında da gerçekleştirilebiliyor. Tabii ki biz, kimyasal girdi anlamında hâlen maalesef belli noktalarda dışarıya bağımlılığı olan girdilerin gerekliliğini duyuyoruz. Dolayısıyla burada kimyasallar alanında ciddi yatırımlar yapılana kadar bir miktar daha Türkiye’nin bu girdileri temin etmeye ihtiyacı olacak ancak kontrolsüz bir girdi ya da Türkiye’nin bir çöplük hâline dönüşmesi gibi bir şey kesinlikle söz konusu değildir. Bu noktada mevzuatlar çok sıkıdır. Böyle bir söylem ya da bilgi ya da oluşmuş bir veri varsa biz de Ticaret Bakanlığı olarak bu noktada gerekli önlemleri, tedbirleri alırız.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ben size bütün fotoğrafları göstereyeyim yani nerede, ne var?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çıkarken Hanımefendi, onu şey yaparız, oldu mu?

TİCARET BAKAN YARDIMCISI GONCA YILMAZ BATUR – Hemen izinizle, devam edeyim.

Şimdi, enerjiyle ilgili olarak bayağı bir gündem oldu. Ben, tabii ki Enerji Bakanlığımızla da konuyu şey yapacağım ama şunu özellikle söylemek istiyorum: Şimdi, AB de bu yol haritasını açıklarken böyle herkes, AB’nin 27 ülkesi de el sıkışarak bu gelişmelerden memnun olarak açıklamadılar. AB’nin de kendi içerisinde Polonya gibi mesela bazı ülkeler, doğrudan doğruya kömür üzerinden enerji üretimini gerçekleştiren ülkeler AB’nin Yeşil Mutabakat Programı’ndan çok mutlu olmadılar. Dolayısıyla

şu anda yapılan planlamaların da AB için de bakarsak bugünden yarına olmadığını unutmamamız gerektiğini düşünüyorum naçizane. Bu planlar 2050 yılını hedefleyen planlar dolayısıyla biz de kendi eylem planımızda enerjiyle ilgili başlıklarda yine net bir şekilde bir yol haritası ortaya koyduk. Biz de biliyorsunuz yenilenebilir enerji kapasitesi kurulu gücü anlamında dünyada 13'üncü, Avrupa'da 6'ncı sıradayız aslında yani bu alanda bizim de yaptığımız birtakım çalışmalarımız var. Ne yapılıyor dediğimizde bu Yeşil Mutabakat'la ilgili olarak, mesela 2027 yılı sonuna kadar her yıl 1.000 megavat RES ve GES sağlayacak çalışmalar yürütülecek.

Yine enerji verimliliği ve düşük karbonlu ısıtma ve soğutma sistemlerinin yaygınlaştırılması için ulusal strateji belgeleri oluşturulacak, yine bir yol haritası oluşturulacak, yine yenilebilir enerji kaynak garanti belgesi -biliyorsunuz- çalışmalarımız vardı, bunlar hızlandırılacak. Birçok alt başlıkta aslında enerji anlamında da bir rota, bir yol haritası oluşturuluyor. Bu da zannediyorum ki bu senenin sonuna kadar paylaşıyor olacak.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet.

TİCARET BAKAN YARDIMCISI GONCA YILMAZ BATUR – Başkanım, zaman mı şey oldu? Siz “Evet.” deyince.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tabii ki şu anda 3 konuşmacı daha var.

TİCARET BAKAN YARDIMCISI GONCA YILMAZ BATUR – O zaman bir de Gümrük Birliği tadilini söyleyeyim Başkanım, ondan sonrasını ayrıca yazılı olarak iletayım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onu, bir de ithalat var.

TİCARET BAKAN YARDIMCISI GONCA YILMAZ BATUR – Hepsini not aldık.

Gümrük Birliğinin modernizasyonu bizim için son derece önemli. Dedğiniz gibi, şu anda bizim önümüzde 2 tane büyük sorun var. Sorun demeyelim, Gümrük Birliği bizim çok büyük faydamıza işledi geçtiğimiz dönemlerde ama geldiğimiz dönem itibarıyla, bir, bağımsız olarak yapılan STA'lar yani Avrupa Birliğinin diğer ülkelerle yapmış olduğu STA'lara Türkiye'nin bir taraf olması yükümlülüğünün olmaması, daha da önemlisi ama bu görüşmelerde yani Avrupa Birliğinin bir serbest ticaret anlaşması yapmak üzere diğer bir ülkeyle masaya oturduğunda Türkiye'ye danışma yükümlülüğünü aslında yeterince yerine getirmemesi burada asıl problem çünkü bizlerin zaten hassasiyetleri olduğu için, ülke olarak da belli sektörel hassasiyetlerimiz olduğundan bire bir AB kiminle ne anlaşma yaptıysa biz de aynı anlaşmayı yapalım demiyoruz ama burada aramızdaki Gümrük Birliği Anlaşması'nın getirdiği bir yükümlülük, bu tür anlaşmalarda bir danışma niteliği. Danışma, şu anda maalesef bizim sıkıntı çektiğimiz alanlardan bir tanesi.

Yine, Gümrük Birliği Anlaşması tamamen mal ticareti üzerine inşa edilmiş ve mal ticaretinde de belli kısıtları olan bir anlaşma. Bugün baktığımızda e-ticaret gibi, hizmetler gibi, yatırımlar gibi, özellikle dijitalle yoğunlaşan alanlarda, finans gibi birçok farklı başlıkta da aslında bizim anlaşmamızın daha kapsamlı bir anlaşma hâline getirilmesi gerekiyor. Bu alanda da biliyorsunuz bizim son dönem yaptığımız ticaret anlaşmalarımızın hemen hepsi daha kapsamlı anlaşmalar. Bununla ilgili olarak haziran ayında yapılacak olan Avrupa Birliği zirvesinden önce biz bir Gümrük Birliği Ortak Komitesi toplantısı yapmayı planlıyoruz. Bunun için gerekli girişimlerimizi başlattık. Avrupa Birliğinin ticarete birtakım engeller olması bahanesini de önümüze getirmemesi amacıyla detaylı olarak ön çalışmalarımızı da yapıyoruz. Daha pozitif bir atmosferde şu anda görüşmelerin devam ettiğini söyleyebilirim. Hedefimiz hazirandaki zirve öncesinde GBOK toplantısıyla güncelleme çalışmalarının tekrar başlatılmasını garanti altına almak Sayın Başkanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz.

TİCARET BAKAN YARDIMCISI GONCA YILMAZ BATUR – Çok uzattım, kusura bakmayın.
BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yok, sizle beraber gelen arkadaşları da tanıtırsanız efendim.
TİCARET BAKAN YARDIMCISI GONCA YILMAZ BATUR – Lütfen. çok özür diliyorum.
Lütfen...

TİCARET BAKANLIĞI ULUSLARARASI ANLAŞMALAR VE AB GENEL MÜDÜR YARDIMCISI VEKİLİ BAHAR GÜÇLÜ – Sayın Başkanım, sayın vekillerim; Ticaret Bakanlığı Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdür Yardımcısı Vekili Bahar Güçlü.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Peki, Bahar Hanım, hoş geldiniz.

Siz buyurun.

TİCARET BAKANLIĞI ULUSLARARASI ANLAŞMALAR VE AB GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TEK PAZAR, REKABET VE TEKNİK MEVZUAT DAİRE BAŞKANI MEHMET ERGÜNAL – Sayın Başkanım, sayın vekillerim; Ticaret Bakanlığı Uluslararası Anlaşmalar Genel Müdürlüğü Daire Başkanı Mehmet Ergüenal.

Saygılarımı sunarım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz. Sağ olun.

Diğer sualleri yazılı olarak cevaplandırırsanız memnun oluruz.

Muhtemelen sizi tekrar son bir defa daha çağırma ihtimalimiz var efendim.

TİCARET BAKAN YARDIMCISI GONCA YILMAZ BATUR – Nasıl arzu ederseniz.

İyi çalışmalar dileriz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Sağ olun, teşekkür ederiz.

Şimdi, Levent Kurnaz Hocamızı dinleyeceğiz. Kendisi Boğaziçi Üniversitesi İklim Değişikliği ve Politikaları Araştırma Merkezi Müdürü.

Efendim, daha önce burada eski Müdür olan Profesör Doktor Murat Türkeş'i de arkadaşlarımız aradı ama eşi rahatsız olduğu için katılamayacağını belirtti, teşekkür ediyor, çalışmaların başarılı geçmesini diliyor. Gene, Marmara Üniversitesinden Profesör Doktor Selma Cerit Mazlum Hanımefendi'yi de aradık, hastası olduğu için şu anda katılım gerçekleştiremeyeceğini belirtti, çalışmalarda başarılar diledi ama daha sonra dönüş yaparlarsa tekrar davet ederiz.

Şimdi, bu konuda gerçekten uzman bir arkadaşımız var: Profesör Doktor Levent Kurnaz Hocamız.

Buyurun efendim.

Hocam, sizi dinliyoruz, hoş geldiniz, sefalar getirdiniz.

2.- Prof. Dr. Levent Kurnaz'ın, iklim değişikliği ve sonuçları, iklim değişikliğine uyum ile Türkiye'nin iklim projeksiyonları hakkında sunumu

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Şimdi, ben önce çok teşekkür ederim beni davet ettiğiniz için. Yalnız, Selma Hoca gelmiyorsa sonunda bir iki dakika Selma Hocanın söyleyeceği birkaç şeyi söylesem iyi olur gibi duruyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Selma Hocanın şu anda gelip gelemeyeceğini bilmiyoruz.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Yani, çünkü çok kıymetlidir, dinlemenizde çok büyük fayda olurdu Selma Hocayı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şu anda Selma Hoca -hastası varmış- gelemeyeceğini söyledi ama belki daha sonra yine...

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Maalesef Murat Hocanın da eşi bayağı ciddi rahatsız. Onun için onu da dinleseniz çok iyi olabilirdi.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Maalesef o da. Geçmiş olsun.

Tamam, buyurun.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Şimdi, ben, Veysel Hocamla ilgili bir konuyla başlayacağım, kendisiyle karşılıklı hiç tanışmadık ama ben nerede konuşma yapsam onunla ilgili bir şeyi anlatarak başlıyorum olaya. Burada da epey birtakım şeyleri konuşacağız ve bunun içerisinde çok kötü şeylerden bahsedeceğim ben hepinize. Ve maalesef, hikâye 2015’te Veysel Hocam Bakanken, ben de Konya Kapalı Havzası ve Akarçay Kapalı Havzası Kuraklık Eylem Planlarını yapıyorum, orada biz iklim değişikliği modelini yapıyoruz onun. O sırada bir Daire Başkanımız var, Cumali Hoca Genel Müdür, Daire Başkanına biz devamlı sunum yapıyoruz. Ben ne zaman sunum yapsam “Ya Hocam, bu iyi güzel ama bunun bir iyi senaryosu yok mu? Hep kötü şeyleri anlatıyorsun bize, moralimizi bozuyorsun.” dedi. Bir buçuk senemiz bununla geçti yani kötü senaryoyu anlatacağız diye her konuştuğumuzda “Hocam, bir iyimser senaryo yok mu?” Ondan sonra 19 Temmuz 2016’ydı -ben Ankara’yı bilmiyorum, onun için çok özür diliyorum- bir otelde Veysel Hocam konuşuyor, başladı lafa, dedi ki: “Bakın, biz devletiz. Devlet en kötü senaryoya göre planlama yapar, en iyi senaryoya değil.” Vay dedim. O gün bu gündür bu lafı herkese anlatıyorum çünkü o Daire Başkanı arkadaşımız sonra çıktı “En kötü senaryoya göre.” demeye başladı. Yani, sizler ne kadar “En kötü senaryoya hazırlanmamız lazım.” dersiniz, geri kalan herkes de o kötü senaryoyu kabul ederek davranacak.

Şimdi, ben sizden...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, Levent Hocam, devletin en kötü senaryoya göre hazırlanması lazım, bunda mutabıkım, benim de düşüncem bu, zaten söyledim. Ancak, vatandaşa en kötü senaryoyu anlatmamıza gerek yok çünkü vatandaşı tedirgin etmememiz lazım. Hazırlığı yapacak olan devlettir, onun gereğini yapması lazım.

NEVZAT ŞATIROĞLU (İstanbul) – Ama bize en kötü senaryoyu anlatabilirsiniz.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Evet, size en kötülerini anlatacağım. “Ya, şunun içinde iyi bir şey yok mu?” demeyin diye, onun için bu şekilde başladım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Levent Hocam, sizi onun için çağırdık zaten.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Tamam, sağ olun.

Şimdi, şu gördüğünüz geçtiğimiz yüz bin senenin dünyadaki ortalama sıcaklığı. Bu ortalama sıcaklıklar arasında şurada insan nüfusu 140 kişiye düşmüş. Yukarı aşağı, yukarı aşağı oynayanlar o sıcaklıklar. Şu aşağısı, bugünden 6 derece soğuk, son buz devri. Burası da bugünkü sıcaklıklar. Şu aşağıya, şu noktaya geldiğimizde nüfusumuz 100 bin kişi, tepesine çıktığımızda 2 milyon, sonuna geldiğimizde 7,8 milyar. Buradan bir tane şey anlıyoruz, bu çok önemli: Sıcaklıklar yukarı aşağıya oynarsa öleceğiz, bu kadar basit. Düz olursa ürtüyoruz. Niye? Çünkü yiyecek besin bulabiliyoruz. Yiyecek besin bulabilmemiz bir tahmin yeteneğine bağlıdır. Yani biz şu noktalarda o tahmin yeteneğini bulamıyoruz. Bizim, buğday yetiştirmemiz için kasım ayından başlayarak bir sonraki senenin ağustos sonuna kadar iklimin nasıl olacağını bilmemiz gerekiyor. Yani ne zaman ekeceğiz, ne zaman yağış gelecek, ne zaman bu birazcık boy verecek, ne zaman işte iyice büyüyecek, boyumuzu geçecek, ne zaman kesip biçip yiyeceğiz, bunların hepsi iklimle ilgili bir konu. Burada en ufak bir hata yaparsak 140 kişi, bunu gördük. Ha, bu iklimle ilgili bir şey değildi, şurada bir yanardağ patladı. O yanardağ patlaması çok kötü etkiledi hepimizi ve bir sorunla karşılaştık.

Şimdi, bugün ne durumdayız? Bugünkü durum da esasında bizi ilgilendiriyor. Bu, geçtiğimiz senenin sıcaklıklarının 1981-2010 ortalaması farkı. Şimdi, baktığımız zaman bütün haritaya, genelde kırmızı renklerin daha fazla olduğunu görüyorsunuz, uzaktan biraz herkesin gözü zor seçiyordur bunu. Yalnız, bilmemiz gereken bir şey var. Bakın, şurada bir mavilik var, Pasifik Okyanusu'nun Güney Amerika'ya bakan kıyısında. Dünyada o mavilik olursa Avustralya'da orman yangınları görülüyor. Avustralya'da orman yangınlarının olduğu zaman Afrika'nın şu "boynuzu" denen bölge inanılmaz yağış alıyor. Burası yağış aldığında şurası soğuk oluyor, burası serin olduğunda burası sıcak oluyor, burası sıcak olduğunda da Türkiye'de kuraklık oluyor. Yani bunların hepsi bir şekilde birbiriyile bağlı. "Dünyanın neresinde şu oldu, bizi ilgilendirmiyor, Burası Türkiye." öyle bir şey yok. Yani her olan olay esasında bizi ilgilendiriyor.

Ha, bir nokta daha var, buna korkunç dikkat etmemiz gerekiyor. Şurada yağmur yağdığı zaman burada çekirge üüyor, manyak çekirge üüyor. Bu çekirgeler şimdi buradan Batı Afrika'ya, Irak'ın ortasına kadar ve Pakistan ile Hindistan'a kadar gitmiş durumdalar. Bu çekirgeler oradaki her bir gün 1 milyon insanın yediği kadar besin tüketiyorlar. Bu insanlar bir noktada aç kalacak. Aç kaldıklarında ne yapacaklarını düşünüyorsunuz? Hani biz hep medeniyetlerin beşiğiyiz, işte hep bizim üstümüzden geldi geçti... Ha, işte gene bizim üstümüzden geçecek ve bu sefer de 4,5 milyon Suriyeli'den bahsetmiyoruz, 45 milyonu gelecek bizim kafamıza. Ben problemi şöyle önümüze koyayım, ondan sonra iklimi anlatacağım sadece.

Şimdi, bu hesap çok basit, böyle bir ton grafik mırafık gösteriyorum size ama ana hikâye şu: Güneşten dünyaya metrekareye 342 watt enerji geliyor, geriye de 342 çıkması lazım. Çünkü gelenle giden farklı olursa dünya ısınmaya başlar, hikâye bu. Uzaya bir araç gönderiyoruz "Bak bakalım, güneşe 342 watt enerji geliyor mu?" diyoruz. "Bir sorun yok, güneşe 342 watt enerji geliyor." diyor. "Bak bakalım dünyaya, 342 watt enerji çıkıyor mu?" "Yok, 339,7 çıkıyor." diyor. Arada 2,3 watt fark var. Bu, çok fazla bir şey değil, hani şu yılbaşı süsleri, LED ampulleri falan oluyor, onun bir iki tanesini avucunuza aldığınız kadar bir şey ama yirmi dört saat, üç yüz altmış beş gün yanıyor bu. Onun için de yavaş yavaş ısıtıyor dünyayı. Niye? Çünkü biz çılgın karbondioksit salıyoruz atmosfere ve bunu 1800'lerin başından bu yana salıyoruz. Ölçmeye 1958'de başladık. Herkesten olabildiğince uzak bir dağın tepesinde, 3.500 metrede, Pasifik Okyanusu'nun ortasında ölçülüyor bu gördüğünüz grafik ve yukarı doğru gidiyor. Şimdi, burada dikkat edeceğimiz bir şey var: Yukarı doğru gittiğini bilmeniz lazım ve yukarı doğru gitme hızının da arttığını bilmeniz lazım. Yani, biz burada Paris Anlaşması'ydı, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ydi, bunların hepsi hikâye, kusura bakmayın. Biz kendi aramızda onları konuşuyor oluruz ama işe yaramadığını görüyorsunuz. Yani, bu problemi çözmek için her ne yapıyorsak bundan iyisini yapmak zorundayız. Çünkü bakın, burada 1992 Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi. Düzelmış mi problem? Hayır. Demek ki her neyse o problem, bununla çözülüyor, daha iyisi gerekiyor bu işi yapmak için.

Şimdi, yalnız, bu ne kadar kötü, bulunduğumuz yer? Şimdi, geçtiğimiz sekiz yüz bin senede atmosferde ne kadar karbondioksit var bunu görüyorsunuz. Bu ölçüm, tahmin değil ve burada görüyorsunuz, şu seviyenin üstüne çıkmamışız sekiz yüz bin senedir. Şimdi buradayız ve şu milyonda demek, milyonda 418 karbondioksit, her sene 2,4 artıyor bu bizim yaptıklarımızdan dolayı. Aynen buna bağlı olarak da dünyanın sıcaklığı değişiyor, yavaş yavaş artıyor, 2020 yaşadığımız en sıcak seneydi; sonrası daha da kötü olacak. Yani, bunda da dikkat edin, aynı karbondioksit gibi bir artış var yani gittikçe hızlanan bir artışla gidiyoruz. "Ya, buraya kadar geldik, buraya kadar kötüydü ama inşallah, Allah izin verirse..." Yok öyle bir durum, gittikçe daha kötüye gidecek bu iş.

Biz ne iş yapıyoruz? Biz dünyayı küçük küçük kutulara bölüyoruz, orada hepinizin lisede öğrenmiş olduğu fiziği yapıyoruz ama yani kutu sayısı çok; Türkiye’yi mesela böyle -ne bileyim- 2 milyon kutuya falan bölüyoruz bu işi yaptığımız zaman ama hani “Hava ısındığı zaman yükselir.” “İşte buradan rüzgâr eserse bu hava bu tarafa gider.” “Havayı sıkıştırdığınızda ısınır.” falan gibi çok komplike olmayan bir şeyden bahsediyoruz. Yani bunu yaptığımız zaman “Aman Allah’ım nasıl yaptınız, böyle bir fizik?” falan öyle bir şey değil, 1800’lerde bulunan bilgileri kullanıyoruz burada. Yalnız 3 tane bilgiye ihtiyacımız var bu işi yapmak için: Bir, güneşten ne kadar enerji geliyor? İki, dünyanın yüzey şekillerine yani dağ, deniz, çöl, kutup... Ama üç, atmosferde ne kadar karbondioksit var ve gelecekte olacak? Şimdi ben size 2080 yılında atmosferin yüzey sıcaklığının, havanın mavanın ne olacağını hepsini söyleyebilirim eğer siz bana 2080 yılında atmosferde ne kadar karbondioksit olacağını söyleyebilirsiniz. Maalesef, insanlık bunu yapamıyor. Çünkü tahmin etmeye çalışıyoruz da çok ihtimal var. Yani o eğriyi düzelttik, şu tarafa götürdük, bu tarafa götürdük, bir ton soru işareti var bunun içerisinde. Onun için bizim biraz daha değişik çalıştırmamız gerekiyor aklımızı. Bu değişik çalıştırmaların içerisinde de şunu yaptık, dedik ki mesela...

Ha, şöyle anlatayım size: Ben, Çevre Bakanlığıyla 12 il gezdim -ortaokul, lise, üniversite- bütün öğrencilere iklim değişikliği anlatmak için, çok geniş bir grupta. Bu grubun içerisinde neredeyse anaokulundan hani, işte, ilkokul, ortaokul, lise... Hepimiz beraber geziyoruz. Urfa’da ben tam burayı anlatıyorum, bir lisede, bir 9’uncu sınıf, en önde şöyle minik bir kız oturuyor. Ben anlattıkça o böyle küsmeye başladı. “Ne oldu?” dedim. “Ama biz şimdi hiç kömür yakmazsak nasıl kebab yaparız burada?” dedi. Tamam, şimdi, herkesin hayattaki derdi farklı. Onun için ben size şöyle anlatayım: Bugün buradan çıktınız ve bir daha ağzınıza kebab sürmediniz eşittir bugün buradan çıktınız ve hepiniz yürüyerek eve gittiniz eşittir bir daha üstünüze yeni bir ceket gömlek almadınız bunlar dökülüp çöpe atılana kadar. Şimdi, o melek olduğumuzdur. İki, aynı grupla Van’a geldik, Van’da öğretmenevinde kalıyoruz, indik aşağıya kahvaltıya sabah ondan sonra okullara dağılacakız. Buradan, Yıldırım Beyazıt Üniversitesinden bir arkadaş baktı “Bu ne?” dedi “Kahvaltı” dedik. “Van’da böyle kahvaltı mı olur ya, yok mu şurada bir ciğerci?” dedi. Böyle günde 3 öğün kebab yiyen, işte “6 bin motorun altı araba mı ya?” falan diyen, bunlarla devam edecek olursak da şeytan olduğumuz görüldü. Şimdi, bu çizginin bu tarafı melek olduğumuz, bu tarafı şeytan olduğumuz; üst taraf sıcaklık, alt taraf yağış. Dünyanın geri kalanını boş verin, bizi ilgilendiren kısmı. Melek olursak Türkiye yaklaşık 1,5 derece ısınmıyor ki şu anda da 1,3 civarındayız, ha canımız o kadar yanmaz demek.

Yağışlara baktığımızda da yağışlar ya hiç değişmiyor ya azıcık artıyor. Çok iyi ama böyle devam edersek ortalama sıcaklık artışı 5 ila 7 derece Türkiye’de. Yağışlar da yüzde 20 yüzde 30 aralığında azalıyor. Şimdi, her gittiğim yerde söylediğim ikinci laf, o da: Suyu bilirse Veysel Hoca bilir. Su konusunda Türkiye’de ondan daha iyi bu konuyu bilen kimse yok. Onun için onun karşısında ben su anlatmayacağım. Yalnız şu rakamlarımı o da teyit etsin. Cumhuriyet kurulduğunda kişi başına düşen su miktarı 8 bin metreküptü Türkiye’de, bugün 1.360 metreküp. Aradaki fark da bu değil, bizim nüfusumuzun 13 milyondan 85 milyona çıkmış olması. Kişi başına düşen su miktarı altıda 1’ine düştü. Eğer böyle devam edecek olursak 2050’de kişi başına düşen su miktarı bin metreküpe düşecek. Bin metreküp de su kıtlığı demektir. Gene bu yok o hesabın içinde, sadece nüfus artışı yani çok sayıda insana su sağlamamız gerekiyor, temiz içme suyu en azından. Bir adım üstünde bunun yüzde 30 da yağış azalırsa düştük 700 metreküpe kişi başına. Bu şu anda Sudan’ın elindeki su miktarıdır, adamlar çöl, bizle kıyaslandığında. Bizim 2050’den sonra ona hazırlıklı olmamız gerekiyor. Şimdi, anneme ben bu işte 5 derece artacak falan diye anlatıyorum. Annem diyor ki: “Ya, işte ne güzel daha az doğal

gaz harcarız, fena mı iliğimiz kemiğimiz ısınır.” “Anne, bak öyle değil bu iş, başımız belaya girecek.” diyorum. En sonunda bir noktada bir yerde konuşuyorum annem de geldi dinlemeye “Bak anne, sana anlatıyorum.” dedim.

Şimdi, bu arkada gördüğünüz normal bir yerin sıcaklık dağılımı. Yani şimdi ben genelde İstanbul’da olduğum için İstanbul olarak anlatayım. Tam o sıfırın olduğu yer yazın 29 derece demek İstanbul’un ortalama sıcaklığı. 3’ün olduğu yer 32 derece... Şöyle yapayım, 32 derece, 26 derece yani sıcaklıklar 32 ile 26 arasında olursa “Normal bir yaz günü.” diyoruz, 32’nin üstüne çıktığında “Aman Allah, sıcak oldu bugün.” diyoruz, 26’nın altına düşerse de “E, tamam, bugün de epey serin bir yaz günü.” diyoruz. Bu yalnız 1950-1981. Şimdi bakıyoruz, ne oluyor bu iş? 83-93, 94-2004, 2005-2015... Şimdi, şurada, dikkat edin, artık en yüksek sıcaklık 32 değil 35 dereceye çıkmış. Aradan sadece otuz sene geçti, geldiğimiz yerde artık 35 derece normal olmaya başlamış. “Sıcaklık ne kadar arttı?” dersiniz, bakın, şu ikisinin arası 1 derece sadece. Türkiye’de sıcaklık 1,2 derece arttı. En yüksek sıcaklıklar 3 derece arttı. Şimdi, ortalama sıcaklıklar –biraz sonra çok kötü bir grafik göstereceğim- 5 derece artacak olursa en yüksek sıcaklıklar 45 dereceye çıkacak İstanbul’da. Hastaneler hazır mı? Hani hep su konuşalım, tarım konuşalım, ne kadar güzel ama bu kadar insan sapır sapır o sıcakta ölmeye başladığında hazır olacak mıyız buna? Ve bu geliyor yani hani bundan –üstümüze gelen bir tren bu- kaçacak bir yerimiz yok.

Şimdi, bir numaralı sonucumuz, diyoruz ki: Bu felaketlerin hepsi yüz yılda bir görülüyor. Hep gazetede görüyoruz, “Yüz yılda bir görülen felakette şu oldu.” 3 defa yüz yılda bir görülen felaket yaşadık. Şu Ayamama Deresi’nde 36 kişi öldü, bir gece yağmur yağdı. Bu gördüğünüz, o mavi minibüsle gemiyi yarıştırdığımız görüntü 2014’te, sadece iki saat yağmur yağdı. Bu da en kötüsü, 2017. 2017’de ben Ankara Kalkınma Ajansındaydım, bir konuşma veriyorum. Çıkıp İstanbul’a gideceğim, Esenboğa’da uçağın kuyruğundayım, yani bileti göstereceğim gireceğim. Eşimle konuştum, “Tamam, sağlıklı gel.” dedi. Kapattık. Kuyruktan girdim, bileti verdim, gösterdim, uçağın arkasına geldim, arkamdan biri hostese dedi ki: “Kalkabilecek miyiz?” Niye dedim. “Felaket olmuş İstanbul, duymadın mı?” dediler. On yedi dakikada bu oldu İstanbul’da ve sigorta sektörüne yaptığı zarar o on yedi dakikanın 1 milyar lira, on yedi dakikada sigorta sektörünün ödemesi gereken. Dolayısıyla, bunlar gittikçe daha kısa süreli, daha şiddetli geliyor ve bu suyu tutamıyoruz artık elimizde.

İkincisi, biliyorsunuz, bir de bunun tersi var, Konya Ovası’nda en az 90 bin tane su kuyusu var ve devlet bunların 25 bininden ne kadar su çekildiğini biliyor. Bu projeyi yaparken biz, Konya Ovası Kuraklık Eylem Planı’nı, dedik ki bakın, o zamanlar devletin bildiği kuyu sayısı 10 bindi. 80 bin tane kuyuyu bilmiyoruz. Diyoruz ki adamlara, bakın, şuraya bir sayaç takalım, ne kadar su çıktığını öğrenelim. “Hayır, oraya sayaç takarsanız sonra benden parasını almaya kalkarsınız.” Şimdi, Konya Ovası Projesi diye bir şey var, onun başkanıyla bir toplantıydık iki hafta önce. Diyor ki: “Yer yer altı suyu 22 metre düşüyor senede.” Senede 22 metre yer altı suyu düşerken Konya Ovası’nda sulamalı tarım yapamazsınız. Kapatmak değil çözüm. Burada bir çözüm bulmak gerekiyor yani siz bu ülkenin buna çözüm bulacak beyinlerisiniz. Bize diyeceksiniz ki: Şöyle yapalım, şuna çare bulun, şöyle yapın. Biz de başüstüne deyip koşacağız. Ben devlet memuruyum. Benim görevim size bu konularda çözüm üretmek. Ama 900 tane obruk var şu anda Konya Ovası’nda. Ha, biz ne diyoruz? Biz de diyoruz ki, bakın, bu taraftaki 1970-2000 arası kuraklığın nerede görüldüğü, bunu da biliyoruz; işte Konya Ovası, Güneydoğu Anadolu, buralarda epey ciddi kuraklık var. Öbürü de önümüzdeki yani içinde bulunduğumuz otuz senede nerede kuraklık olacak? Nerede kuraklık olacak biliyor musunuz? Çukurova’da. Hazır mıyız buna? Yani Çukurova’da tarım yapamayacağız. Ege’nin batısında korkunç kuraklık olacak. Ondan sonra, yukarılara doğru çıkmaya başlıyor, Sivas’a gidiyoruz, Malatya’da kuraklık. Kayısı yok. Hazır mıyız buna?

Sonra bir de orta göbeğinde yaşadığımız hastalıklar var. İki sene önce İstanbul’da 4 tane Batı Nil virüsü vakası görüldü. Batı Nil virüsü olmaz Türkiye’de ama artık oluyor. Niye? Çünkü ticaret yapıyoruz. Az evvel bilgisayardan bakıyordum, Afrika ticarete en çok Türkiye’ye güveniyormuş; çok güzel bir şey, gurur duyduk ama eşittir bu sivrisinekler de oradan gelecek bize. Eskiden bu sivrisineklerin gelmesi seneler sürüyordu, şimdi bir konteynerin içine kaçan bir tane sivrisinekle altı saat sonra o konteyner İstanbul’da. Sonra da “Niye Atatürk Havalimanı’nın orada Batı Nil virüsü görüldü? Burada sarı olarak gördüğünüz ya da sarı tonu olarak gördüğünüz yerler şu anda sıtmanın dünyada görüldüğü yerler, kırmızı da 2050’de sıtmanın görüleceği yerler. Hazır mıyız sıtmaya? Ondan sonra “Tarım yapacağız.” diyoruz. Mesela ben Ege’den bir gıda firmasına yardımcı olmaya çalışıyorum -inanılmaz kaliteli ihraç ürünü yani kurumuş incir, hep kuru meyve ihraç ediyorlar yurt dışına- nasıl, ne yapacağız, ne edeceğiz diye.

Burada gördüğünüz, ortalamada 37 derecenin üstündeki gündüzlerdeki artış sayısı ve şu anda içinde bulunduğumuz dönemde yani uzak geçmiş değil. Burada yer yer çok koyu kırmızıları görüyorsunuz; bu “Her sene bir ay, bugün olanın üstüne, 37 derecenin üstünde sıcaklık olacak.” demek. Tarımda hangi işçiyi çalıştıracamız dışarı 40 dereceyken? Bu da geceler; hani “Abi bir gece olsa da ferahlasak.” Yok öyle bir şey artık. 25 derecenin altına inmediği gecelerdeki artış.

Şimdi, buraya baktığınızda çok kötü bir yer geliyor gözünüzün önüne. Antalya’nın hani o dev, büyük otellerinde turizm yaptığımız mekânlar... Ve geceleri insanlar orada sokağa bile çıkmayacaklar sıcaktan ama daha kötü bir şey var -bunu şimdiye kadar Türkiye’de hiç konuşmadık hatta dünyada çok konuşmadık- o da şu: Abi bu sıcak öldürür mü insanı, durduk yerde öldürür mü? Sıcak durduk yerde insanı öldürüyor ve hiç kimse sağ kalamıyor, böyle bir sıcaklık var. Bu sıcaklığa “ıslak termometre 35 derece” deniyor. Detayıyla sizi boğmayacağım ama ıslak termometre 35 olursa hava sıcakmış, serinmiş, vırtmış zırtmış yok, ölüyorsunuz; bu kadar basit.

Biz turizm çalışması yapıyorduk; turizm indisini, yani oralarda iyi turizm yapılır mı 2070’de, 2080’de falan, böyle bir şeyi hesaplamaya çalışıyoruz. Bütün bu Akdeniz havzasında turizmin en güzel yapılacağı yer neresi çıktı biliyor musunuz? Mekke, 2070’te. “Abi, olur mu ya? Mekke diyorsun.” Çünkü turizmciler şeye bakıyor; eğer sıcaklık 30 dereceyse 5 puan veriyor -ideal sıcaklık- 31’se 4 veriyor, 32’ye 3 veriyor, diye gidiyor. 36 dereceyse sıfır puan veriyor ama hava açıksa 5 puan veriyor, bilmem neyse 5 puan veriyor. Bunları topluyorsunuz, ideal turizm çıkıyor. Ölürsün orada ya! “Turizm” diye bir şey yok artık.

Şimdi, onun için, şu grafiği biz yapıp yakın zamanda dünyayla paylaştık. Burada çok ilginç bir şey var; şu oklar şöyle şöyle gösteriyor ya, bu “Ölürsünüz orada.” demek. Yani turizm yapılmasını geçtik, bu yüzyılın sonunda Antalya’da sokağa çıkarsanız ölümcül.

Turizmcilere şeyi anlattım -hani konumuz uyum ya burada- nasıl uyum sağlarız. Diyoruz ki: Bakın, şu anda Alplerde büyük kayak otelleri olarak kullanılan otellerin tamamı zamanında yazlık olarak yapılmış yani aşağı sıcak olduğunda “yayla” diye çıkıyorlarmış o otellere. Bizim de turizm sektörünü o şekilde uygulamaya başlamanız lazım. Uludağ artık Bursa’nın yaylasıdır. Ona göre otelleri tasarlayacaksınız. “Hocam, biz burada kayak oteli işletiyoruz ya, yapma ya!” falan. Anlatamıyoruz kişilere, belki siz söylersiniz dinlemeye başlarlar.

Sonra, biz fındık çalışmaya başladık. Dedik ki: Bu fındık Türkiye’nin bir numaralı gıda alanındaki ihracat ürünü ve fındık üretimi zarar görecektir olursa çok önemli problem yaşayabiliriz ama hani sorduk, soruşturduk, herkes: “Abi, ben biliyorum fındığı.” Tamam, çok güzel, anlat çünkü ben iklimciyim, ben fındıktan anlamam. Biri bana fındığı anlatacak, ben de ona hangi iklim şartında neyin oluştuğunu anlatacağım. Böyle birini anca yakın zamanda bulduk, bu makaleyi yayınladıktan sonra ama bu

makalede sonucu çıkarmak için şöyle bir şey yapıyoruz: Maksimum hava sıcaklığı, minimum hava sıcaklığı, yağış, ortalama nem -ama o da yetmiyor- ortalama hava sıcaklığı, kaç gün güneş gördü bu nesne, ondan sonra bu güneşin uzunluğu ne kadar, ne kadar süre soğuklandı... Bunların hepsini bulduğumuzda çok ilginç bir şeyle karşılaştık: Fındığın en kritik zamanı 15 Mart ile 1 Nisan arası. 15 Mart ile 1 Nisan arasında bu fındık eğer çiçek açmaya yeltenir ve gece soğukluğu sıfırın altına düşerse iş bitiyor. Aynı şey kayısı için de geçerli yani bizim bütün bu kıymetli nesneleri bir şekilde korumamız lazım, onda da anlatıyorum gene olmuyor.

Ben de filmin tamamını seyretmedim, Keanu Reeves'in bir filmi var: Sanıyorum İspanya'da savaştan mı dönüyor bir şeyden dönüyor, trende bir kızla tanışıyor yani bir şekilde kalmaya kızın evine gidiyor, kızın evinde de üzüm bağları var, büyükbaba o bağların sahibi ve diyorlar ki: "Don geliyor." Bunlar ailece dışarı çıkıyorlar, ateşler yakıyorlar ve böyle melek kanatları gibi bir şeyler takıyorlar oradan çıkan sıcak havayı bütün bağın içine dağıtmak için. Ya, bizim bu problemlerden kurtuluşumuz yok ama uyum sağlamak zorundayız. Uyum sağlamak için de problemin hangi gün olduğunu, ne etkisi olduğunu, ne yapacağını bilmemiz gerekiyor. Şimdi, onun için bu çiçeklenme dönemi, meyve verme dönemi, olgunlaşma dönemi; bunlara tek tek bakmak gerekiyor.

Bir fındık için biz üç senemizi verdik, sadece fındığı çıkartmak için. Ondan sonra bayağı güzel sonuçlar çıktı ama şöyle bir şey var; fındık nerede yetişiyor dediğimizde aklınızda 2 tane il var; Ordu ile Giresun. Ama Ordu ile Giresun'a baktığımızda Ordu ile Giresun'un verimi -bu, geçmiş zaman- çok ahım şahım değil, hatta Giresun ahım şahımdan da kötü yani Giresun'da fındık yetiştiriyor olmamızın sebebi çok ağaç olması, yoksa her bir ağaçtan aldığımız fındığa bakacak olursak hani o işi yapmasak da olabilir çünkü fındık tarımını da kötü yapıyoruz, onlara girmiyorum. Ondan sonra bunu bizim modelle karşılaştırıyoruz: "A, bak gerçekten de Giresun'da fındık o kadar da iyi yetişmiyormuş." diyor. Koyu mavi olanlar fındığın iyi yetişmediği yerler, açık mavi olanlar fındığın iyi yetiştiği yerler. Yalnız geleceğe gittiğimizde bu sefer bakıyoruz, evet dediğiniz gibi Sakarya, Bolu, Düzce... Bu bölgelerde fındık yetişmeye başlıyor, dolayısıyla uyumun bir parçası da fındık yetiştirecek olana gidip burada değil, Adapazarı'nda... Çünkü iklimciler ya da genel olarak bizim türümüz size başınıza gelecek belayı söylüyor ama çözümü söylemiyor, çözüm bizim işimiz değil, kendiniz bulun. Tam öyle de değil, mesela, bunu da üzüm için yeni bitiyoruz. Türkiye'de 2020-2050'de üzüm nerede olacak, nerede olmayacak? Yakın dönemde ve önümüzdeki otuz sene üzüm üretmek istiyorsanız işte Türkiye'de gideceğiniz yer. Sorarsanız bu soruların hepsinin cevabı var, nerelerde olduğu... Bakın, yeşilimsi olan yerler: İlginç bir şekilde Mersin ama Ege Bölgesi gittikçe kötüleşiyor, Güneydoğu Anadolu zaten gitmiş durumda.

Şimdi, sorarsanız cevapları var, yeter ki siz soru sorun, biz de buna cevap üretelim. Şimdi, ben burada bitireceğim ama Semra Hoca'dan iki dakika istiyorum. Şimdi, bu konuda çok uzun süredir konuşulan bir şey var, ona birazcık açıklama yapmak istiyorum, o da şu: Paris Anlaşması ne, ne değil? Bir: Paris Anlaşması, bizim 1992'de imzaladığımız Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin Taraflar Konferansı'nın kabul ettiği o sözleşmeyi ete kemiğe büründüren, 2020-2030 yılları arasında ne yapılacağını gösteren anlaşmadır ve biz Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nde kendi isteğimizle, devlet politikamız olarak "ek-2" denen zengin ve başkalarına para vermesi gereken ülkeler grubuna konduk. Bize yalvardılar "Yapamazsınız bunu, girmeyin o gruba." diye, ülkelerin hangileri olduğunu da söyleyebilirim "Yapmayın bunu." diyen ülkelerin ama girdik. Sonra Türkiye'ye gelince delegasyon "Bir dakika ya, biz bu işi yapamayız."ı anladık, yalvar yakar 2001 yılına kadar ek-2'den çıktık yani para vermek zorunda olan ülkeler grubundan çıktık.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – 2001'de Marakeş'te.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – 2001 Marakeş.

Ama biz hâlâ indirim yapması gereken yani 90 seviyesinin altına düşmesi gereken ülkeler listesindeyiz. Yalnız, Marakeş'te şöyle bir laf söylendi: “Sizin özel koşullarınızı tanıyoruz.” Yalnız, uluslararası politikada böyle muğlak bir laf söylenmez, uluslararası politikada o özel şartların ne olduğu ve tanımanın ne anlama geldiği konuşulmalıdır. Yalnız bu, o günden bugüne kadar uluslararası düzeyde konuşulmadı. Şu anlam anlaşılıyor ve kimse bizi zorlamıyor “Biz biliyoruz ki siz ek-1’de de olmamalısınız ama ek-1’de olmamanız için -aynen demin Murat Bey’in söylediği gibi- bütün ülkelerin oy birliği gerekiyor ve oy birliğini de sağlayamayız. O nedenle de ek-1’de kalacaksınız ama biz sizin kafanıza sopayla ‘Azaltın.’ diye vurmuyacağız. Bu, eşittir ‘Bizim azaltım yükümlülüğümüz yok.’ demek değil, sadece kafanıza vurmuyacağız yükümlülüğü var demek.”

Paris’e geldiğimizde de Paris Anlaşması’na biz eğer taraf olacak olursak bizim o anlaşmadan doğan hiçbir azaltım yükümlülüğümüz yok çünkü Paris Anlaşması bizim 2005’te verdiğimiz taahhüde dayanıyor, 2005’te verdiğimiz taahhüt de 1990 seviyesinin 6 katına çıkartma taahhüdüdür karbondioksit salımlarımızı. 190 milyon tonda salımlarımız 1990’da, onu 1.175 milyon tona çıkartma sözü verdik biz, çıkartma sözü.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ondan yüzde 21...

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Ondan yüzde 21 indirim yok çünkü ondan yüzde 21 “Eğer bize Yeşil İklim Fonu’ndan para verirsiniz...” şartına bağlı.

MURAT BAKAN (İzmir) – O da yok yani.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Yeşil İklim Fonu’ndan bizim para alabilmemiz için ek-1’den çıkmamız lazım, ek-1’den çıkmamız da bütün dünya ülkelerinin oy birliğine bağlı; bu da olmaz ama bunun üstüne bir kısa söz daha söyleyeyim: Her sene 100 milyar dolar toplanması gerekiyor Yeşil İklim Fonu’nda, her sene devletlerin koyduğu; Biden Hükûmeti bu sene için 1,4 milyar dolar koymaya söz verdiğinde Amerika’da yer yerinden oynadı “O kadar çok para boşa harcanır mı?” diye. Amerika 1,4 milyar dolar koyarsa başlangıçtan bugüne kadar oraya konulan paranın toplamı 13 milyar dolar sadece. Biz “100 milyar dolar her sene koyulursa...” hayali üstünde devlet politikamızı kuruyoruz. Bu yanlış, orada para yok çünkü dünya devletleri oradaki parayı bir fona koyup sizin de oradan alıp istediğiniz gibi harcamanıza izin vermiyorlar artık, onların yaptığı şey şu: Avrupa Yatırım Bankası gibi, sen projeyi onlara veriyorsun, onlar uzmanlarını başına koyuyorlar gerçekten o parayı o işe harcadığını görmek için. Parayı böyle veriyorlar ve Avrupa Yatırım Bankasından en fazla bu konuda para alan ülke Türkiye yani biz herkesten çok para alıyoruz bu işten. Onun için para önemli değil Paris Anlaşması’nda. Ama demin Sayın Bakanımızı dinlendiniz, imzalamayacak olursak Türkiye’nin dış ticaretinin yarısı çok ciddi tehlike altına girecek demektir.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Yalnız, Levent Hocam, Cancun’da bütün ülkelerin imzaladığı biliyorsunuz bir COP’tu. “Türkiye’nin özel şartları tanınır.” diye hüküm konuldu.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Hocam, aynen onu diyorum, Türkiye’nin özel şartları tanınır. Zaten Marakeş’te de vardı aynı şey. Ama özel şartlarının ne olduğu yazmıyor. Sadece üstünüze gitmeyeceğiniz sizin demek o.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – O bir sigorta yani.

Teşekkür ederiz.

Şimdi, sorular var müsaade ederseniz.

Hasan Bey, söz sizde.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Sayın Hocam, sunumunuz için teşekkür ediyorum. Zaten bu önerge verenlerden birisi de benim. Ben kendimi de tanıtayım, Prof. Dr. Hasan Kalyoncu; ben de hidrobiyologum.

Şimdi, bizim istediğimiz ve araştırma önergesi vererek bu Araştırma Komisyonunun kurulmasında istediğimiz şey aslında sizin söylediğiniz en kötüsü, en kötüsüne karşı alınacak önlemler.

Şimdi, devlet planlama yaparken gelecek planlamalarında kısa, orta ve uzun vadeli planlamalar yapar. İklim değişikliğinde de yani böyle seneye değişecek gibi bir durum söz konusu değil, yavaş yavaş bir süreç var ama kısa şeye baktığımız zaman otuz yıl içerisinde çok şeyi değiştirebilecek. Yani alınacak önlemleri değiştirebilme şansımız var. Onun için en kötüsüne göre hazırlanmamız lazım. Sunum, bu zamana kadar tam istediğimiz şeyi yani bundan önce ne oldu; işte, iklim değişikliği nasıl geliyor; ne olacak; dünya durumu falan, Türkiye bizi ilgilendiriyordu. Kısaca özetlediniz, çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, geçen bir harita geldi, o haritaya itiraz ettim, Sayın Bakanım da tam sorumu sordurmamıştı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi sorun Hasan Bey.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Şimdi, sizin verdiğiniz haritayla tam ters bir harita geldi. Nüfus yoğunluğuna göre yapmışlar haritayı. Orada göçü de almamış, sıcaklıktan meydana gelecek göçleri de katmamış, çok farklı bir harita. Özellikle, Güneydoğu Anadolu’da su problemi yok, kuraklık yok; Akdeniz’de de yok; İstanbul, o taraflarda vardı. Sizinkinde meteorolojik verilere göre yapıldığı için çok güzel bir durum var.

Şimdi, fındık üzerinde yaptığımız çalışmalar gerçekten güzel. Şimdi, aslında bu çalışmalarını siz tarım veya ziraat mühendisleriyle, ziraat hocalarıyla falan beraber ortak yapabilseniz çok müthiş şeyler çıkabilir çünkü İzmir tarafından örnek verdiniz, Antalya ve İzmir tarafında meyve yetiştiriciliği değişecek. Niye değişecek? Meyvenin, ülkede yetişen birçok meyvenin meyveye dönebilmesi için kışın belirli bir soğukluğu yakalaması gerekiyor. Eğer o soğukluğu yakalamazsa o meyve vermeyecek. Ülkenin de yapması gereken şey şu: O meyvenin yerine farklı bir meyve, orada yetişecek meyve. Bu, On Birinci Kalkınma Planı içerisinde bizim de teklifimizle beraber var aslında. Aslında sizin söylediğiniz bu Konya Ovası’yla ilgili mevzu da var. İklim değişikliğini öngörerek ona göre tarımda ürün desen değişimi... Yani, mesela Konya’da suya ihtiyacı olan bitkilerin bir an önce kaldırılması gerekiyor, kuru tarıma geçilecek ve bunu da yapabilmenin yolu çok basit, hemen de yapılabilir yani çiftçiye onu ektirmeyebilirsiniz. Desteklenen ürünle beraber çiftçi kazanacağı paraya bakar. Mesela, orada şeker fabrikaları falan var. Bunları da planlayarak başka yörelere taşıdığınız zaman hiçbir problem oluşturmaz. Mesela, bunun yanında şey de var Sayın Hocam, millî parklar. Birazdan Millî Parklar Genel Müdür Yardımcısı herhâlde soru-cevap kısmında... Şimdi, onu da ben oraya soracaktım. Burada bizi dinliyor, beraber olsun. Şimdi, millî parklarda bizim endemik bitkilerimiz var, endemik alanlarımız var. Yani, bu meteorolojik değişimler, iklim değişikliğine bağlı olarak buralar çok daha fazla etkilenecek. Bunların içerisinde çoğu tıbbi aromatik bitkiler var. Bu konularla ilgili, Hocam, bir çalışmanız var mı? Benim sorum bu. Yani, bu, özellikle mikroklimalarda yetişen endemik türlerle alakalı çünkü iklim değişikliğine bağlı olarak bizim büyük bir ölçüde tür kaybımız olacak yani genetik kaybımız da olacak. Bunların korunmasına yönelik de zaten önlemler alınması gerekiyor.

Şimdi, yine sizin bu iklim değişikliği öngörünüze bağlı olarak Türkiye’de istilacı türler de değişecek, patojenler de değişecek, hastalık taşıyan vektörler de değişecek çünkü az önce anlattığınız gibi sıtmanın Türkiye’ye gelişi gibi çevre ülkelerden -mesela, şu anda Karadeniz’e Batum’dan giriş var- gene istilacı türler gelecek. Şimdi, hava şartlarında sıcaklık artışı canlıların tamamında, hayvanlarda da üreme

dönemleri, ömürleri, bitkilerde filizlenme durumları, bunların hepsinin üzerinde müthiş değişiklikler yapıyor ve buna adaptasyon sağlayacak bir yapı oluşturmamız gerekiyor yani bu Komisyonun amacı da bu. Aslında bunun yanında bir de su var. Suyu nasıl kullanacağız? Şimdi, yağış olduğu müddetçe -ben onu söylüyorum sürekli- yağış varsa suyu tutabiliyorsanız susuz kalmazsınız. O yağın yağmuru tutabilecek yapılar, mesela, şimdi, Tarım ve Orman Bakanlığının yer altı barajları uygulaması var, işte, yer altı sularına enjeksiyon yapabilme durumları da olabilir. Fakat burada da dikkat edilmesi gereken husus; kirli suyu yer altına basarsanız bu sefer hepten ortalık karışacak, temizleme imkânı da kalmayacak. Bunların hepsine dikkat etmek gerekiyor.

Hocam, onu diyorum, özellikle şimdi, bu millî parkların, dediğim gibi mikroklimalar ve ağaç florasında da değişim oluyor yani onda da sıcaklığa bir bağlı değişim olacak. Sayın Bakanımı, Turizm Bakanlığıyla ilgili çağırılım, dinleyelim neler yapıyorlar diye söylemiştim, siz de konuya girdiniz, çok iyi oldu. Türkiye’de turizm tamamen değişecek. Sıcaklığın yanında bir de turizm alanlarında sizin verdiğiniz haritaya göre de zaten su sıkıntısı olacak. Mesela, bunda da Türkiye’de şöyle bir şey var, onu da son zamanlarda dile getirmeye başladılar; deniz suyu arıtımı. Deniz suyunu arıtarak tatlı su elde edilebilir. Benim de iki sorum var: Bir, enerji maliyeti; iki, atık tuzu ne yapacaksınız diye. Onu da “Denizlere yollarız.” diye bir cevap var. O zaman deniz ekosistemini de tamamen öldürecekler. Bunun için bu ikisi, son çare yani susuzluktan öleceğiniz zaman deniz suyu arıtımına gidebilirsiniz ama öncesinde böyle bir şey yok.

Çok teşekkür ediyorum Hocam, çok sağ olun.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, Hasan Bey, teşekkür ederiz.

Bu vesileyle...

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Hocam, ben tek tek cevap versem olur mu?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hepsine...

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Ya, ben yaşıyorum, unutuyorum ya, onun için.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Daha gençsin, niye? 41’e bastın mı?

PROF. DR. LEVENT KURNAZ –

Sağ olun, teşekkür ederim de...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Buyurun o zaman Hocam, cevap verin.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Ben bu son üç ay EYT’liyim. Üç ayın tam ortasında, 27 Mayıs’ta EYT’liğim de bitecek.

Şimdi, bir, öncelikle ben bugün çok fazla sudan bahsetmemeye çalıştım çünkü İzzet Hoca su kaynaklarına neler olacağına dair size hepsini gayet iyi anlatmıştır eminim. Hani, ben göremedim sunumlarda tam neyi anlattığını ama meteoroloji iyidir, meteoroloji işini çok iyi yapar. Yalnız, meteorolojide her zaman doğru soruyu sormanız lazım ki doğru cevabı alabilirsiniz. Yani, başka sorular, başka cevaplar olduğunda yanlış anlaşılma ihtimali mümkün. Ama meteoroloji hepimizin saygısıdır.

Şimdi, tıbbi aromatik bitkiler... Murat Hoca olsaydı... Onlar, mesela, Antalya’da bir Düzlerçamı diye bir yer var, tam Toroslar’a çıkarken Antalya’da, orada yani böyle neredeyse 500 metrelik bir alandaki endemik bir çam türünü incelediler bir sivil toplum kuruluşuyla beraber. Bunların hepsini yapmaya çalışıyoruz. Biz de Doğu Marmara Kalkınma Ajansı’yla birlikte bu endemik bitkiler üstüne bir çalışma yaptık, devamını istedik, önemli görülmedi. Yani, anlıyorsunuz ne demek istediğimi. Yani, onun için, burada sizin vereceğiniz kararlar çok önemli. Siz diyeceksiniz ki: “Bu, millet için önemlidir. Bunlar yapılan.” Ancak öyle olduğu zaman bize bu iş geliyor sonunda çünkü şöyle bir şey söyleyeyim

yani bunu da üzülererek söylüyorum: Bu dediğiniz işi yapmak için Tarım Bakanlığına gittim bu fındık projesinin öncesinde, dedim ki: “Bakın, böyle böyle bir proje yapacağız ama projenin büyüğü şu olur: Hep ‘ne olmaz’ı söylüyoruz biz size. Bütün Türkiye’ye bakalım; iklim değişikliğine nerede, ne uygun olur...” Randevu aldım, gittim; beni kapıda üç buçuk saat bekletti Sayın Genel Müdür ve “Öğlen yemeğine çıkıyorum, vaktim yok.” dedi, gitti.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Hocam, ne zaman oldu bu?

PROF. DR. LEVENT KURNAZ - Başıma iş çıkartmayın şimdi.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Yok, yok, On Birinci Kalkınma Planı’nda hedefler...

PROF. DR. LEVENT KURNAZ - Yaklaşık olarak üç sene önce.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Ha, o zaman tamam.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ - Tamam mı?

Şimdi, dolayısıyla, herkes o kadar meşgul ki kendi hayatındaki koşuşturmalarla, onun için sizin kararlarınız çok önemli çünkü siz öncelik sırasını belirliyorsunuz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, kim olursa olsun bir kişiye randevu verince randevusuna sadık kalması lazım.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Hocam, biliyorsunuz bizim memleketi.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani, onun ismini verin de biz onu yukarıya bildirelim.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Yok, yok, hiç isimlik bir işimiz yok. Yani, burada şey var ya: “Ben buraya Sezar’ı övmeye gelmedim.” İşimiz başka. İş yapalım.

Sonra, denizden su son derece yanlış bir şeydir. İstanbul’da yaptığımız hesap: Her birimiz için, eğer günlük kullanma suyunu denizden elde ediyorsak, şöyle bayağı büyük bir avuç tuz çıkıyor. Teknolojisi bu değil, biliyorum. Yani, her zaman suyu alırsınız; burayı sıfırlarken geri kalan suyun konsantrasyonunu 2 katına çıkartır, onu denize koyarsınız ama burada kullanılan enerji... Türkiye’de yok öyle bir enerji. Ve dediğim gibi, kişi başına şu kadar tuzdu, 18 milyonla çarptığımız zaman, deniz suyundan büyükşehirlerin su ihtiyacı karşılanamaz. Hani, Tuvalu’da yaşıyorsunuz, 12 bin nüfusunuz var, başka yerden de suyunuz yok; tamam arkadaşım, eyvallah, yapın orada ama Türkiye’nin çözümü suyumuzu iyi bakmaktır, suyumuzu kaybetmemektir, kayıp kaçakları azaltmaktır.

Hocam İSKİ’den geldi yani o söylesin ne kadar kayıp kaçacağımızın olduğunu.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yüzde 65’i ben başladığımda, 1994’te yüzde 65’ti.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Yani, bunları çözmeden deniz suyundan su birilerine para kazandırma projesidir sadece.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çok doğru Hocam, çok doğru. Onu şimdiye kadar engelledik.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – İnşallah da devam ederiz engellemeye.

Oldu mu hepsine cevabım?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Tamam.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, Murat Bey’in söz talebi var. Başka söz isteyen yok herhâlde.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Benim de var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam. İsterseniz Murat Bey sözü önce size versin.

MURAT BAKAN (İzmir) – Tabii, memnuniyetle. Önce...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Yok, yok, farketmez.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, hanımefendilere öncelik tanıyoruz.

Murat Bey, CHP'liler de centilmendir, değil mi?

MURAT BAKAN (İzmir) – CHP'liler hep centilmendir.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Buyurun Nur Hanım.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Öncelikle çok teşekkür ediyorum sunumunuz için. Sabahtan almıştım böyle zevkli bir sunum yapacağınızın haberini. Kızım öğrencinizdi Boğaziçi'nde, fizik dersine gırıyormuşsunuz; "Dersleri de çok keyifli geçer." dedi.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Sağ olun.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Şimdi kendisi üniversitede hoca, sizin gibi. Dolayısıyla, ben çok teşekkür ediyorum; gerçekten tam bir öğleden sonra saati, uykumuzu açacak şekilde, çok güzel bir sunum gerçekleştirdiniz.

Şimdi, tabii, anlattıklarınız aslında çok haklı. Özellikle Türkiye çok uzun yıllarını müzakere süreciyle didişmekle geçirdi; işte "Annex I'den çıkalım, II'den çıkalım." derken; "ek-1, ek-2" derken bugünlere gelindi. Ve şu anda Türkiye için aslında söylenilen şey, hani, bir iklim eylemsizliği şeklinde tanımlanıyor ne yazık ki. Sizin bu tanımladığınız kötü senaryoda da aslında bu iklim eylemsizliğinin maliyetini çok ağır yaşayacak gibi görüyoruz.

Tabii, bizim ülkemizde özellikle de son yıllarda Batı'dan gelenlere karşı ciddi bir direnç var; işte, son çıktığımız İstanbul Sözleşmesi gibi, Paris Anlaşması'nı imzalamamak gibi sürekli bir direnç gösteriyoruz Batı'ya karşı.

Ben şunu sormak istiyorum: Sizce, Paris Anlaşması olsa da olmasa da, imzalasak da imzalamasak da Türkiye'nin, ülkemizin koşullarına özgü iklim politikası ne olmalı?

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Şimdi, şöyle bir şey söyleyeceğim...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Bu kötü koşullarda...

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Tamam, okey.

Şöyle bir şey söyleyeceğim: Burada bizim açımızdan önemli olan şey -Hocam hep diyor ya Türkiye'nin özel koşulları- biz bu özel koşullarımızın ne olduğunu dünyaya bir bağırmalıyız. Bizim özel koşulumuz Türkiye'deki 4 milyon küsur Suriyelidir. Türkiye'den başka sınırlarını açıp bu kadar milyon Suriyeliyi içine almış olan bir tane ülke var mı? Bir tanesi ellerini cebine atıp "Gelin bu konuda biz size yardım edelim." diyorlar mı? Ama iş gelince "Şunu azaltın, bunu azaltın, işte şuradan vergi alacağız." Herkes hazır... Tamam, bunun için öncelikle biz diyeceğiz ki arkadaş, bak, biz burada... Bütün bu Suriyeli göçmenlerin hepsini birebir iklime bağlamak zor ama ana çıkış noktası iklimdir onun da, Suriye'deki kuraklıktan kaynaklanmıştır köylülerin şehre göçüp orada bir hareket başlatmaları. Biz bütün bunlarla savaşmak zorundayız. Artı, Türkiye, iklim değişikliğinden en fazla zarar görecektir noktada bulunuyor dünyada. Yani Norveçli, İsveçli, Alman bize gelip bunu anlatmasın, ben bıktım artık bunlardan, bunu bir kabul edin önce. Türkiye'nin özel koşulu dedikimiz... Bizim iklim değişikliğinin sonuçlarıyla savaşmamız gerekiyor. Yani bütçemiz 100 kalemse, bunun 90'ı bu Komisyonun çıkartacağı şeylerdir, uyum sağlayacağız bu işe. 10'uyla eğer mümkünse daha fazla rüzgâr yatırımı yapalım, güneş yatırımı yapalım ama bizim suyumuzu tutmaya para harcamamız lazım, tarıma para harcamamız lazım. Bütün bu iklim göçleri bunun üstüne eklenecek, onlara karşı ne yapacağız, nasıl davranacağız?

Bunun politikasını geçirmeye, önceliklerini belirlemeye... Politika bu çünkü, yani kapımıza 45 milyon Etiyopyalı geldiğinde “Biz ne yapacağız şimdi?” diye düşünmek politika değildir, o kriz yönetimidir. Politika, bunlar gelecek, bunu biliyoruz, on sene sonra ne yapacağız, bunu belirlemektir. Onun için sizler buradasınız, onun için oy verip size güveniyoruz.

Oldu mu?

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Evet.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz.

Murat Bey, size mi yoksa Manisa milletvekilimize mi söz verelim?

MURAT BAKAN (İzmir) – Fark etmez.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Murat Bey, buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Söz sıramı her arkadaşşıma verebilirim Sayın Başkan, sıkıntı yok. Hepimiz aynı hedef için mücadele ediyoruz.

Hocam, teşekkür ederiz sunumunuz için.

Şimdi, sizden önce gelen arkadaşların sunumlarını belki tutanaklardan okumuş olabilirsiniz, Komisyondaki arkadaşlarımızın konuşmaları da tabii tutanıklara yansıyor. Şöyle bir yaklaşım var genel olarak: “Türkiye, işte, dünyadaki karbon salınımının yüzde 1’inden azını atmosfere salıyor ve bizim tarihsel sorumluluğumuz da az. Yani bu işin aslında vebali bizim değil, bizim de çok fazla bir şey yapmamıza gerek. Biz yapsak ne olacak ki? Hani neyi değiştireceğiz?” gibi bir yaklaşım var. Bununla ilgili sizin düşüncelerinizi öğrenmek istiyorum, bir.

İkincisi, siz burada -bizim bildiklerimizden ya da benim bildiklerimden- yeni bir şey söylediniz: Biz Ulusal Katkı Beyanı’mızda 430 milyon tondan 929 milyon tona çıkabileceğini, hiç önlem almazsak 1 milyar 175 milyon tona yani artıştan azalım... Biz bunu Ulusal Katkı Beyanı’mızda böyle verdik, o yüzde 21’lik bir şeyi “Hani önlem almazsak bu olacak ama önlemlerle buna düşüreceğiz.” dedik ama siz diyorsunuz ki: “Bizim hiçbir taahhüdümüz yok bununla ilgili, yani 1 milyar 175 milyon ton da olabilir, bununla ilgili bir şeyimiz yok.” Ben yanlış mı anladım yoksa...

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Tamamen doğru anladınız.

MURAT BAKAN (İzmir) – Doğru, yani bu referanstan azaltım...

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Verdiğimiz taahhüt tamamen o. Yeşil İklim Fonu’ndan bize para verilerse yüzde 21 azaltırız. “Yüzde 21 azaltırız.” lafını, aynen bu cümleyi de kullanan Sayın Cumhurbaşkanımızdı o taahhüt sürecinde.

MURAT BAKAN (İzmir) – Tamam.

Bir de bizim şu anki mevzu, hedeflediğimiz daha iyisini yapabiliriz gibi gözüküyor. Bu sanki abartılmış bir rakam gibi. Bununla ilgili düşünceniz ne Hocam?

Bir de çok merak ettiğim ve sizin dışınızda sunum yapan diğer gelen arkadaşlara da sorduğum bir konu var büyükbaş hayvancılıkla ilgili. Şimdi, Netflix’te “Cowspiracy” diye bir belgesel var, siz de izlemişsinizdir diye tahmin ediyorum. Orada büyükbaş hayvancılığın, dünyadaki bu hayvanların metan gazı üretimi sebebiyle atmosferdeki sera gazı etkisinin -yanlış hatırlamıyorsam- yüzde 35 civarında olduğu gibi bir rakam söyleniyor ama biz uluslararası birçok kaynağa baktığımızda bunun dünyadaki ortalamasının yüzde 12-13 olduğunu öğrendik. Ama bu, bizde hiç konuşulan bir şey değil. İki açıdan konuşulmuyor: Birincisi, büyükbaş hayvancılığın metan gazı salımı, su tüketimi anlamında yerli ırkların kullanımı. İkincisi, hayvanın içtiği su değil de yoncası, silajı, mısırsı yani bu hayvanların yediği besin için çok su gerektiren bitkilerin şeyi... Bununla ilgili de bize bir bilgi verebilir misiniz?

Teşekkür ederim Hocam, her şey için, sunumuz için, bilgilendirmeniz için.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Ben sondan başlayayım.

Öncelikle çok güzel sorular, çok teşekkür ederim ama hani beni öyle noktalarda bırakıyorsunuz ki ben buradan çıktığımda büyük ihtimalle kapıda beni linç etmek için bekleyecek sivil toplum oluyor olabilir.

Öncelikle hayvancılıkla ilgili dediğiniz belgeseli ben seyretmeye çalıştım, on beşinci dakikada “Bu ne saçmalık?” deyip bıraktım. Çünkü bilimsel rakamlar dediğimiz şeyler... Biliyorsunuz Birleşmiş Milletler bu 1992’deki Rio Konferansı öncesinde “Bu konuda bize doğru bilgi üretsin.” diyerek IPCC’yi kurdu 1988 yılında, doğru rakam da IPCC’nin verdiğidir. IPCC diyor ki: “Geniş getiren hayvanlardan kaynaklanan salımın tamamı bütün salımın yüzde 12’si, yüzde 13’ü civarındır.” Aynen dediğiniz gibi.

MURAT BAKAN (İzmir) – O bile korkunç bir rakam tabii.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Çok büyük bir rakam. Yalnız bakın, burada unutmamamız gereken şey şu: Onların tamamını hayatımızdan çıkardığımız zaman, bu ciddi bir protein ve kalori kaybı demektir yani hepimizin günlük yiyeceği açısından. Bugün hayatımızdan çıkardık desek o aradaki farkı başka bir şeyle kapatmamız gerekecek yani daha fazla buğday, daha fazla mercimek, nohut her neyse. Şimdi onu da kattığımızda yani bu açığı kapatmak için üreteceğimiz tarım ürünlerini de kattığımızda bu sayı net olarak yüzde 8-9 aralığına düşüyor. Onun için bana sorduklarında hep söyledim; mümkün olduğunca az hayvansal ürün iklim değişikliğini düzeltmek için iyi bir şeydir ama hani “full” kesmek ne kadar mümkündür o kişiye bağlı, çok bir şey demek istemiyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani hepimiz vejetaryen mi olalım?

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – İşte Hocam onu demiyorum yani o beni çok aşar.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Şimdi, ikinci soru: Bu 565 milyon ton yazmışım buraya. Bugün bakacak olursak -2019 yılında rakamlarımız yeni yayınlandı biliyorsunuz- 506,1 milyon ton sera gazı salmışız biz, resmî olarak devlet rakamımız yani Birleşmiş Milletlere son gönderdiğimiz evvelki haftaki raporumuzda.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Karbondioksit eş değer.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – 2019 mu bu?

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Evet, sera gazı salımı 2019 rakamı 506,1 milyon ton. Eğer biz Paris Anlaşması için verdiğimiz taahhütteki baz patikayı uyguluyor olsaydık yani indirim yapacağımız değil, normal, hiçbir şey yapmadan gittiğimiz patikada gidiyor olsaydık 2019’da 565 milyon ton karbondioksit eş değeri sera gazı salmamız gerekiyordu. Yani, devlet politikası olarak hiçbir şey planlamamış olmamıza rağmen 565 yerine 506 saldı, bu 2020’de 480’e düşecek çok büyük ihtimalle.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Üretimle alakalı yani.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Hayır. Şimdi bakın, çok basit; bu Trump’ı biliyorsunuz, bir noktada esti gürlüdi “Çıkıyorum.” şu bu. Trump’ın en fazla oy aldığı Teksas’ta elektrik enerjisi üreten ana yapı 2 tane kömürlü termik santrali kapattı o bu lafı ettiği anda. “Niye?” dediler. Çünkü pahalı. Biz kömürden üretilen enerjinin kilovatsaatine rüzgârın 4 katı para veriyoruz bu ülkede. Ya, bu rakamlar, herkesin bilmesi, hesabını ona göre yapması gereken rakamlar. Güneş ile doğal gaz başa baştır. Nükleer zaten alıp başını gitmiştir. Enerji güvenliğini konuşuyorsak onlar olur ama kömüre rüzgârın 4 katını veriyoruz biz şu anda, kömürü ayakta tutabilmek için.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, Manisa Milletvekilimiz Ahmet Vehbi Bakırlıoğlu, size söz veriyorum.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Ben esasında Murat Vekilimizin soracağı soruyu sormak istemiştim. “1 milyar 175 milyon ton karbondioksit eş değer emisyon gazı gerçekçi bir tahmin midir yani rasyonel midir?” diye ben soracaktım. Çünkü anladığım kadarıyla bunu büyüme rakamlarıyla, üretimle ilişkilendirmişler. Bu tahminin yapıldığı tarih de 2011 veyahut da 2012. O zaman 2023 hedeflerimiz vardı. Muhtemelen o hedefler göz önünde bulundurularak yapılmış tahminlerdir. Hiçbir şey yapmasak bile yüzde 21’den daha fazla, baz senaryodan daha eksik olacağını düşünüyorum ve görüyorum ben.

Bir de şöyle bir şey var: Şimdi, bir hikâye var; 3 ortak müteahhit işe girmişler, apartman yapacaklar. Aralarında iş bölümü yapmışlar. Biri demiş ki: “Ben tuğlayı getireceğim.” Öteki “Ben çimentoyu getireceğim.” demiş. Beriki “Ben demiri getireceğim.” demiş. Kendi sorumluluklarını almışlar. Neyse, binayı yapmışlar, çıkmışlar apartmanı. Bir hafta sonra bina yıkılmış. Tuğlayı getiren demiş ki: “Eyvah! O kadar tuğla getirmiştik, bütün emeklerim heba oldu.” Beriki demiş ki: “Ya, o kadar çimento getirmiştik, bütün emeklerim heba oldu.” Öteki ortak demiş ki: “İyi ki ben demir getirmemişim kardeşim, zarara girecektim.” Yani şimdi, burada benim gördüğüm kadarıyla dünyada yaşayan bütün insanların bu işte bir sorumluluğu var. Benim anladığım kadarıyla bu Komisyon çalışmalarında, dünyada en fazla bu sorumluluğu hatırlatması gereken ülke Türkiye çünkü en fazla etkilenecek ülke biziz. Yani biraz evvel sunum yaptınız, ben dehşete kapıldım.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Güzel, işe yaramış.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Şöyle: Tehlikenin ne olduğunu iyi kötü tahmin edebiliyoruz, o senaryoları gördük, okuduk, inceledik; neyle karşılaşabileceğimizi iyi kötü tahmin edebiliyoruz. O yüzden bu Komisyondayız. Ama mesela -ben Manisalıyım- siz şimdi üzümden bahsettiniz ve bizim için üzüm -sayın milletvekilim de biliyor- vazgeçilmez bir şey, bütün ekonomimiz ona bağlı ve yarın öbür gün Gediz’de üzüm üreticisinin nelerle karşılaşabileceğini bilmek bizi hakikaten de sıkıntıya sokuyor. Keza zeytin de ciddi sıkıntı yaşayacak fındıkta olduğu gibi, o ortaya çıkıyor.

Yani demem o ki bizim de burada her şeyi bir tarafa bırakıp hakikaten de bu Komisyonda... Yani şöyle bir şey de var -biraz evvel ben o örneği verdim- Avrupa Birliği Yeşil Mutabakatı’nda kalkınma amaçlanıyor yani adamlar kalkınmayı amaçlıyor yani “Yeşil ekonomiyle kalkınabiliriz.” diyor, öyle bir iddia koymuşlar ortaya. Benim buradaki bürokrat arkadaşlarda, Bakanlıklardan gelenlerde gördüğüm; ya, tamam, biz birtakım kısıtlamalar yapacağız, önlemler alacağız ama kalkınma, büyüme endişesi var.

Ben biraz evvel Sayın Bakan Yardımcısına sordum -cevabını alamadım, inşallah verir- Paris İklim Anlaşması’yla veyahut da Avrupa Birliğinin ortaya koyduğu mutabakatla hem kalkınma hem de karbon salınımı azaltılabilir mi?

Bu kadar.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz.

Hüseyin Bey, buyurun.

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Teşekkürler Sayın Bakanım.

Şimdi, tabii, biz toplantıdayken Meteoroloji Genel Müdürlüğünün önceki haftaya ilişkin değerlendirmeleri geldi. Orada bir şey ilgimi çekti -tabii, belki yeterince araştırmadık şu an- “Kuraklık artıyor.” dediniz siz sunumda ancak Meteoroloji Genel Müdürlüğünün cevaplarında böyle bir veri yok, böyle bir tuhafılık var, orada sadece yağış rejimi değişikliği beyanı var.

Bir de dün bugüne çalışırken Levent Hoca'nın çok iddialı bir beyanına denk geldim plastiğin iklim dostu olduğuna ilişkin.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Dedim ya işte buradan çıkınca...

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) - Siz demin söyleyince tekrar hatırladım şimdi, o iddiayı gerçekten merak ettim.

Şimdi, yine bu konulara ilişkin çalışırken iklimin devrilme noktası yokmuş gibi bir sunumla karşılaştım, bunun sebebi nedir? Bunu da merak ettim.

Teşekkürler.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz.

Hasan Bey'in de kısa bir sorusu var, ona da söz vereyim.

Buyurun.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Hocam, suyla ilgili sorumu sormadım da onu soracağım.

İç sularda ve kıyı sularında su sıcaklığı değişimleri nasıl olacak?

İkincisi, buharlaşma hızı ne derece değişecek ve bunun iklim üzerindeki etkisi nasıl olur?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – İklim 101 yapacağız.

Hocam, şimdi, şöyle: Ben önce Paris Anlaşması için verdiğimiz taahhütten başlayacağım. Bu taahhüt verilirken ben epey zamandır o lafı birinden daha duyayım diye bekliyordum “2023 kalkınma hedeflerimiz” diye. Çünkü biliyorsunuz 2023 kalkınma hedeflerimiz Türkiye'nin dünyanın en büyük 10 ekonomisinden 1'i olmasını gerektiriyor, bunun için de Türkiye'nin sürdürülebilir o zamana kadar ki kalkınmasının yani büyümesinin, ekonomik büyümesinin rakamsal olarak bakıldığında yüzde 6,5 olması gerekiyor. Şimdi, bu modelleri yapan arkadaşlar Türkiye'nin enerji ihtiyacının da yüzde 6,5 büyüyeceğini kabul ederek bu hesapları yapıyorlar ve bu enerji ihtiyacının neredeyse tamamının kömür ve doğal gazdan karşılanacağı öngörüsüyle bu modelleri yapıyorlar. Bunu yaptığınız zaman 2030'da Türkiye 1.175'e çıkıyor. Yalnız bunun içerisinde 2 tane zayıf nokta var. Biliyorsunuz, maalesef, o zamandan bu zamana ekonomimiz her sene yüzde 6,5 büyüyemiyor. Yolun yarısını neredeyse geçtik yüzde 6,5 yok, öyle bir durum. Ha, bu modeller yapılırken de Türkiye için Dünya Bankasının beklentisi yüzde 4, yüzde 4,5 arasıydı. Biz de onu takip ediyoruz şu anda çünkü Dünya Bankası geçtiğimiz otuz seneye bakıyor, Türkiye'nin ne kadar büyümüş olduğuna, gelecek otuz sene içinde beklentisini yüzde 4-4,5 bandında koyuyor büyüme hesabı için. Yüzde 4-4,5'la büyüdüğümüz zaman, 2030 yılında biz yaklaşık 800 milyon tona çıkıyoruz. Yani o bizim “Yüzde 21 düşürsek...” dediğimiz rakamın bile altındayız, öyle bir şey söz konusu. Dolayısıyla burada devlet politikası ise biz şunu desek yetiyor: “Biz, kömürlü termik santrallerinin yenilerini açmayalım, oraya yatıracağımız parayı ülkede başka şekilde kullanalım.” İklim değişikliğinin başımıza açacağı belalar için çünkü zaten fazla potansiyelimiz var ülkede. Yani, Türkiye açısından bakıldığında daha fazla kömüre gerek yok. Bunu yaptığımız zaman zaten Paris'e onların isteğinin 10 katı bir taahhüt vermiş oluyoruz. Dünya bizden öyle bir şey beklemiyor bile. Biz “1.175” dedik, “Şimdi, 1.175 değil, onu 950'ye düşürdük.” dersek dünyada yer yerinden oynar, bu sayıyı Türkiye yüzde 20 düşürdü diye. Yani haber oluruz herkese. Değil 800, 800'e düşecek olsak biz bayağı böyle mumla aranan ülkelerden bir tanesi oluruz. Onun için kesin.

İkinci sorunuz: Kalkınma olur mu? Avrupa Birliğinde şöyle bir problem var: Avrupa Birliği zaten böyle kalkınıyor. Yani Avrupa Birliğindeki bütün şirketler bu kurallara zaten uymak zorundaydı ama bunlar şundan şikâyetçi oldular: “Ben bütün bu güzel önlemleri alarak 3 liraya çimento üretiyorum,

sen gidiyorsun, Türkiye’den 2,5 liraya bunu alıyorsun ama Türkiye benim yöntemlerimi kullanmıyor. Önemli olan, Türkiye de benim yöntemlerimi kullansın, orası da 3 liraya üretsın, o zaman rekabet olsun.” diyor adam. Onların derdi bu çünkü onlar 3 liraya yapmayı beceriyorlar bu işi, onlar bu işe teknoloji harcıyorlar. Biz, teknolojimizi bunun otuz sene öncesinin, elli sene öncesinin teknolojisine dayandırarak çimento üretiyoruz diye kendimizle övünüyoruz. Avrupa bıraktı bunu; onlar yükte hafif pahada ağır şeyler üreterek kalkınma yoluna gittiler. Bu, bir kalkınma stratejisidir. Biz de o stratejiye gidiyorsak biz de kalkınırız, bir sorun yok. Bizim insanımızın da kafası çalışıyor, bizim de doğal kaynaklarımız var ama onu tercih etmiyoruz. Tercih ettirecek olan da sizlersiniz, ben, vatandaş değil. Siz söyleyeceksiniz Mecliste “Böyle olsun.” diye ve böyle olacak.

MURAT BAKAN (İzmir) – Biz söylüyoruz Hocam.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Sonra plastik konusuna gelelim, başımı belaya sokan noktaya.

Ben burada şöyle bir örnek vermiştim, o laf “Plastik, iklim değişikliğinin çaresidir”e geldi sonunda. Bir kongrede konuşuyorum, dedim ki: “Bakın, şu bir plastik şişe. Bu içtiğiniz Bursa’dan geliyor, Bursa Uludağ’ın arka tarafından geliyor, markasına girmeyelim. İstanbul’a gelirken bunu plastik şişeyle taşıyacak olursanız şu kadar karbondioksit salınıyor, bunu cam şişede taşıyacak olursanız bu kadar karbondioksit salınıyor. Uçağı alüminyumdan ya da işte daha ağır bir metalden yapacak olursanız şu kadar yük taşımak için bu kadar benzin gider, plastikten yaparsanız bu kadar gider.” Ha, orada söylenmeyen şey şu: Bu Marmara’nın dibinde plastik çöplüğü var, ilk önce onun fotoğrafını koydum. “Bakın, busunuz siz. Bu çöplük sizin suçunuz, bunu temizlemek zorundasınız nasıl temizliyorsunuz.” dedim. Ondan sonra da gene sizlere geliyor ipin ucu yalnız, kusura bakmayın. Şimdi, şöyle bir şey göstereceğim: Bunun farkında mısınız bilmiyorum ama şu 2 nesneden hangisi ambalaj? Var mı cevabınız? Bunu kanunla siz geçirdiniz çünkü. Tamam mı? Bu ambalaj, bu ambalaj değil, onun için de üreticilere bunu toplama zorunluluğu vermediniz senelerce. Ben yapmadım bunu, bu sizin suçunuz, kusura bakmayın. Şu ambalaj diye, yok efendim onlara sandalye alınacakmış, yok bilmem ne, bütün halk bunları topladı senelerce. Niye? Çünkü bunlar şirketlere geri dönüyordu ambalaj diye, onlar da ambalajı geri toplama sorumluluklarını yerine getiriyorlardı. Senelerce bu üçkâğıtla yürüdü Türkiye çünkü bu ambalaj değildi. Bu da Meclisten geçti, kusura bakmayın. Bunu söyledim, bunu yapmayacaksınız. Şu, sonunda, evet, bu da ambalaj kabul edildi en son yeni yönetmelikle. Ama dediğim laf buydu, bunu toplayacaksın, bu senin sorumluluğundur. Bu, camdan açılıp dışarı atılmayacak, bu sistemin içine geri gelecek ki biz gidip Avrupa’dan el âlemin çöpünü almak zorunda kalmayacağız, kendi çöpümüzle bu işi yapacağız ham madde olarak. Ama “Plastik iklimin dostudur”a geldi bu laf.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hasan Bey’in sorusu vardı.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Şimdi, Hasan Bey’in sorusu su olduğu için şöyle çok pis bir durum var bunda: Her 1 derece sıcaklık artışıyla buharlaşma yüzde 7 artıyor. Düşünün yani havada ne kadar su buharı olacak bununla? Yapabileceğimiz hiçbir şey de yok su buharına. Su buharı en kötü sera gazı esasında ama hiçbir şey yapamıyoruz çünkü sıcaklık arttığında işte tutamıyoruz ki kendiliğinden buharlaşıyor.

Şimdi, bu konuştuğum konuların tamamında... Biliyorsunuz, yakın zamanda IPA projeleri verdik Çevre Bakanlığına. Bunlardan bir tanesi, Şanlıurfa Belediyesi Çevre Koruma Müdürlüğü geldi, dedi ki: “Hocam, biz bu suyumuzu korumak için Şanlıurfa’da ne yapabiliriz?” Dedik ki: Atatürk Barajı’nın üstüne bölge bölge yüzen güneş panelleri koymayı planlayalım, beraber projede. “Ne kadar iyi fikir.” dediler. Bir, elektrik üreteceğiz; iki, Atatürk Barajı’ndan buharlaşmayı azaltacağız, bu şekilde de halkı bilinçlendireceğiz orada. Ortak bir projemiz var yani bir kez daha top size geliyor bunlarda.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, Hocam, bu konuda gerek açık kanallar, göletler, baraj göletleri üzerine güneş enerjisi panellerinin konulmasının önünü açtık ben Bakanken.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Tabii, tabii.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Böyle bir yönetmelik çıkardık, bu mümkün.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Kesinlikle, onun için çok müteşekkirim size o konularda ama eyleme geçmiyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Doğru, doğru.

YASİN UĞUR (Burdur) – Hocam, barajlar üzerine söylediğiniz güneş panelleri aynı şekilde göletler yani göller için de geçerli mi?

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Hepsi için ama tamamını değil.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Geçerli, geçerli.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Tamamını kapladığınız zaman altında yosun oluşuyor, ekosistemi bozuyorsunuz.

YASİN UĞUR (Burdur) – Yani kıyı kenarlarında belirli bölümü kapladığınız zaman da...

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Belirli bölümlere, güneşin geçmesine izin verecek şekilde olur. Ama uzmanları yok...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – O konudaki yönetmeliği düzenledik DSİ’de ben Bakanken, mümkün. Hatta açık kanallar üzerine bile yapmak mümkün.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Evet.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Levent Bey, çok teşekkür ederiz, çok faydalı oldu. Sağ olun, buraya kadar zahmet ettiğiniz için de ayrıca teşekkür ediyoruz.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Hocam, yüz yüze oluyor böyle şeyler yani ekrandan...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani, bazı arkadaşlar gelemiyor onları da hoşgöreceğiz, adaşınız ekrandan sunacak biraz sonra. Bir ara vereceğiz.

Biz, çok teşekkür ederiz. Başka tavsiyeleriniz olursa bildirirseniz memnun oluruz.

PROF. DR. LEVENT KURNAZ – Biz, devlet için çalışan insanlarız. Siz bize : “Şunu yapın.” diyeceksiniz biz de yapacağız, o kadar.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam.

Çok teşekkür ediyoruz; elinize sağlık, dilinize sağlık.

Evet, şimdi salonu havalandırmak üzere ara veriyoruz. Tam 17.20’de burada olalım inşallah, Levent Bey’i dinleyeceğiz efendim.

Kapanma Saati:17:02

İKİNCİ OTURUM**Açılma Saati: 17.23****BAŞKAN: Veysel EROĞLU (Afyonkarahisar)****BAŞKAN VEKİLİ: Nevzat CEYLAN (Ankara)****SÖZCÜ: Semra KAPLAN KIVIRCIK (Manisa)****KÂTİP: Hasan KALYONCU (İzmir)**

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU - Toplantımızın İkinci Oturumunu açıyorum.

Şimdi, Profesör Doktor Levent Şaylan Hocamız, İstanbul Teknik Üniversitesi Uçak ve Uzay Bilimleri Fakültesi Meteoroloji Mühendisliği Bölümünde değerli bir ilim adamı. Kendisi de şu anda ekranda. Aslında davet ettik ama buraya gelemedi; sunumunu bu şekilde, görüntülü yapacak. Tam şu anda sunumu da sizlere dağıtıldı, isterseniz buradan da takip edelim.

Levent Hocam, hoş geldiniz, sefalar getiriniz. Ekrandan görüyorsunuz sizi.

Yirmi dakika içinde başka bir sunum daha var. Sunumunuzu hızlı bir şekilde yaparsanız memnun oluruz.

Buyurun, söz sizde efendim.

3.- Prof. Dr. Levent Şaylan'ın, video konferans sistemiyle, iklim değişikliğinin su kaynaklarına, kuraklığa ve tarıma etkisi ile yapılması gerekenler hakkında sunumu

PROF. DR. LEVENT ŞAYLAN – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; böyle bir sunum imkânı bana verdiğiniz için teşekkür etmek isterim. Şunu da belirtmek isterim ki Sayın Hasan Kalyoncu'nun belirttiği gibi bazı çalışmalar disiplinler arası yapılmak zorundadır. Ben, farklı disiplinler üzerinde çalışan ve otuz bir yıldır tarımsal meteoroloji alanında çalışan bir kişiyim. Bunun bir kısmı tarım eğitimi ve sulama eğitiminde geçmiştir.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Levent Hocam, sesinizi biraz...

PROF. DR. LEVENT ŞAYLAN – Meteoroloji Enstitüsünde tarımsal meteoroloji alanında geçmiştir. Japonya'da, Almanya'da, tabii Viyana'da değişik zamanlarda hem orman sera gazı hem kuraklık konularında hem de model kullanımında uzun zamandır çalışmaktayız. Uygulamalı çalışıyoruz. Açıkça söylemek gerekirse şu anda Türkiye'de tarım alanında neler yapılması gerektiğini bilen en iyi kişi belki de benim. Ve şunu da belirtmem gerekir ki İstanbul Teknik Üniversitesi İklim Değişikliği Merkezi -ki şu anda 50'den fazla araştırmacı var içerisinde- ve meteoroloji mühendisliğiyle ülkemizin birçok problemine çözüm bulabilecek en önemli üniversitedir.

Şimdi, efendim, ben neler görüyorum. Çünkü Sayın Milletvekili Hasan Kalyoncu belirtti "Mikroklimatoloji bilmek gerekir." dedi. Yaklaşık yirmi beş senedir mikroklimatoloji eğitimi veriyorum. Evapotranspiration ve kuraklık bilmek gerekir, bunun eğitimini veriyorum. Tarımsal meteoroloji ve bitki iklim modelleri eğitimi veriyorum.

Şimdi, bu iklim konusunda çalışan arkadaşlar, bizim üniversitemizde de çok sayıda var, Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü zaten bu sonuçları verdi, web sayfalarında yayınladı ve gerektiğinde de revize edeceklerdir. Şimdi, problemlerimiz dışarıdan gözüktüğü gibi değil, dolayısıyla ben her konudan anlayan bir uzman da değilim. Sera gazı transferleri çalıştım, özellikle tarım alanlarından kaynaklanan sera gazı, ormanlardan kaynaklanan sera gazı ve şu anda da Zekai Şen Hocaların yönetiminde bir projenin

danışmanlığını yaptım. Yakın zamanda da haziran ayında bu projenin sonuçlanmasını bekliyoruz, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bu konuya hâkim. Dolayısıyla, Zekai Bey sonuçları şeyden sonra açıklayabilir. Bu arada şunu söylemem lazım Veysel Hocam, Zekai Şen Hocamızın size selamları var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Aleyküm selam, sağ olasın. Zekai Şen Hocayı da davet ettik ama “Benim yerime Levent Hoca konuşsun.” dedi.

PROF. DR. LEVENT ŞAYLAN – Şimdi, Sayın Hocam, ülkemizde çok sayıda uzman var ama hocamızın da belirttiği gibi, özellikle tarım alanında bir şeyi analiz edebilmek için tarımı bilmeniz ve meteorolojiyi bilmeniz gerekiyor. Efendim, ormanlarla ilgili konuşma yapacaksanız orman mühendisiyle çalışmanız ve orman meteorolojisini bilmeniz gerekiyor. Dolayısıyla, ben sizi bu alanların dışında bir konuda yönlendiremem ve bunu bilimsel, etik olarak yapamam.

Şimdi sizlere ülkemizde neler yapıyoruz, neler yaptık ve neler yapmamız lazım, onları belirtmek isterim. Efendim, biz sadece masa başındaki çalışmalarla bazı işleri yapabiliriz ama uygulamaya ihtiyacımız var. İklimin su ve tarımla ilişkileri bu ülkemizde kullanılan modellerle analiz edilebilir. Sadece iklim değişikliğinin ne kadar olacağını bu iklim modelleri konusunda çalışan meslektaşlar belirleyebilirler. Ama bunu suya ve tarıma etkilerini değerlendirebilmek için orada biraz durmak gerekir, uzman olmak gerekir dolayısıyla kulaktan duyulan birtakım bilgilerle hareket edemezsiniz.

Şimdi, efendim, Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü bu konularda iyi çalışmalar yapıyor. Geçmiş günlerin eğilimlerini belirleyip ülkemizde neler olduğunu, trendin nasıl olduğunu, geçmişten günümüze belirlemiş durumda. Bizim önümüzde Barış Önel Hoca var, aynı zamanda Yurdanur Ünal Hoca var, bunlar da iklim bilimcidir, detayları çalıştırır. Bunlar değişik yıllarda ülkemizin yağış ve sıcaklık değişimlerini ortaya koydular. Efendim, burada şunu söylemem lazım: Meteorolojiye dışarıdan bakarsanız, sadece hava tahmini, ya bu kolay gibi gözükür, değildir. Yağış verisi tahmini gelecek için modellerde gerçekten çok risklidir, geniş bir aralıkta ancak tahmin yapabilirsiniz, öngörülerde bulunabilirsiniz. Sıcaklık normal dağılıma uyan bir veri olduğu için bunu modellemek mümkündür, daha başarılı sonuçlar elde edebiliriz gelecek için.

Şimdi, ben onlar girmeyeceğim. Efendim, bunlar Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğünün bilgileri dâhilinde. Bu Genel Müdürlük diyor ki: Şu yıllarda şu problemlerle, şu durumla karşılaşabiliriz. Güzel, bu problemlerle karşılaşacak olan bizlerin özellikle tarım açısından ve birazdan bahsedeceğim ormanlar açısından hem veri hem de sera gazı bağlamında konuşuyorum ve bunu da şöyle söyleyeyim: Bifil uygulamalı çalıştığım için söylüyorum yani herhangi bir kaynaktan okuyup size aktarmıyorum. Efendim, bunların ülkemizde ne kadar değiştiğini de tabii, biz iklim bilimcilerden okuruz; farklı model sonuçlarını veriyorlar. Bu model sonuçlarından yararlanarak orada iklim değişikliğinin suyu, su kaynaklarını, kuraklığı ve bilhassa tarımı nasıl etkilediği -göz önüne alınmayan bir başka iş ise- iklim değişikliğinin bunları nasıl etkilediği konusunda uygulamalı çalışmalar yaptık ülkemizde, dış ülkelerde de yaptık.

Şimdi, karşımızda şöyle bir problem var: Tarım, iklim değişikliğine adapte olabilir mi? Efendim, tarımı bilmeyenler “Adapte olamaz, perişan olacağız.” diyebilirler ama şunu söylemek lazım: Tohum üreticileri bu durumları görürler ve sizin ülkenizde bu kuraklık problemlerine, radyasyon yüksekliğine, efendim, sıcaklığa daha dayanıklı çeşitleri sürmeye başlarlar. Burada kritik olan, buna bizim ne kadar zamanda uyum sağlayabileceğimizdir. Biz bugün bunu yapabilecek güçteyiz. Ülke çapında yapabilir miyiz? Efendim, imkân sağlarsa yapabiliriz ancak bu ölçmeleri bizim yapmamız mümkün değil; üniversiteler ölçüm düzeyinde günlük çalışmaları yapabilirler ama bütün ülkede çalışma yapması oldukça zordur.

Ne yapmalıyız? Planlarımız var mı? Ve daha kritik olan da şu anda -biliyorsunuz Güneydoğu Anadolu Projemiz var, övünüyoruz bu projeye- “Geçmişte yapılan ve hâlâ devam eden bu projelerde iklim değişikliği dikkate alındı mı?” sorusunu sormak durumundayız.

Gelecekte aşırı hava olayları nasıl değişecek ve bunlar üretimi nasıl etkileyecek? Efendim, yapılan tahminler, don olaylarının, trendlerinin azaldığını yani sıfır santigrat derecenin altında hava sıcaklığının daha az görülmeye başlandığını ortaya koyuyor. Bitkiler bunlara adapte olmak durumunda olacaklardır. Riskler artacak mı azalacak mı, bunları incelememiz gerekiyor. Yapabilir miyiz? Yapabiliriz, tarım, üretici, sanayici ve ülke ekonomisi bundan nasıl etkilenecek bunu belirleyebiliriz.

Şunu söylemek lazım: Kuraklıkla ilgili çok kişi konuşuyor, saygı duyuyorum. Bugün en iyi olduğumuz alan meteorolojik kuraklıktır. Meteorolojik kuraklıkta, bu konuda uzmanlar var, burada konuşmam doğru olmaz ama tarımsal kuraklıkta ve takip konusunda iyi değiliz. Şimdi, bir alanda tarımsal kuraklığı takip edemiyorsak dolayısıyla ne zaman ne olacağını belirleyemeyiz. Ben daha önceki konuşmacının belirttiği “En kötü senaryoya göre hazırlıklı olmalıyız.” söylemine tarımsal açıdan ve ormancılık açısından katıldığımı söyleyemem. Bunu, otuz bir yıllık tarım, orman ve su meteorolojisi alanındaki tecrübeme dayanarak söylüyorum.

Yurt dışında 1990’lı yıllarda “İklim değişirse tarımda neyi tavsiye etmeliyiz?” çalışmaları yapılırken ülkemiz bu konunun daha farkında bile değildi. Olanları konuşmacılar anlattılar, nelere imza atılmış, bunlara girmeyeceğim. Bunu izlemek için ne yapmak lazım? Efendim, her yere ölçüm sistemi yerleştirmek mi? Hayır ama tarımsal kuraklığı takip etmemizin yollarından bir tanesi, bizim bunu yerde, toprakta ölçecek sistemlere sahip olmamızdır ve derhâl buraların bilişimlerini ve toprak su içeriklerinin değişimlerini modellememizdir ve aynı zamanda uzaktan algılama çalışmalarıyla bunları desteklememizdir. Çünkü mikrodan mezzoya, mezzodan makroya ancak bu şekilde transfer edebiliriz bilgilerimizi. Şimdi, ben ölçmeci biriyim, veriye inanırım, dolayısıyla başka ülkelerden gelen modelleri kullanıp onların sonuçlarını kendi alanımda doğrudan kullanmayı pek tercih etmem. Efendim, bu, benim, Japonya’da yaptığım çalışmalardan bir tanesi. Şimdi, kuraklıktan bahsettik, bu alanda yapmamız gereken çok şey var, yapabileceğimiz şeyler var ve bu konularda ilgili bakanlıkların bu konuda çalışan tecrübeli, doğru kişilerle temas etmesi gerekiyor. Bakınız, bizim ülkemizi izliyorlar, kuraklık durumunun ne olacağını biliyorlar ama şunu size söyleyeyim: Burada gerçekten tarımsal kuraklık olup olmadığını bilmiyorlar. Bunun için yersel veriye ihtiyaçları var ve ancak bunları bizden sağlayabilirler. Bu çalışmaları “x” ülkesindeki biri yapıyor.

Efendim, yapılması gerekeni söyleyeyim. Biz bu konuda bazı çalışmalar yaptık. Tabii ki Trakya özelinde çalışmalar yaptık, Kırklareli’de bulunan Atatürk Toprak, Su ve Tarımsal Meteoroloji Araştırma Enstitüsünde bu çalışmaları yürüttük. Bunun sebebi İstanbul’a yakın olması ve aynı zamanda deneme alanına ihtiyaç duymamız ve Tarım Bakanlığının Tarımsal Meteoroloji Enstitüsü... Ve biliyorduk ki tek başımıza biz bunları beceririz.

Efendim, yapılması gerekenler belli ama bunlar dediğim gibi dış ülkelerde geliştirilmiş modelleri alalım, bunları araziye uygulayalım ve oradan bir sonuç çıkartalım veya determinist yaklaşımlarla burada birtakım sonuçlar bulmak birtakım hatalara götürebilir. Ben Avrupa’da 3 projesinde görev yaptım. Avrupa’daki tarımsal... yetiştirilmesinde görev yapıyorum ama kendi ülkemizde ne yazık ki beklediğimiz ilgiyi alakayı gördüğümüzü pek söyleyemem ve şunu açık kalplilikle söylüyorum: Ben hayatımda hiçbir zaman “Ben bu konuda iyiyim.” demem ama 56 yaşına geldiğim şu günlerde biliyorum ki çok sayıda uzman var, her şeyi biliyorlar ama ben her şeyi bilmediğim için size bir iki örnek göstermek isterim.

Sera gazı konuşuldu biliyorsunuz. Efendim, ben bir kere sera gazı emisyonunun tarım ve ormanla ilgili kısmını gelecek için planladım 2030 ve 2050 yılına kadar. İnanın, bu çalışmayı tek başıma yapmam mümkün değil. Her ne kadar sera gazı konusunda çalışıyorsam da bunu tek başıma yapamam. İnanın, Orman Genel Müdürlüğünde ve Tarım Reformu Genel Müdürlüğünde çalışan uzmanların hiçbiri olmasaydı istediğimiz sonuçları elde edemezdik. Zayıf noktalarımız var, onlardan bahsetmek isterim.

Efendim, bugün kuraklığın takibinde, buharlaşmanın takibinde, karbon transferlerinin takibinde, tarım ve orman alanlarında ve su meteorolojisi alanında, su kaynaklarında klasik yöntemler bitmiştir. Çok uzun zamandır bunlar yapılmıyor Türkiye’de, bunları ilk başlatan biziz. Ormanlardan ve tarım alanlarından kaynaklı ve su kaynaklarından kaynaklanan buharlaşmadan tutun da karbon transferine kadar bunların hepsi dünyada mikrometeorolojik yaklaşımlarla ölçülür. Eğer siz bunları ülkenizde ölçmezsiniz ve ölçecek altyapıyı kurmazsanız bu alanda 3 şey sunar size IPCC denen kurum. Birincisi, gelişmekte olan ülkelere eğer veri yoksa “Sen benim tavsiyelerini kullan.” der. İkincisi, uluslararası kabul gören yöntem ve teknolojiyle belirlediysen bu emisyon veri taplarını “Buna göre ulusal sera gazı bütçeleri belirle.” der. Üçüncüsü de -en iyisi- model geliştirdiysen sen ölçmelerinden “Sen bunu kullan.” der. Ne yazık ki bu alanda tarımda ve ormanda arzu ettiğimiz seviyede değiliz. Hayvanlardan bahsedildi. Türkiye’de hayvanlardan çıkan emisyonla ilgili bir tane çalışma bulamadık. Toprakta kaynaklanan emisyonla ilgili Şanlıurfa’da çalışmalar yaptık. Onun dışında, altımızda yapılan çalışmalar var. Çeltik bunların içerisinde en az emisyon salanlardan bir tanesi ama çeltikle ilgili ülkemizde herhangi bir ölçme yok ve bugün Trakya dünyada çeltik üretiminde, veriminde en yüksek verime sahip olan yerlerden bir tanesi, özellikle Edirne. Ben bir Trakyalıyım.

Kusura bakmayın, ben rahatsızım aslında ama bel fıtığından.

MURAT BAKAN (İzmir) – Geçmiş olsun Hocam.

PROF. DR. LEVENT ŞAYLAN – Sağ olun.

Bir de efendim, arazi ölçümlerimiz var. Bu çalışmalar ülkemizde olmazsa bunca senelik tecrübeme dayanarak söylüyorum ki Avrupa’da ve dünyada geri kalmış ülkeler statüsünde hareket edeceğiz. Yapılması gereken tarım ve ormanlarda bildiğimiz kısımlar var. Bize destek olması gereken uzmanlar var. Bunlarla da yapmamız gerekiyor. Dolayısıyla, eğer bunları yapmazsak biz ne ülkemizde gelecekte tarımın nasıl adapte olacağını ne de verimin nasıl olacağını belirleyebiliriz. Bunu bilhassa gösteriyorum, bunlar çok spesifik ölçmeler ve şu anda Türkiye’de meteoroloji teşkilatlarında dâhi bulunmayan ölçüm sistemleri var. Bunları uygulamalı çalışma yapmazsanız yabancıların geliştirdiklerine dayanarak hareket edemezsiniz ve zaten onlar sizi biliyorlar.

Efendim, ilerliyorum. Ben yaklaşık olarak 1990 yılından beri tarımsal meteorolojinin modelleme kısmının, evapotranspirasyon yani buharlaşma kısmının modelleme ve bunların mikrometeorolojik yaklaşımları nasıl belirlenebilir üzerine bir çalışma gerçekleştirdim, doktoram da bunun üzerine. Biz bugün bitkilerin veriminin ve aynı zamanda tarım topraklarındaki su yani tarımsal kuraklık durumuna kadar daha birçok şeyi modelleme imkânına sahibiz. Ancak bu modellere güvenmiyoruz. Modelleri modelcilerden fazla savunuyoruz. Modeli geliştirenlerle konuştuğum zaman da aynı şeyi söylüyorlar. Bunları karşılaştırdığımızda yersel veriyle karşılaştırıp düzeltmeler yapmadığımızda hatalı sonuçlar elde edeceğimizi size söyleyebilirim. Trakya’dan, benim memleketimden bir örnek vermek isterim. Bu, Trakya’da iki model vasıtasıyla iklimin gelecekte nasıl değişeceğiyle ilgili Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü sağlıyor, bir yerde iklimin nasıl değişeceğiyle ilgili bilgiler Meteoroloji Genel Müdürlüğünde var. Aynı zamanda bizde bu konuda çalışan Barış Önel, Yurdanur Hoca var ve diğer bölümlerde de çok sayıda hocamız var. Bunlar, bunları elde ediyorlar. Esas olan bunların nasıl etki

yapacağıdır. Ben turizmi bilmiyorum, ama tarıma nasıl etki yapabileceğini gerçekten iyi biliyorum ve bunu otuz bir senelik tecrübeyle söylüyorum. Efendim, bu modellerden gelen verilere güvenmek durumundayız. Bunlarda yapılacak değişiklikleri, revizyonları tekrar gözden geçirip ona göre geleceği planlamamız lazım. Biz bugün Trakya’da belirli lokasyonlarda yağışın ne olacağını -çok zor bir tahmindir, ben bunların tutma olasılıklarını düşük görüyorum- dolayısıyla sıcaklığın nasıl değişeceğini, nelerin olabileceğini görüyoruz. Çok ilginç sonuçlar geliyor. Modelden modele değişkenlik arz ediyor. Yani bir tane model yok, birkaç tane model var, Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü mesela 3 tane modelin sonucunu vermiş durumda. Onun dışında, ülkemiz için kritik olan bir diğer ürün ayçiçeği – Trakya için çok önemlidir- buğdayın gelişme döneminde neler olacak gelecekte, bunları biliyoruz ve bu çok önemli değil, önemli bir bilgi bizim için ama bundan sonrası bizim ilgi alanımız. Yani tecrübemiz burada. Bunların sonuçlarını yersel çalışmalarla, gerçek ölçmelerle arazide yıllarca yapıyoruz. Trakya’da yerleştirdiğimiz ilk sistemler 1998 yılındaydı ve daha sonra bunu geliştirerek, özellikle Kırklareli’de, 2009 yılından beri biz bugün burada “İklim değişirse tarım ne olur?” bir de “Burada yetiştirilen bu tarımsal ürünler atmosfere ne kadar karbon veriyor ve alıyor?” sorularına yanıt veriyoruz. Modellerle yapmıyoruz bu sera gazını, ölçüyoruz.

Buyurun; meteorolojik faktörlerdeki değişimler, farklı modeller -baştaki, ortadaki ve en sağdaki- iyimser senaryo, kötümser senaryo, RCP 4.5, 8.5 senaryoları. Bunların her birinden gelen sonuçlar birbirinden farklı ve buna göre eğer biz bunları doğrudan alıp arazideki ürünlere, Trakya’nın tamamına uygularsak hata yapabileceğimizi düşündük. Neden? Çünkü kullanacağımız modellerin gerçekten doğru sonucu verip vermediğini bilmeniz gerekir. Bugün iklim bilimciler iklimi tahmin ederken 2 şey kullanırlar: Bir, geleceği tahmin ederler, öngörürler. İkincisi, geçmiş öngörürler. Geçmişte öngördükleri verileri ile geçmişte Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü’nün ölçmüş olduğu verileri karşılaştırıp orada yapılan hata miktarını bulup bunu gelecekteki modelin sonuçlarına yansıtırlar. İşte, ondan sonra da bizim işimiz başlıyor. Bu sonuçları aldığımız zaman “Bunun verime ne etkisi olacak?” sorusuna yanıt verebilmek için bitkinin gelişiminin modellenmesi ve bu modellerin gerçekten doğru sonuçlar verip vermediğini belirlememiz gerekir. Bunlar bir yıllık çalışmalarla olmaz, bu konuda uygulamalı olarak çalıştığım için söylüyorum. Bu alanda gerçekten yapmamız gereken çok şey var, birazdan onları da söyleyeceğim.

Görürsünüz; Trakya’daki örnekte, kırmızılar, Trakya’da buğday, ayçiçeği, mısır bitkileri için yaptığımız çalışmanın bir sonucu. Verimlerin azalma eğilimleri...

Bunların dışında kuraklıkla ilgili çalışmalar da yapıyoruz. Ancak kuraklıkla ilgili bu çalışmalar da sadece modelin tahmin ettiğini değil, yerde ne çıkıyor aslında... Bunları yapmazsanız, modelin sonuçlarına güvenerek hareket ederseniz size şu soruyu sorarlar: Sizin yersel çalışmalarınız nerede?

Kuraklık durumunu, ben size Trakya için bulduğumuz sonuçlardan birini söyleyebilirim. Orta şiddetli ve üzerindeki kuraklık durumunun 1971-2018 döneminde yüzde 30,3 gerçekleştiğini, bunun RCP 4.5’le -iyimser senaryoyla- yüzde 35,3’e çıkmasını tahmin ediyoruz ve diğer taraftan da RCP 8.5’ten yüzde 40,6’ya çıkmasını model bilimciler tahmin ediyor. Tabii bunları model bilimciler belirlemiyorlar, bu indeksleri sizin belirlemeniz gerekiyor. Burada ekranda gördüğünüz kalibre edilmiş Palmer Kuraklık Şiddet İndeksi’nin ülkemizde geliştirilmesi aslında hidrolojik kuraklık, meteorolojik kuraklık içindir; tarımsal kuraklık için bu Palmer Kuraklık Şiddet İndeksi kullanılmaz.

Efendim, şunu söyleyelim: Bu arazi çalışmalarına dayanılmış bir sonuçtur, öyle model sonucu değil. Arazide bilfiil bitkilerden meydana gelen buharlaşmaları ölçüyoruz ve yüksek teknolojiyle ölçüyoruz. Şu anda Türkiye’de ve Avrupa’da birçok ülkeden daha iyi durumdayız bu ölçmelerde, en azından Trakya’daki ölçüm sistemlerimiz için söylüyorum.

Bakınız, bu senaryoya göre, RCP 4.5 senaryosuna göre, burada beklenen şey yüzde 13,7 ile yüzde 19,3 evapotranspirasyonun artması yani bitkilerden su tüketiminin artması.

Şimdi, efendim, yağışı bir tarafa bırakın. Yağışın tahmini gerçekten zor yani meteoroloji alanında biraz eğitim almış olanlar bilirler ki yağış anormal bir veridir, ne zaman, ne kadar düşeceğini bilemezsin. Bunun kalitesine girmek istemiyorum -aramızda hocalarımız var, onlar da bilirler- Trakya'daki asit yağışları ve kuraklığı da zamanında incelemiş biri olarak, ölçmeye dayalı incelemiş biri olarak söylüyorum bunları. Şimdi, efendim, gelecekteki tarımımız bu iklimde meydana gelecek değişikliklere adapte olacak mı ve de olmayacaksa bizim bunları nerelere transfer etmemiz veya mesela hangi bitki çeşitlerine yönelmemiz gerektiğini belirlememiz mümkün mü? Mümkün ama spesifik ölçmelere ihtiyacımız var; böyle. Şu andaki kurumların altyapıları özellikle tarımsal meteorolojik altyapıları bizim istediğimiz verileri uygulamak için pek yeterli gözüküyor, bunun geliştirilmesine ihtiyaç var. Bunu ben çok uzun zamandır söylüyorum ama ne yazık ki bunları söyleyince pek takdir edilmiyorsunuz.

Şimdi, gelelim sera gazı kısmına. Türkiye'de hayvancılık sektöründe şu andaki sera gazı miktarı yüzde 50'nin biraz altında, buradan kaynaklı bir sera gazımız var. Hayvancılık sektörü kritik bir rol oynarken esasında başka bir sıkıntımız da var. Neden? Dünyada bitkilerin karbon yutakları dikkate alınmıyor. Aslında bazı bitkiler bütün gelişme dönemleri boyunca atmosferden karbon alırlar ancak dünyada ölçmeler yetersiz olduğu için -özellikle gelişmekte olan ülkelerde- şu anda bunun dikkate alınmadığını görüyoruz.

Efendim, ormanlara gelecek olursak... Ormanlar orman mühendisleriyle çalışmamız gereken acil alanlardan bir tanesidir. Eğer bazı şeyleri yapmazsak bundan on yıl sonra, yirmi yıl sonra da aynı problemlerle karşı karşıya kalacağız. Bu problemlerin detaylarına inmek istemiyorum ama şunu söylemem lazım: Ölçmeye ve uluslararası teknoloji ve yöntemleri kullanarak ölçmeye ihtiyacımız var. Bunu en iyi yapacak olan kişiler mikrometeoroloji konusunda çalışan kişilerdir; tek başına yapamazlar, tarım, orman ve toprak uzmanlarıyla beraber çalışmalarını gerekiyor. Dolayısıyla, ben, size, her şeyi yaparım diyemem.

Efendim, durumumuzu izah etti benden önceki konuşmacılar. Bu AKAKDO sektörü, tarım sektörü... Şimdi, bakacak olursak burada en kritik şey arazi kullanımı ve arazi kullanımındaki değişiklikler çünkü bu, en basit anlamıyla sera gazı bakımından havayı temizler. Burada dikkat edilmesi gereken şey, tarım alanında ülkemizin gıda güvenliğini düşünerek hareket etmektir, yoksa masabaşında "Şunu azaltmak lazım, bunu azaltmak lazım." diye karar veremezsiniz, verdiğiniz zaman bunlar gelecekte karşımıza bir problem olarak çıkabilir. O yüzden, bu konuda çalışan uzmanlarla bir araya gelerek ben bu alandaki çalışmalarını yaptım. Yakın zamanda Aysen Hoca -projenin yürütücüsü- diğer raporu iki ay sonra Çevre Bakanlığında açıklayacaktır.

Şimdi, efendim, burada sorularımız şu: Özellikle tarım ve AKAKDO dediğimiz arazi kullanımı ve bu arazi kullanımında değişiklik ölçmeyi gerektirir. Diğerlerini takip edebiliyorlar; sizin ülkenize giren enerjiyi, orada kullanılan yakıtları, araçların durumlarını. Bir kere her bir aracın karbon emisyonuna neden olduğunu rahatlıkla belirleyebilirler ama şunu yapamazlar: Tarım alanındaki ürünlerimizin ve ormanlarımızın toprak nedeniyle ne gibi reaksiyonlar vereceğini ve nasıl karbon biriktireceğini; bunu hesaplayamazlar. Biz bunların uluslararası yöntem ve teknolojiye uyumlamamızı yapabilir miyiz? Yapıyoruz. Trakya'da uygulamalı çalışmalar yapıyoruz demiştin, efendim, 2009 yılından beri bunları yürütüyoruz. Şimdi, burada gördüğünüz gibi 2018 yılında toplam karbondioksit eş değerimiz 521 milyon ton olarak hesaplanmıştır, bu AKAKDO'yla birlikte... AKAKDO şu demek: Havadan sera gazı indiren en önemli kaynağımız Türkiye'de. Bunu çıkardığımızda bizim atmosfere verdiğimiz sera gazının miktarı 426,37 milyon ton olarak gözükmektedir. 2030 yılında yüzde 21 ve 2050 yılında ulaşacağı

miktarların da belli oranlarda azaltılmasıyla ilgili ilave tedbirler belirlenmiştir. Tarım ve ormanlar diğer alanlara benzemez “Bunlarda şunu yapacağım, bunu yapacağım.” derken siz gıda güvenliğinizi kaybedersiniz. O yüzden, tüm çalışmamızda kurumlarla beraber ülkemizin gıda güvenliğini düşünerek hareket ettik.

Bakınız, şu gördüğünüz sistemler 2009 yılından beri Trakya’da çalışıyor. Saniyenin onda 1’inde -10 hertz- sürekli, üç yüz altmış beş gün atmosfere ne kadar sera gazı, karbondioksit veriyoruz, alıyoruz ve ne kadar su buharı var yani buharlaşma miktarı ne kadar, bunları belirleyebiliyoruz. Buradaki tarımsal farklılığı da takip edebiliyoruz çünkü bu ölçüm sistemlerimiz var. Bunları biz başka ülkelerde yaptık, ülkemizde ancak tarım alanlarında uygulayabildik, o da maalesef bunlar pahalı sistemler ve tabii ki pilot çalışmalarla ancak üniversite olarak ilerleyebileceğimiz çalışma var ama ülkemizde acilen sera gazı konusunda mikromorfolojik çalışmalar yapmaya ihtiyaç var. Bu konuda yayınlarımızı da inceleyebilirsiniz. Veysel Hoca bundan birkaç hafta önceki konuşmasında, tavsiyeler gelirken “Onların yayınlarına bakacağız, her tavsiyeyi almayacağız.” dedi. Şimdi, efendim, bunlar arazi çalışmalarından yani bizim emek sarf etmemiz gerekiyor. Model konusunda çalışan arkadaşlar iklim modellerini tahmin ettikten sonra tarım alanındaki çalışmalarda sınırlı bir katkıda bulunabiliyorlar. Her uzman her alanda yetişmiş değil, her şeyi de bilemiyor.

Buyurunuz; bu, Trakya’daki buharlaşmanın 10 hertz’lik sonuçlarını gösteriyor. Yüksek teknoloji bunlar, mikromorfolojik yaklaşımlar. Buharlaşmayı burada gün bazında ay ay görüyorsunuz. Karbon transferlerini belirliyoruz. Efendim, biliyorsunuz bu hep anlatılır, fotosentez, solunum ama bunlar ölçülüyor, ölçülüyor ama biz bu çalışmalarımızda özellikle bitkilerin atmosferden ne kadar karbon alıp verdiklerini ölçtük, brüt fotosentez ve solunum değerlerini belirliyoruz. 2009 yılından beri birçok bitki için bu çalışmaları kısıtlı imkânlarla yapıyoruz.

Buyurunuz, şunu söyleyeyim: Dış ülkelerde geliştirilen ve yapılan çalışmalar ile ülkemizdeki sonuçları karşılaştırdık ve beklediğimiz gibi, bizim buğdayımızın Trakya’da birçok Avrupa ülkesindeki buğdaydan daha fazla karbon depoladığını bulduk. Efendim, neye ihtiyaç var? Fazla uzatmanın anlamı yok ama otuz bir yıllık tecrübeyi, uygulamadan gelen tecrübeyi söylemek istiyorum: Bizim acilen bir organizasyona ihtiyacımız var, verilerde reforma ihtiyacımız var, bilimsel yönlendirmeye ve ülkemizin bu konudaki beyin gücünü kullanmaya ihtiyacımız var ama doğru kişileri kullanmaya ihtiyacımız var. Her konuda uzman olduğunu söyleyenlerin çalışmalarına bakmak gerekir.

Yapılması gerekenler neler? Ben bu hasta durumumla size hazırlamaya çalıştım, daha iyi bir hazırlık yapabilirdim, sizden özür dilemek isterim. Efendim, iklim değişikliğinin bitkilerin verimine, su tüketimlerine, su kaynaklarında buharlaşmaya etkileri belirlenmelidir. Bunları belirlerken, dediğim gibi, yüksek teknolojileri kullanmamız gerekiyor. Dünyada artık bu çalışmalar 90’lardan itibaren başladı ama bize ne yazık ki gelmedi yeteri kadar. Kuraklığın tarımsal üretime etkileri belirlenmeli ve olumsuz etkileri azaltma stratejileri geliştirilmeli. Efendim, geçenlerde, biliyorsunuz, bu Türkiye’de ekim, kasım, aralık aylarında bir meteorolojik kuraklık yaşandı ve bana sordular, “Hocam, ne diyorsunuz bu konuda?” dediler. Efendim, atıp tutamayız biz, elde bir veri olması lazım. Dedim ki: “Ben size Trakya’dan bir örnek vereyim. Biz, Trakya’da buğdayın gerçek su tüketimini saniye saniye, ya bırakın saniye saniyeyi saniyenin onda 1’inde sürekli takip ediyoruz. Şu anda ekim, kasım aralık ayında bu bitkinin ihtiyacı bu kadarmış, bitkinin buharlaşması da bu kadarmış. Hiçbir risk yok, hiçbir risk yok.” Ne yazık ki kuraklığı değerlendirmek ayrı bir şey, tarımsal kuraklığı değerlendirmek ayrı bir şey. Ben İTÜ’de Meteoroloji Mühendisliği Bölümünde evapotranspirasyon yani buharlaşma ve kuraklık dersini dediğim gibi yirmi beş yıldır veriyorum. Ama ne yazık ki bazı genel müdürlükler bu konuda projeler yapmalarına rağmen ve bilmelerine rağmen, nedense bizimle çalışmayı tercih etmediler.

Sadece kuraklık değil, aşırı hava olaylarının ülkemizde tarım ve su kaynakları üzerinde, nerelerinde ve nasıl etkide bulunacağı öngörülmesi. Efendim, hep söylüyorum, ben aynı zamanda TARSİM'in Bilim ve Danışma Kurulu üyesiyim ve aynı zamanda İTÜ'nün İklim Değişikliği Merkezi Yönetim Kurulu üyesiyim ve kurulumunu ben gerçekleştirdim, bütün hazırlıkları ben yaptım, bir önceki rektörümüz zamanında. Bu tarım açısından çok kritik bilgiler bunlar. Çünkü gelecekte aşırı hava olaylarının yapacağı etkiler var ve bu risklere karşı üreticilerin korunması ve sigortalatmanın yaygınlaştırılması gerekiyor. Bunu ancak rakamsal olarak ortaya koymamız gerekir.

İkinci bir şey, kırsal alanda günümüzün ve geleceğin ihtiyaçlarına göre veri sağlayacak... Burada kritik olan şudur: Dünya Meteoroloji Organizasyonu standartları dikkate alınarak tarımsal meteorolojik ölçüm ağı kurulmalıdır. Efendim, diyeceksiniz ki: "Bunu kim kuracak?" Bunu, Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğünün kurmasında yarar var diye düşünüyorum çünkü Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü ölçüm sistemlerinde Dünya Meteoroloji Organizasyonu standartlarına uymak zorundadır. Ancak bunları dizayn ederken bizden yararlanmasında büyük yarar vardır.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet.

PROF. DR. LEVENT ŞAYLAN – Şimdi, efendim, bitiriyorum.

Tarımdan, ormanlardan, su kaynaklarından kaynaklanan sera gazlarını ölçmek için uluslararası kabul gören mikrometeorolojik gözlem ve teknolojinin kullanıldığı ölçüm ağı oluşturulmalıdır.

Kuraklığın orman yangınlarını arttıracaklarını biliyoruz ama ormanlarda özel meteorolojik ölçüm sistemlerimiz var mı acaba? Bu, klasik bir meteoroloji istasyonu olmaz buna. Hem tarımda hem de ormanda farklı ölçüm sistemlerinin yerleştirilmesi gerekir.

Tarım alanında suyu verimli kullanacak şekilde üreticilerimizin uygulamalı çalışmalarla ve ölçüm aletleriyle desteklenmesi gerekir.

Sera gazı emisyon azaltım stratejileriyle ilgili ülkemize özgün ölçmelere ihtiyacımız var.

Şimdi, efendim, buharlaşma gelecek yıllarda... Ben yağışa pek şey yapmıyorum yani o anormal bir veri. Ama sıcaklık artışları ve radyasyonda da azalma değil, artış olması az bir miktarda da olsa; bunların hepsi buharlaşmaları olumsuz etkiler. Ama şunu söylemek lazım: Açık su kaynaklarımızdan buharlaşmalarımız çok yüksek olacaktır, bu açık. Ama biz açık su kaynaklarımızda buharlaşmayı klasik yöntemlerle uzun zamandır ölçüyoruz. Dünyada gelişmiş ülkeler bu buharlaşmaları su yüzeylerinden ölçerler ve mikrometeorolojik yaklaşımları uzun yıllardır kullanırlar, bizim bunlara geçmemiz lazım.

Dış ülkelerde geliştirilen yöntem ve eşitliklerin ülkemizde test edilmesi ve elde edilen sonuçlara göre kullanılması veya kullanılmamasına karar verilmelidir. Hemen bunların üstüne atlayıp bunun sonucunu böyle veriyor diye sonuçları vermemek lazım.

Üreticilerin, su kullananların farkındalığının artırılması en basit alınacak önlemlerden bir tanesidir.

Efendim, sonuç: Bunları yaparken ilgili kurumların, Tarım ve Orman Bakanlığının -açıkçası benim ilgilendiğim alan burası- ülkemizde zaten az sayıda bulunan tecrübeli araştırmacıların görüş, öneri ve değerlendirmelerinden yararlanmasında yarar var. Şu ana kadar bundan yeterince yararlandığımı kendim için kendim rahatlıkla söyleyebilirim ve ekibim için de söyleyebilirim. Biz, Türkiye'de en uzun zamandır bu konuları çalışan ve sadece bu konuları çalışan, araştıran ekibiz. Ülkemizde bu problemleri tespit edecek, önlemleri planlayacak araştırmacılar mevcut. Önemli olan doğru uzmanlardan yararlanılması ve bilim veya danışma kurulunun oluşturulmasıdır. Ülkemizde bu alanda yapılacak çalışmalar bu kurul tarafından belirlenmeli ve yaptırılması sağlanmalıdır. Böylece uzun yıllar sağlam adımlarla kurulmuş bir sistem olacaktır, kaynakların israfı önlenecektir. Efendim, şu anda gördüğümüz yapı şu: Birçok alanda birçok uzman projeler yapıyor bunların benim alanım için söylüyorum tarım ve

orman, meteoroloji alanındaki uzman notlarını inceliyoruz. Buralara harcanan kaynakların derlenmesine, toplanmasına ve yönlendirilmeye ihtiyacı var. Aksi takdirde, birçok çalışma eksik veya hatalı olabilir. Ve bunlar için harcanana paralar da boşa gider.

Şimdi, ülkemiz bu yıl İklim Değişikliği Araştırma Merkezini -sanıyorum- böyle bir merkez kuracak. Bu merkeze tavsiyem şudur: İTÜ Meteoroloji Mühendisliği Bölümü tüm kapasitesiyle... Biz sadece hava tahmini yapmıyoruz, onu söylemek lazım. Hava tahmini yapan birkaç arkadaşımız var bizim; geri kalanların hepsi farklı alanlarda çalışıyorlar, meteorolojik bilgilerin uygulamaya aktarılmasıyla ilgili. Bölümümüzden daha iyi yararlanılması lazım. İTÜ'nün İklim Değişikliği Uygulama ve Araştırma Merkezi var; geç olsa da 2019'da kurduk. Geç kaldık ama şu anda Türkiye'nin en kuvvetli iklim değişikliği araştırma merkezidir, bunu rahatlıkla söyleyebilirim.

Efendim, diyeceksiniz ki: "Çiftçiler için ne önerirsiniz kuraklıkla ilgili?" Efendim, çiftçiye yapılabilecek en iyi şey... Bu kuraklıkla ilgili takipte su kullanımı ve değerlendirmede çok şey var ama şunu söyleyebilirim: Toprak, su içeriğini ölçmeden çiftçilerin sulama yapmaması sağlanmalıdır. Boşu boşuna sulama yapılıyor, fazla sulama yapılıyor; bunlar için üreticilerin desteklenmesinde ülkenin doğal kaynakları açısından büyük yarar vardır. Bunu devlet ücretsiz olarak üreticilere veya belli köylere belli sayıda olacak şekilde dağıtmalıdır. Kuraklık izleme ağı kurulmalıdır veya en azından el tipi bazı cihazlarla bunu yapmadan önce kararlarını vermelidir.

Efendim, çok teşekkür ederim. Ben burada konuşmamı tamamlamak istiyorum, sabrınız için teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Levent Hocam, teşekkür ediyoruz. Ayrıca, bel fıtığı rahatsızlığınıza rağmen bu sunumu yaptınız; teşekkür ederiz.

PROF. DR. LEVENT ŞAYLAN – Ben teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama Meclis olarak da bel fıtığınızla ilgileneceğiz, merak etmeyin.

PROF. DR. LEVENT ŞAYLAN – Sağ olun Hocam.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, soru yok herhâlde...

Şimdi, çok teşekkür ederiz ama anladığım kadarıyla Meteoroloji Genel Müdürlüğüne daha fazla yük yüklediniz yani sadece hava tahmini değil aynı zamanda tarımsal meteorolojiyi de onun girmesi faydalı bence. Bir ara gerçi Tarım Bakanlığı bu konuda bir çalışma içine girdi ama sonra tabii Meteorolojiye devretmek durumunda kaldı. Bence Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğünün mutlaka bu tarımsal meteorolojiye girmesi lazım aynı zamanda üniversitelerle iş birliği yapması lazım.

Bir de ben buradan özellikle şunu vurgulamak istiyorum: Yani gerek Ormanın gerek Tarımın çok sayıda araştırma kurumları var, araştırma merkezlerimiz var. Yani bu merkezleri artık bu meselelere yönlendirmemiz gerekiyor diye düşünüyorum. Merkezlerin faaliyetini artırmamız lazım buradan arkadaşları ikaz ediyorum. Yani Ormanın bir sürü araştırma merkezleri var, Tarımın var. Bunlar kendi başlarına bir şey yapıyor ama bence üniversitelerle, diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla iş birliği hâlinde ciddi bir çalışma yaparlarsa memnun oluruz diye düşünüyorum. Onların da bir takibi gerekiyor, bunu da ifade edeyim.

Teşekkür ediyoruz, sağ olun Hocam.

PROF. DR. LEVENT ŞAYLAN – Ben teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Geçmiş olsun.

PROF. DR. LEVENT ŞAYLAN – Sağ olun.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Benim Özel Kalem Müdürüm de sizinle o konuyla ilgili, bel fıtığıyla alakalı size bilgi verecek, uzmanları tavsiye edeceğiz.

Geçmiş olsun.

PROF. DR. LEVENT ŞAYLAN – Çok teşekkür ederim Sayın Hocam.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürümüz Nurettin Taş Bey üç haftadır hakikaten bekliyor, beklettik ama birinci hafta gelmediği için kabahatli; başka bir yere gitti. Ama bir de şunu söyleyeyim: Nurettin Bey aynı zamanda daha önceki Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürüydü; dolayısıyla, o konuda da sizlere çok detaylı bilgi verebilir çünkü uzun yıllar Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü yaptı. Şimdi Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürü.

Buyurun Nurettin Bey, efradını cami, ağyarını mâni bir şekilde anlatın.

Buyurun, söz sizde.

PROF. DR. LEVENT ŞAYLAN - Sayın Başkan, müsaade verirsiniz ayrılabilir miyim?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Levent Hocam, teşekkür ederiz. Siz beklemeyin.

PROF. DR. LEVENT ŞAYLAN – Tamam, teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Sizi telefonla ben de arayacağım, o konuda bilgi vereceğim inşallah. Geçmiş olsun.

PROF. DR. LEVENT ŞAYLAN - Tekrar vurgulamak istiyorum yani bu alanda Türkiye’de -alçakgönüllü davranmayacağım- uygulamalı çalışan, detaylarını bilen uzman olarak söylüyorum...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Peki Hocam, mesajını aldık.

PROF. DR. LEVENT ŞAYLAN - Orman ve tarım alanında buranın iş birliği yapması lazım. Daha fazla iş birliğine ihtiyacımız var, yoksa geride kalıyoruz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam Hocam “Özellikle İTÜ’yle daha çok proje yapın.” diyeceğiz yani.

Teşekkür ederiz.

PROF. DR. LEVENT ŞAYLAN - Sağ olun Hocam.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – İTÜ de benim otuz üç yıl çalıştığım üniversite.

Ben de İTÜ’lüyüm Hocam, biliyorsunuz.

Nurettin Bey, buyurun.

4.- Tarım ve Orman Bakanlığı Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürü Nurettin Taş’ın, Genel Müdürlük olarak ülkemizdeki iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında yaptıkları çalışmalar ve öneriler hakkında sunumu

ÇÖLLEŞME VE EROZYONLA MÜCADELE GENEL MÜDÜRÜ NURETTİN TAŞ – Sayın Komisyon Başkanım, sayın milletvekillerim, çok değerli hazırun; hepinizi öncelikle şahsım ve kurumum adına saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakanım, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü olarak ülkemizdeki iklim değişikliğiyle ilgili mücadeleimiz ve önerilerle alakalı zatualinize ve değerli Komisyona bilgi arz etmeye çalışacağım efendim.

Sayın Bakanım, öncelikle şunu belirtmek isterim ki Birleşmiş Milletler Çölleşmeyle Mücadele Sekreteryası tarafından 12. Taraflar Konferansı'nda (COP12) -ki ülkemizde yapılmış olan COP12'yle birlikte gündeme gelen- "arazi tahribatının dengelenmesi" kavramı da ele alınmış, bu ele alınan arazi tahribatının dengelenmesiyle beraber ülkemizde de 2030 yılına kadar olan ulusal eylem ve strateji planını yaparak uygulamaya koymuş bulunmaktayız. Tabii, biz 2030 yılına kadar olan bu strateji ve eylem planını yaparken kurum olarak değil, aynı zamanda ilgili bakanlıklarla ki bunlardan 7 tane bakanlık, 30 tane genel müdürlük, 9 sivil toplum kuruluşu ve ilgili üniversitelerle birlikte istişare yaparak 12 toplantı, 1 çalıştay, ayrıca yine alt komisyonların kendi aralarında yapmış olduğu toplantılar neticesinde de biz bu strateji ve eylem planımızı da yapmış bulunmaktayız.

Tabii, biz, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü olarak ülkemizin çölleşmeye duyarlılık haritasını da yaparak yine milletimizin hizmetine sunmuş bulunmaktayız. Ki bu yapmış olduğumuz çölleşmeye duyarlılık haritamızda da ülkemizin yüzde 18'inin zayıf, yüzde 50'sinin orta, yüzde 22'sinin de yüksek derecede çölleşme riskiyle karşı karşıya olduğunu da özellikle belirtmek istiyorum.

Yine, bizler bu çölleşmeyle alakalı çalışmamızı yaparken aynı zamanda ülkemizdeki topraklarda bulunan organik karbon haritasını da çıkarmış bulunmaktayız ve şu an ülkemizde yapmış olduğumuz bu çalışma neticesinde de 3 milyar 516 milyon ton organik karbon olduğunu da tespit etmiş bulunmaktayız.

Yine, biz, bütün bu çalışmaları yaparken, çölleşmeyle ilgili mücadele ederken aynı zamanda su erozyonuyla ilgili de ki bu 500 milyon ton civarındayken bunları biz bu yıl itibarıyla 140 milyon tona düşürdük. İnşallah, 2023 yılı sonu itibarıyla da bunu 130 milyon tona düşürmeyi hedeflemekteyiz ki bu çalışmamızın devamında da inşallah sediment iletim oranı çalışmasını da yapıyoruz. Bu yaptığımız da hem havza bazında... Gerekirse tarım parselleri üzerinde de kaybolan toprak miktarlarıyla alakalı çalışmayı da netleştirmiş olacağız. Yani beş yılda değil, artık gerekirse yıllık olarak da biz kaybolan toprak miktarlarımızı da çıkarmış olacağız. Yapmış olduğumuz bu çalışmayı, biz, aynı zamanda imar planlarına ve altyapı çalışmalarına da altlık olması açısından Cumhurbaşkanlığı genelgesi hâline getirdik. Bunu bütün valiliklerimize ve belediye başkanlarımıza da gönderdik. Bununla ilgili aynı zamanda da e-devlet üzerinde kullanıma açtık. Aynı zamanda da bunun cep telefonu versiyonunu yaptık, bunu özellikle vurgulamak istiyorum. Bulunmuş olduğunuz konumu girdiğinizde, konunuza göre buradaki erozyonla ilgili miktarı hem size veriyor hem de alınacak önlemlerle alakalı size yönlendirme yapıyor.

Tabii, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü olarak özellikle şunu vurgulamak istiyorum ki bizim önceliğimiz yukarı havzalarda entegre havza yaklaşımını esas alarak uygun projeler hazırlamak, iklim değişikliği ve küresel ısınma kaynaklı afetlerin zararlarını en aza indirmektir. Tabii, görsel olarak da aslında sunduk ama çok büyük olmayınca belki görünmüyor. Havza bazlı yapılan çalışmalara baktığımızda ne kadar erozyonu önlemiş olduğumuzu da -hem tarımsal faaliyetlerle ilgili olsun hem ormancılık faaliyetleriyle alakalı olsun- erozyonun ne kadar azaltılmış olduğunu da resimde de göstermiş bulunmaktayız. Ki aynı zaman Giresun'da da bir sel faciası olmuştu. Onunla alakalı da biz ilgili hocalarımızla giderek, değerlendirme raporumuzu yaparak, aynı zamanda da burayla alakalı da 5 tane proje yaparak da ilgili kurumlara iletmış bulunmaktayız.

Az önce de ifade ettim, sel zararlarının azaltılmasında en önemli etken yukarı havzalarda çalışma yapmaktır. Yani yukarı havzalarda çalışma yapmadan altta yaparsanız çok fazla etkili olmaz. Dolayısıyla, havza bazında çalışmak lazım, havza bazında çalışırken de üst havzalardan başlayarak alta doğru çalışmalarınızı indirirseniz gerekiyor ki bu noktada yapmış olduğumuz çalışmalar...

Erozyonla alakalı cep telefonu versiyonunu az önce ifade ettim. Biz aynı zaman da çığla ilgili... Ki bunu da biz çok önemsiyoruz. Aslında bu, Jandarma Genel Komutanlığımızın bizden talebiydi. Güvenli yürüyüş güzergâhlarının belirlenmesi noktasında belirli bölgelerle alakalı talebi olmuştu; biz bu talebi ülkemizin tamamına yaydık, çığ alanlarını tespit ettik. Biz bununla da kalmadık, bunun da cep telefonu versiyonunu yazdık, mobil yazılımını yazdık ve bu mobil yazılımımızda, bulunmuş olduğunuz konum eğer ki çığ bölgesinde bulunuyorsa cep telefonu sizi uyarıyor, titreşime geçiyor, titreşimle “Bulunmuş olduğunuz alan çığ bölgesidir, en yakın güvenli bölgeye çıkın.” diye de cep telefonunuz da sizleri uyarmış olacaktır.

Tabii, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü olarak bizler daha çok plan, proje üzerinde çalışmalar yapıyoruz, AR-GE çalışmaları yapıyoruz, bunlarla ilgili de yapmış olduğumuz çalışmalarımız var. Yarı kurak yetiştirme ortamında farklı toprak işletme metotları var, alıc genetik kaynaklarının korunmasıyla alakalı çalışmalarımız var; bunlarla ilgili de çalışmalarımızı yürütüyoruz.

Tabii, biz Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü olarak ağırlıklı olarak kurak ve yarı kurak bölgelerde çalışıyoruz. Dolayısıyla, burada bizim yapmış olduğumuz çalışmalarda EKOBX uygulaması ve sonuçlarının yaygınlaştırılmasıyla alakalı da bir çalışma ortaya koyduk. EKOBX çalışmasıyla ilgili yapmış olduğumuz çalışmalarda da -bunu özellikle vurgulamak istiyorum- kurak ve yarı kurak... Ki mesela ülkemizin Karapınar bölgesinde biz bu uygulamayı yaptık, burada yanılmıyorsam ortalama yıllık 200 milimetre yağış miktarı var; biz burada EKOBX uygulamasıyla yapmış olduğumuz çalışmalarda yüzde 92 gibi bir başarı da elde etmiş bulunmaktayız. Bununla ilgili kısa bir görselimiz var, onu da zatıalilerinize sunmak istiyorum.

(Video gösterimi yapıldı)

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Konu anlaşıldı aslında ya, geçelim onu.

ÇÖLLEŞME VE EROZYONLA MÜCADELE GENEL MÜDÜRÜ NURETTİN TAŞ – Yani ben kısaca şöyle özetleyeyim Sayın Bakanım: Bu EKOBX’ın gördüğünüz gibi haznesi var, içerisine 16 litre su alıyor. Altında görmüş olduğunuz kılcal bir fitil var, bu fitil fidan suya ihtiyaç duyduğunda oradan, o fitil fidanın su ihtiyacını karşılıyor ve aynı zamanda yağmur yağdığında da oradan yine o 16 litrelik haznesine de su doldurarak oradaki su hasadı da sağlanmış oluyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Güzel.

MURAT BAKAN (İzmir) – Belli bir süre mi kullanılıyor bu, ağaç bir seviyeye gelene kadar mı?

ÇÖLLEŞME VE EROZYONLA MÜCADELE GENEL MÜDÜRÜ NURETTİN TAŞ – Sayın Vekilim, ağaç bir seviyeye geldikten sonra tamamen alıyoruz onu oradan.

MURAT BAKAN (İzmir) – Geldikten sonra başka bir şeyle...

ÇÖLLEŞME VE EROZYONLA MÜCADELE GENEL MÜDÜRÜ NURETTİN TAŞ – Tabii tabii, onu alıyoruz. Hatta ben şöyle izah edeyim: Bizim o noktada ilgili firmayla görüşmemiz var; biz bu altta kalan kısım organik bir şey olsun, hiç ellemeyelim, tamamıyla orada kalsın, toprakla bütünleşik bir şey olsun istiyoruz, o noktayla ilgili çalışmalarımız da devam ediyor.

Aynı zamanda, bizim salisilik asitle alakalı bir çalışmamız var. Bu “salisilik asit” dediğimiz genelde söğüt ağaçlarında olan bir asit, bu da don zararlarına karşı kullanılan bir çalışmamız. Ki bu, bizim ülkemizde değişik sıcaklık derecelerinde, belirli miktarlarda salisilik asit vererek o bitkinin dondan zarar görmemesi için yapmış olduğumuz çalışmalar... Ki burada ekranda da görmüş olduğunuz gibi salisilik asit verilen ceviz fidanı verilmeyene göre dona karşı 4 kat daha dirençli hâle gelmiş oluyor.

Yine, biz “leonardit”... Ki “leonardit” biliyorsunuz ülkemizde genelde kömür madenlerinin olduğu bölgelerde bulunuyor. Onun üst tarafında genellikle kalorisi düşük olan madenimiz. Biz bu leonardit madeni Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü ve Türkiye Kömür İşletmeleri Genel Müdürlüğüyle beraber biz protokol imzaladık. Bu protokolle birlikte bu leonarditin kullanılmasıyla alakalı, ekonomiye kazandırılmasıyla alakalı çalışmayı da başlatmış olduk. Ki ülkemizde yaklaşık olarak 13 milyon ton kimyasal gübre kullanılmaktadır. Onu da özellikle belirtmek istiyorum.

Tabii, biz bu çalışmaları yaparken -az önce izah etmiştim- ağırlıklı olarak kurak ve yarı kurak bölgelerde çalışıyoruz diye. Ki bizim sürdürülebilir arazi yönetiminiz var. Burada düşük karbon teknolojilerinin benimsenmesiyle tarım, mera ve orman alanlarının sürdürülebilir yönetiminin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Yine, biz bu yöntemle, Karapınar’da yapmış olduğumuz, damla sulama olsun, yer altı sulama olsun, yapmış olduğumuz çalışmalar neticesinde 11 tane elma bahçesi, 14 tane şeker pancarı, 14 tane de mısır tarlasında yapmış olduğumuz çalışmalar neticesinde, özellikle vurgulamak istiyorum ki -200 milimetre olan bir bölge için söylüyorum bunu- yüzde 25,8 gibi bir su tasarrufu sağlıyoruz. Kullandığımızda yüzde 26 enerji tasarrufu sağlıyoruz, aynı zamanda yüzde 26 gibi bir ürün artışı da sağlamış oluyoruz.

Tabii, bütün bu verileri toplayıp ülkemizdeki toprakların da resmetmek açısından büyük toprak grupları haritası kullanılması için de çalışmalarımıza başladık. Buna da devam ediyoruz. İnşallah ülkemizin toprak bilgi sistemini de oluşturmuş olacağız.

Tabii, bu anlatmış olduklarımızı bütüncül olarak ele aldığımızda ülkemiz için -ki ben kendi şahsi kanaatimi söylüyorum- bu yapmış olduğumuz UASİS, Ulusal Arazi Örtüsü/Kullanımı Sınıflandırma ve İzleme Sistemi’nin Genel Müdürlüğümüz için değil, ülkemiz için çok önemli bir proje olduğuna inananlardanım. Şöyle ki: Biz burada TÜBİTAK’la beraber yapıyoruz bu projeyi. Bizim 56 tane türümüz var. Bu 56 türden TÜBİTAK BİLGEM’le yapmış olduğumuz çalışmalar neticesinde burada arazi değişimlerini ortaya koyacağız biz. Yani ülkemizde herhangi bir arazi değişimi olduğunda bu 56 sınıfla alakalı arazi değişimini ortaya koymuş olacağız, herhangi bir yerde değişim olduğunda. Bunda neler yapabiliyoruz? Erozyon modelleri, karbon emisyon hesaplamaları, çölleşme modelleri, iklim değişikliği etki senaryoları, heyelan envanter haritaları, ulusal ve uluslararası raporlamalar gibi... Çünkü biz bunları uzaydan alınan sentinel görüntülerle tespit ediyoruz ki ücretli değil bu, tamamıyla bir şey. Haftada bir zaten ülkemiz üzerinden geçiyor. Biz gerektiğinde on beş günlük bile ülkemizle alakalı arazi örtüsündeki değişimleri ortaya koymuş olabileceğiz bu, UASİS Projesi’ni bitirdiğimizde.

Tabii, diğer bir çalışmamız: COP12 kararlarının uygulanmasına yönelik Ankara girişimimiz var bizim. Ki Ankara girişimi Sayın Bakanımızın ve Sayın Cumhurbaşkanımızın ülkemizde yapmış olduğu çalışma açılışını yaptılar. Ki 5 milyon dolar ülke olarak Ankara girişimine de katkı sağladık biz. Ki geçen yıl Bonn’da İbrahim Thiaw, UNDP’nin Genel İcra Direktörü, yapmış olduğumuz görüşmede bana aynen şu beyanı söyledi, bunu özellikle ülkemiz adına söylemek istiyorum: “Ankara girişimini biz dünyaya örnek çalışma olarak göstereceğiz.” Güney Kore’de COP16 vardı ancak Covid’den dolayı bu çalışma yapılamadı. Eğer yapılsaydı Ankara girişimi Dünya Bankasıyla birlikte dünyaya örnek bir çalışma olarak gösterilecekti. Ki “3S girişimi” diyoruz biz buna. Bunu da sürdürülebilirlik, istikrar ve güvenilirlik olarak özetleyebiliriz. Bu, Ankara girişimiyle arazi mülkiyeti ve hakları konusunda politika belgeleri ve stratejilerin geliştirilmesinin desteklenmesi, kuraklık sistemlerinin gelişmesine katkı sağlanması, Uluslararası Kum ve Toz Fırtınaları Çalıştayı, Afrika Kuraklık Konferansı gibi katkılar da sağlanmış olacaktır.

Bizim bu, arazi tahribatının dengelenmesi çalışmalarının çıktılarının en önemli sonuçlarından bir tanesi de biz oluşturma, planlama ve uygulama faaliyetlerini gerçekleştirerek bunu ulusal düzeyde yaygınlaştırmayı planlıyoruz ve bu çalışmamızın sonunda da Karar Destek Sistemi'ni oluşturacağız. Bu Karar Destek Sistemi nedir? Özellikle bunu şöyle vurgulamak istiyorum ki bununla ilgili bizim 3 tane kriterimiz var: Arazi örtüsü, arazi üretkenliği ve toprak organik karbonu. Bunlarla alakalı herhangi bir değişim söz konusu olduğunda veya azalım söz konusu olduğunda “arazi bozulumu” olarak bizleri uyarıyor ve ona göre de uygulamamız gereken yöntemler noktasında bu Karar Destek Sistemi bizi yönlendirmiş oluyor.

Tabii, bütün bu çalışmalarımızı yaparken sadece ülkemizde değil, lider ülke olarak, öncü ülke olarak bu yapmış olduğumuz çalışmalar Türkiye'den Afrika'ya Köprüler Projesi kapsamında “BRIDGES Projesi” olarak da uygulamaya konu ki Sayın Bakanımın başlatmış olduğu bu proje Moritanya, Sudan ve Eritre'yi kapsamaktadır. Moritanya'da 100 hektar restorasyon çalışması, 400 hektar da arazi hazırlığı çalışması yapıldı. Sudan'da 750 hektar restorasyon çalışması yapıldı ki Sudan'da yapmış olduğumuz 1.770 hektar alanda rehabilitasyon ve restorasyon çalışması, 10 köyde eğitim programı, 14 ton ağaç tohumu ıslah edilmiş ürün, 300 bin fide de Sudan'da dağıtılmış bulunmaktadır. Moritanya'da yine benzeri çalışmaları yaptık; 800 hektar alanda rehabilitasyon ve restorasyon çalışması yapıldı; 119.500 fidan ve 500 kilo tohum dağıtıldı.

Tabii, biz bütün bu çalışmaları yaparken bilgi ve teknolojimizi de bütün dünyayla paylaşıyoruz ki biz bugüne kadar Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü olarak 108 ülkeden 953 uzmana gerek ülkemizde gerekse ülkelerinde çölleşme ve erozyon noktasında eğitim vererek diğer ülkelere de bu noktada destek vermekteyiz. Aynı zamanda, inşallah yakın zamanda teknolojik gelişmelerle alakalı da bu ülkelerle ilişkilerimiz devam edecektir.

Arz ederim Sayın Bakanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Aslında bu Genel Müdürlük 2011 yılında kuruldu ama çok kısa zamanda büyük başarılarla imza attı. Ayrıca, özellikle, Birleşmiş Milletlerin çölleşmeyle mücadele COP12 toplantısını Ankara'da yaptık ve Birleşmiş Milletler bunu şu ana kadar yapılan en iyi mutabakat ve toplantı olduğunu söyledi. Çünkü iki yıl başkanlığını biz yaptık ve gerçekten bu bütün dünyaya da örnek oldu.

Hatta biz Afrika'da -bahsetmedi- “PAN Afrika” adıyla anılan Yeşil Duvar var Senegal'den Cibuti'ye kadar; buraya da destek veriyoruz yani Büyük Sahra Çölü'nün daha güneye intikalini önlemek için biz çalışmaya teknik destek veriyoruz.

Ayrıca, Moritanya gibi ülkelere kurak dönemlerde, kurak iklimlerde yetişecek tohumlardan gönderdik; Ebucehil çalısı var mesela, Ebucehil bitkisi bu kurak havzalarda yetişiyor.

Teşekkür ederiz.

Sorular var; ilk Nevzat Bey, 2'nci Hasan Bey, 3'üncü Murat Bey, 4'üncü Nur Hanım, 5'inci de Manisa Milletvekilimiz.

Nevzat Bey, buyurun.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Sayın Genel Müdürüm, teşekkür ederiz her şeyden önce, güzel bir sunum oldu, bilgilendik.

Tabii, çok önemli bir Genel Müdürlük burası, zaten sizin anlatımlarınızdan da ortaya çıkıyor öyle olduğu fakat tabii, uygulayıcı bir genel müdürlük olmamasından dolayı bazı sıkıntılarınız olduğunu düşünüyorum. Şimdi, siz çok güzel projeler yapıyorsunuz, bunları özetlediniz; mesela sel, heyelan,

çığ, ağaçlandırma ve erozyon kontrolü projeleri yapılıyor. Benim merak ettiğim şu: Şu ana kadar ne kadar proje yaptık ve bu projelerden kaç proje uygulamaya geçti? Yani sizin dışınızda uygulandığı için soruyorum onu. Bu projeleri uygulayan kaç kuruluş var, onu da öğrenmek istiyorum; söylediniz ama uygulama safhasında hangileri var, onu da öğrenmek istiyorum mümkünse. Yazılı da cevap verilebilir tabii.

Bir de Ağaçlandırma Genel Müdürlüğü kapatıldı malum, Orman Genel Müdürlüğüne bağlandı. Ağaçlandırma Genel Müdürlüğünün kapatılmasından sonra Orman Genel Müdürlüğünde uygulamalar devam ediyor, ağaçlandırma ve erozyon kontrolü. Ben rakamları merak ediyorum, daha önceki Genel Müdürlük hâlindeyken ne durumdaydı ortalama ağaçlandırma ve erozyon kontrolü, Orman Genel Müdürlüğüne geçtikten sonra ne durumda? O konularda rakamlar verilirse memnum olurum.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Hasan Bey, buyurun.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Sunum için teşekkür ediyoruz.

Şimdi bu çığ alanlarıyla başlayayım ben. Ülkede şu anda çığ alanları belli, fakat yağış rejiminden dolayı çığ olmayan alanlarda veya daha önce çığ olan alanlarda fazla çığ yapma kapasitesi arttı mı? Mesela kar yağıyor, o bir tabaka oluşturuyor, ikinci kar yağışı falan, bunlar değerlendirmeye alınıyor mu? Yani yaptığınız hesaplamalarda bunlar değerlendirmeye alınıyor mu?

İkincisi, şimdi Türkiye'nin çölleşme durumuyla ilgili bir harita var -belki ben kaçırmış da olabilirim- geleceğe yönelik bir planlamanız var mı? Yani nereler çölleşecek veya bu kuraklık hangi yerde, nereye etki edecek ve bu etki içerisinde iklim değişikliğini ve buna bağlı, bunun yanında da jeolojik yapı mesela karstik yapısı olan alanlar daha fazla çölleşmeye mi uğrayacak? Mesela, benim en çok merak ettiğim Göller Bölgesi. Göller Bölgesi'nde göl fazla da, karstik yapı olduğu zaman yağış az gelince göller kuruma eğilimine gidebilir mi? Bununla ilgili bir çalışma var mı? Yani son zamanlarda o bölgede de kurumalar var, göllerde kurumalar var.

Bir de bu "leonardit" dediniz, bu nasıl bir madde veya maden? Neyse, şimdi, suda ve topraktaki gübre ve diğer şeylerdeki kirleticileri aldığını söylediniz, peki onu nasıl temizleyeceksiniz orada? Yani ne zamana kadar alıyor, ne kadar duracak ve topraktan temizlenmesi onun nasıl oluyor? Çünkü eğer böyle kirliliği toplayan bir madde varsa o madde daha sonra kendisi kirlitici pozisyonda olabilir mi? Bunu bilmediğim için soruyorum, merak da ettim, güzel bir şey.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz Hasan Bey.

Murat Bey, buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Genel Müdürüm, teşekkür ederim sunumunuz için.

Arkadaşlar siz sunum yaparken bizim önümüze 2 tane broşür verdiler. Bir tanesi Toprak Organik Karbonu Projesi, diğeri de Dinamik Erozyon Modeli ve İzleme Sistemi. Bunlar çok güzel işler, yani sizin nezdinizde emeği olan tüm arkadaşlara teşekkür ediyorum. Özellikle Toprak Organik Karbonu Projesi tam da bizim Komisyonumuzla ilgili. Toprak organik olarak karbonu tutuyor, erozyon ve çölleşme de tam tersine tutulan karbonu ortadan kaldırıyor. Dolayısıyla bu güzel çalışmalar için teşekkür ederim.

Şimdi, iklim değişikliğinin yani iklim krizinin diyelim daha doğrusu, etkilerini hesaba katmadan dahi dünyada tarım toprakların yıllık ortalama 24 milyar tonu erozyon nedeniyle yok oluyor. Yani her kilometrekarede tarım arazisinden 368 ton, hektardan da 3,68 ton toprak kayboluyor. Şimdi, farklı sera

gazı salımı ve iklim değışikliği senaryolarını dikkate alarak sizin bir modelleme çalışması yapmanız ve artan yağış şiddetini, rüzgârın artışıını, rüzgârın sıklığını hesap ederek bir erozyonla ilgili bize bir şey sunmanız gerekirdi burada. Yani önümüzdeki 2030 yılına kadar, 2040 yılına kadar meteorolojideki değışikliklere ve iklim krizinin etkilerine göre, sıcaklıktaki artışlara göre ne olacak? Böyle bir çalışma, asıl bizim beklediğimiz buydu, bunu göremedik. Bununla ilgili bir çalışmanız var mı? Bir de havza yönetim sistemine geçiş sanırım önemli, bununla ilgili sizin bir ilgili kurumlarla yaptığınız, diğer kurumlarla yaptığınız bir birlikte eş güdüm çalışması var mı?

Yine, mera alanlarının, hayvancılığın gelişmesi için kullanılması, çölleşme ve erozyon tehdidinden kurtarılması için bununla ilgili sizin bir planınız, bir çalışmanız var mı? 2012 yılında yapılmış bir şey vardı Doğu Karadeniz için 34 tane sel, çığ, heyelan kontrol projeleri hazırlanmıştı sanırım sizin Genel Müdürlüğünüzce, bildiğim kadarıyla bunların sadece 3'ü hayata geçti, bunun tamamlanmasıyla ilgili bir plan, proje, çalışma var mı? Bir de Ulusal Arazi Örtüsü Sınıflandırma ve İzleme Sistemi bu proje ne âlemde, ne durumda? Bunlarla ilgili bilgi almak istiyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Şimdi, herhâlde Ahmet Vehbi Bey söz istedi galiba değil mi?

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Teşekkür ediyorum.

Şimdi, Sayın Başkanım, bir şey sormak istiyorum. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdür Yardımcısı soru-cevapta soruları cevaplayacak mı?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Cevaplayacağı için ona soracağız, burada arkadaş.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Tamam, onu soracağım, onu merak ettim.

Bir de şimdi, biraz evvel Sayın Profesörümüz Levent Şaylan Bey, zannedersen sunumunda toprak organik karbonuyla ilgili elimizde veri olmadığından dem vurmuştu ama herhalde kurumunuz bu konuda bir çalışma yapmış o konudaki eksiklik de giderilmiş herhâlde.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, doğru, bir çalışma yaptı.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Yaptıysınız.

Bir de şöyle bir şey var: Biraz evvelki sunumda tekrardan Levent Hoca ısrarla verilerde reformdan bahsetti ve tarımsal meteorolojiden bahsetti, ısrarla bunun altını çizdi; önemsiyoruz, doğrudur. Fakat ben yanlış hatırlamıyorsam yani 2015 yılında Türkiye’de bu konuda önemli bir adım atıldı yani “Tarım Sektörü Entegre Yönetim Sistemi” adı verilen bir sistem kurulması için önemli bir adım atıldı. Bu sistemin önemli ayaklarından bir tanesi TARBİL sistemiydi ve bu sistem de iki aşamalıydı. Ülke tarımını her alanda kayıt altına almak, verilerin tutulması, raporlanması ve bunların sonuçlarının gözlemlendiği entegre bir sistem kurulmak isteniyordu. Ziraî meteorolojik gözlem istasyonları kuruldu, 400’ün üzerinde istasyon kuruldu esasında yani bu çalışma yapıldı, amaçlanan 1.200’e çıkarmaktı bu istasyon sayılarını. Bu istasyonlardan gelen veriler yaklaşık 39 farklı parametreden bahsediliyor -hocamızın bahsettiği şey herhâlde- rüzgâr hızı, nem, iklim koşulları, toprak sıcaklığı gibi 39 tane parametreyle bitkilerin gelişim evresine göre ihtiyaçları belirleniyordu ve bunlar raporlanıyordu. İkinci ayağı da bir tarımsal bilgi sistemiydi; il, ilçe hatta parsel bazında kuraklık, verim ve ekim alanlarının dağılımı, bitki, su tüketimleri görülebilecekti. Şimdi, bana göre Komisyonumuzun bunu sorgulaması lazım. Yani bu proje, böylesine önemli bir proje neden rafa kalktı? Bir kere, bunun üzerinde durmamız

lazım gerektiğini ben düşünüyorum. Bu kurulan 400 tane istasyon şu an faaliyette mi, bu proje ne aşamada, bu proje geliştirilebilir mi ve bu bugüne kadar da bu projeye ne kadar yatırım yapıldı diye sormak istiyorum. Başka da sorum yok.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Evet, şimdi, sıra Vecdi Bey’de galiba?

Nur Hanım, artık sizi en sona bıraktık kusura bakmayın.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Olsun.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Şimdi, değerli arkadaşlar, tabii ki temiz doğa, yeşil çevre, dengesi korunan bir atmosfer çağımızın ve modern insanın en temel idealidir. Şöyle biraz sunumu yaptıktan sonra sizlere sorum olacak Sayın Müdürüm.

Böyle bir ortamda yaşamak bireylerin en temel hak ve özgürlüğüdür, bunu hepimiz biliyoruz. Günümüzde çevre kirliliği olgusu, ayırım gözetilmeksizin bütün devletlerin ortak sorunu hâline gelmiştir, bunu da görüyoruz. Devletler bir yandan sürekli olarak ekonomik büyüme ve kalkınma baskısıyla ekonomik faaliyetlerini çeşitlendirip büyümeye çalışırken, diğer yandan da büyüme ve kalkınmanın doğal bir sonucu olarak çevre kirliliğiyle mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Piyasa ekonomisini benimsemiş ülkeler de asıl olan çevre kirliliğinin, piyasa kuralları ve sınırları içinde çözülmesi olmasına rağmen bugüne kadar ki deneyimler piyasaların çevre kirliliğini önlemede tek başına etkili olmadıkları gibi var olan sorunu da daha derinleştirdiklerini göstermiştir. Akılcı, çağdaş ve modern yönetimler için büyüme, hedef ve stratejilerin belirlenmesinde doğal kaynakların sınırlılığını dikkate alan, 21’inci yüzyılda küresel çevre sorunlarının başında küresel ısınma ve iklim değişikliği, çölleşme, kuraklaşma, erozyon süreçlerini yakın geleceğin evrensel tehdidi olarak algılayan, yaşanabilir ve sürdürülebilir çevreyi mümkün kılan kalkınma ve toplumsal yapıyı oluşturma anlayışı vazgeçilmez bir gerçektir Sayın Müdür.

Çölleşme, arazilerin çöle dönüşmesinden ziyade toprağın verimliliğini kaybetmesi, bitki örtüsünün yok olarak ona hayat veren toprağın yaşamsal önemi olan hizmetlerin azalması anlamında da geliyor maalesef. Çölleşme ve kuraklık 4 milyar hektar alanı ve 110 ülkede yaşayan 1,2 milyar nüfusu doğrudan tehdit etmektedir. Dünyada her yıl 6 milyon hektar alan maalesef çölleşmektedir. World Wide Enstitüsünün yaptığı araştırmalara göre -oradan aldık bu bilgiyi- her yıl dünya yüzeyinde 24 milyar ton verimli toprak maalesef kaybedilmekte. Birleşmiş Milletler Çevre Programı’na göre küresel düzeyde de çölleşmeden doğrudan etkilenen bölgelerde yıllık gelir kaybı 42 milyar dolarken, çölleşmeyle mücadelenin yıllık bedeli ise 2,4 milyar dolardır.

Ülkemizde ise arazi üretkenliğinin azalmasında erozyon hâlâ en başta gelen soruna dikkat çekiyor. Tarım arazilerinin yüzde 59’u, meraların yüzde 64’ü, orman arazilerimizin yüzde 54’ü de çeşitli şiddetli erozyona maruz kalmakta. Bu rakamları aldık, bir yanlışlık varsa da düzeltiniz Müdürüm.

Erozyonun yanı sıra, arazi tahribatı nedeniyle arazide tarım dışı kullanımlar, yani sanayi, kentleşme, konut yapımı, turizm, madencilik, ulaştırma amaçlı kamu yatırımları nedeniyle yok olan birtakım tarım arazilerimiz var. Anız yakma, yanlış toprak işleme ve sulama, yanlış tarımsal uygulamalar ve vahşi madencilik de buralarda yer almaktadır.

Ülkemizin 2/3’üne yakın bölümü kurak ve yarı kurak alanlardan oluşmakta, bununla birlikte son yıllarda gözlenen iklimsel değişimlere bağlı olarak kurak alanlarda İç Anadolu’nun batısına doğru da bir genişleme gözlenmektedir. Türkiye topraklarının yüzde 90’ı su erozyonuna, yüzde 1’i de rüzgâr erozyonuna maruz kalmaktadır; bize verilen bilgiler böyleydi Sayın Müdürüm.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, Vecdi Bey, toparlayalım.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Hemen sorulara geçeceğim.

Şimdi, şunları öğrenmek istiyorum: Suyun gelecekte en büyük silah olacağı değerlendirildiğinde bu konuda sizin Müdürlüğünüzün tedbir planları nelerdir Sayın Müdürüm? Yirmi yıldır alınan tedbirler su fakiri bir ülke olmamızı engelleyebilecek midir, yoksa sonumuz kaçınılmaz mıdır, yoksa bunu engelleyecek köklü tedbirler düşünüyor musunuz?

Yine, kuraklık, etkileri uzun vadede ortaya çıkan, genellikle yavaş gelişen ve zaman alan bir süreçte gerçekleşen bir afet. Bu sebeple ülkemizde temelini risk yönetiminin oluşturduğu kuraklık planlamasının ulusal ve bölgesel bazda sürdürülebilmesi için son yirmi yılda neler yapılmıştır, neler yapıyordu, bunu öğrenmek istedik. Son yirmi yılda hangi noktaya gelinmiştir? Önümüzdeki beş on yıldaki kademeli planlama ve gerçekleştirme hedefleriniz nelerdir, bunları öğrenmek istiyoruz. Yine, çölleşme ve kuraklık konusunda uyarıların ne kadarı gerçekleştirilmiştir? Süreçler hakkında bilgi almak istiyoruz.

Yine, bir rapor vardı -şimdi Başkanımız da biraz hızlı olmamız için uyardı- raporun içeriğine bakmayacağım ama çölleşme ve kuraklık konusunda raporda önemli şeyler vardı, onlarla ilgili bir iki sorum olacak. 2019 yılında yapılan tespitler, yani eksikler, yanlışlar on yedi yıllık Hükümet tarafından neden zamanında gerçekleştirilmemiştir? Bunu öğrenmek istiyorum. Termik santrallerinin, demir çelik fabrikalarının, çimento fabrikalarının saldırdığı zararlı gazlar için yapılması gereken düzenli emisyon ölçüm verilerinin kamuoyuna açıklanmasını sizden talep ediyorum. Şehir ve bölgelerin bu konudaki risk haritalarının açıklanması, sağlık riski taşıyan bölgelerin kamuoyuyla paylaşılması düşünülüyor mu? Bunu öğrenmek istiyorum.

Ve sizlere teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Nur Hanımefendi, son sözü size veriyorum, inşallah kısa olur.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Doğal hayatı koruma sorularımızı da beyefendiye mi soracağız?

MURAT BAKAN (İzmir) – Yok, o gelecek sonra.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – O daha sonra gelecek, tamam.

Şimdi, Sayın Müdürüm, Sürdürülebilir Arazi Yönetimi (SAY) Projesi’nden söz ettiniz burada, sunumunuzda. Oradaki arazi yönetiminde “Sadece biyoçeşitliliğin korunması, iklim değişikliği göz önünde bulundurularak düşük karbon teknolojileri benimsenmesi” diye söylemişsiniz. Yalnız şöyle bir sıkıntı var: Burada hiçbir şekilde tarım arazisinden çıkarılan alanlarla ilgili bir bilgi yok. Oysa biz biliyoruz ki ülkemizde çok fazla alan Toprak Koruma Kurulu kararlarıyla tarım arazisi vasfından çıkarılıyor, yapılaşmaya açılıyor ya da -işte, mesela, Eskişehir’de bizim öyle bir sıkıntımız var- büyük ova ilan edilen Alpu Ovamıza Toprak Koruma Kurulu kararı çıkarıldı ve termik santral yapılacak. Dolayısıyla, işte otuz beş yıllık ömrü olan termik santrallere yüz yılda oluşan toprakları heba ediyoruz diye söylüyoruz, bunu sormak istiyorum. Özellikle de Orman Genel Müdürlüğü olarak size şunu sormak istiyorum: Doğal etkilerden mesela son on yılda -bir önceki sunumda- 1,67 milyon hektar orman alanının zarar gördüğü söylendi ve bunun bir önceki on yıla göre yüzde 60 arttığını belirtmişsiniz. Şimdi, on yılda maden sahalarına ya da taş ocağına tahsis edilen orman alan miktarı ne kadardır? Orman tahsis raporu var mı? Mesela, son yirmi yılda kimlere, ne kadar tahsis edildi? Ama en önemlisi, bunlardan da önemlisi yeni maden ve taş ocağı...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Jale Hanım, onlara cevap veremez çünkü onlar Orman Genel Müdürlüğünün konusu.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Tamam ama burada sürdürülebilir arazi yönetiminde orman alanlarından söz ettiği için...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Doğru da yani muhatabı o değil.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Anlıyorum ama burada o Sürdürülebilir Arazi Yönetimi Projesi’ni tanıtan kendileri.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bunu Orman Genel Müdürlüğüne soralım, gelecekler.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Tamam, ona soralım o zaman.

Özellikle de bu Toprak Koruma Kurulu kararlarını sormak istiyorum o zaman size.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz, sağ olun.

Nurettin Bey, vaktimiz sınırlı, tabii belki hepsine sözlü cevap veremezsin ama bir kısmına daha sonra yazılı olarak cevap verebilirsin, mümkünse çoğuna yazılı cevap ver, daha net olur çünkü vaktimiz çok sınırlı. Sayın Mustafa Bulut’a sorular vardı, bir de tabii arkadaşlarımız da ayrılacaklar.

Buyurun.

ÇÖLLEŞME VE EROZYONLA MÜCADELE GENEL MÜDÜRÜ NURETTİN TAŞ – Anlaşıldı.

Sayın Bakanım, sayın vekilimiz; “Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü olarak bugüne kadar kaç proje yaptınız, kaç tanesi uygulandı?” Ki ben bunu açık yüreklilikle söylemek istiyorum, biz 2011 yılında kurulduk, bugüne kadar bu Genel Müdürlük 399 tane projenin altına imza attı ve yaklaşık olarak bunların 200’ü de uygulandı. Şunu önemseyebiliriz: Yani sizin yapmış olduğunuz projelerin yüzde 50’si bir başka kurum tarafından uygulanır oldu ki bana göre çok önemli bir veridir. Diğer gözle bakarsanız, kayıp gibi görebilirsiniz ama bizim 400 tane projemizin -az önce de arz ettiğim gibi- tamam uygulama değil, bir kısmı da AR-GE projeleri.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, zaten sizin kuruluş maksadınız uygulama değil. İki tane genel müdürlük yönetimi ile siz planlama yapmak üzere kuruldunuz, uygulamayı Orman Genel Müdürlüğü yapacak; onu da söylersen.

ÇÖLLEŞME VE EROZYONLA MÜCADELE GENEL MÜDÜRÜ NURETTİN TAŞ – Doğrudur.

Yani bizim yapmış olduğumuz uygulamaları ağırlıklı olarak Orman Genel Müdürlüğü projelerimizi uyguluyor yani kısacası 400 projemizin 200 tanesi uygulandı. Yalnız 200 tanesi de az önce izah ettiğim gibi AR-GE projeleri, büyük çoğunluğunu da AR-GE projelerimiz oluşturmaktadır.

Leonarditle alakalı bir soru geldi.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hasan Bey’in sorusu...

ÇÖLLEŞME VE EROZYONLA MÜCADELE GENEL MÜDÜRÜ NURETTİN TAŞ – Sayın Vekilim, ben özellikle şunu izah etmek istiyorum ki leonardit doğal bir toprak düzenleyici, bizim sadece bu leonarditin içerisinde ağır metaller olup olmadığı noktasında endişelerimiz var ki zaten bunu az önce de izah ettim. Maden Tetkik Arama, Türkiye Kömür İşletmeleri gibi bu konuda uzman kuruluşlarla çalışıyoruz ve bunları doğal bir toprak düzenleyici olarak görüyoruz. Dolayısıyla, kullandıktan belirli bir miktar sonra bunları almak... Ki böyle bir şeyimiz yok, tamamıyla toprakla bütünleşik hâlde kalıyor.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Kirleticileri topluyorsa kendisi kirleticisi pozisyonunda.

ÇÖLLEŞME VE EROZYONLA MÜCADELE GENEL MÜDÜRÜ NURETTİN TAŞ – Değil efendim, yok.

Mesela, şu an leonarditten hümik asit üretiliyor Sayın Vekilim. Hümik asit...

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Bildiğimiz kimyasal gübrelere benzemiyor.

ÇÖLLEŞME VE EROZYONLA MÜCADELE GENEL MÜDÜRÜ NURETTİN TAŞ – Değil, değil efendim, doğal bir toprak düzenleyici bu zaten. Doğal gübre diyebiliriz yani öyle söyleyeyim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Topraklaşıyor.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Kirleticileri topraktan aldığını söylediğiniz zaman, bu alınan şey kaybolmaz yani orada gübrelerden kaynaklanan kire toprak düzenleyici dersiniz tamam ama orada gübreden veya ilaçlardan kalan kirleticiyi topluyorsa öyle bir şeyi anlarız.

ÇÖLLEŞME VE EROZYONLA MÜCADELE GENEL MÜDÜRÜ NURETTİN TAŞ – Değil efendim.

Sayın Vekilim, bizim buradaki asıl maksadımız kimyasal gübre kullanımını azaltmak.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Toprak düzenleyici.

ÇÖLLEŞME VE EROZYONLA MÜCADELE GENEL MÜDÜRÜ NURETTİN TAŞ – Onun yerine yapacak olduğumuz, az önce izah ettiğim genel müdürlüklerle yapmış olduğumuz çalışmalar neticesinde de öneri noktasında bunu şu şekilde...

HASAN KALYONCU (İzmir) – Gübre yerine kullanıyorsunuz.

ÇÖLLEŞME VE EROZYONLA MÜCADELE GENEL MÜDÜRÜ NURETTİN TAŞ – Tabii, tabii, gübre yerine. Asıl maksadımız o efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Peki, diğerlerini yazılı olarak sunarsanız Nurettin Bey çünkü Mustafa Bey bekliyor, soru soracaktı onu geçen haftadan bu haftaya aktardık.

Mustafa Bey, buyurun.

ÇÖLLEŞME VE EROZYONLA MÜCADELE GENEL MÜDÜRÜ NURETTİN TAŞ – Ben sadece şunu söyleyeyim Sayın Bakanım, Sayın Vekilimiz herhâlde bir dil sürçmesi yaptı “Su erozyonu ormanda yüzde 50.” dedi ki yüzde 4, onu söyleyeyim, herhâlde orada bir yanlışlık oldu.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Düzeltelim dedim zaten.

ÇÖLLEŞME VE EROZYONLA MÜCADELE GENEL MÜDÜRÜ NURETTİN TAŞ – Yüzde 53 en fazla meralarımızda oluyor, yüzde 38 tarım alanlarında, yüzde 4 de ormanlarımızda yani en az orman alanlarımızda.

Arz ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz Nurettin Bey, sağ olun.

Mustafa Bey’e sorular vardı. Sadece soru soracağız başka bir şey değil, sorulara cevap vereceksin yani.

Buyurun.

Lütfen sadece soru soralım.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Benim beş dakika sürecek soru ve cevapla beraber, onu da söyleyeyim peşin.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kendisi eski genel müdür olduğu için hakkı var yani.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Estağfurullah.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ben söz hakkımı Nevzat ağabeye verdim, yazılı soracağım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, sağ olun.

Diğer arkadaşlar da yazılı sorabilirler.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Önce teşekkür ederim, geçen hafta da çok sıkışık bir zamana rastladı Genel Müdürlüğün sunuşları, çok kısa yaptı ama özetini aldık.

Şimdi, iklim değişiminin sigortası dünyanın en önemli yutak alanları olan millî park ve benzeri korunan alanlar olduğunu biliyoruz. Dünya üzerindeki birçok canlı türü korunan alanlar sayesinde varlığını sürdürüyor malumunuz. Dünyada depolanmış karbonun en az yüzde 15’ini karbon tutma özelliğini taşıyan bu korunan alanların sağladığını da biliyoruz. Gerçekten dünyada eşi bulunmayan bir coğrafyada yaşadığımız da malum ve bu güzel coğrafyada biyoçeşitliliği korumak, korunan alanları artırmak gibi görevlerle 1958 yılından bu yana koruma çalışmaları yapılır. 1958 yılından bu yana koruma çalışmalarıyla beraber günümüze kadar önemli alanlar koruma statüsüne kavuşturulmuştur.

Koruma statüsü malumunuz Türkiye’de Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ile Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Şimdi, her iki kuruluşun toplam koruma alanı -kurumların kendi rakamlarına göre söylüyorum- yüzde 9 civarında hatta yüzde 9 bile değil. Ama çok çakışan sahalar var, çakışan sahalar çıkarıldığı takdirde de gerçek koruma alanlarının yüzde 5-6 seviyesine düştüğü görülüyor. Mesela örnek vereyim size: Bazı alanlar hem millî park hem sit alanı hem özel çevre koruma bölgesi veya Ramsar alanı yani çifte koruma statüleri var. Örnek, Göksu Deltası hem Ramsar alanı hem özel çevre koruma bölgesi. Burdur Gölü hem Ramsar alanı hem yaban hayatı geliştirme sahası ki her ikisinde de ayrı ayrı toplandığı için çok fazla görülüyor alan. Sultansazlığı hem Ramsar alanı hem millî park alanı. Salda Gölü –çok ünlü oldu son zamanlarda- hem tabiat parkıydı, tabiat parkının üstüne özel çevre koruma bölgesi yapıldı; bu da bir gariplik zaten. Uzungöl tabiat parkıydı onun üzerine özel çevre koruma bölgesi yapıldı, o da garip. Dolayısıyla, birçok koruma statüsündeki alan aynı zamanda sit alanı. Doğa Koruma ve Milli Parklar uhdesindeki 1 milyon 171 bin hektar alanın yüzde 44,32’si doğal sit. Bir taraftan doğal sit olarak toplama giriyor, bir taraftan da aynı zamanda özel çevre koruma bölgesi, her iki tarafta da alan olarak görülüyor. Çakışan alanlar çıkarıldığı zaman yüzde 5-6 seviyesine düştüğünü söylemiştim. Dünyadaki ortalama yüzde 13,2 korunan alanlar, Avrupa ortalaması yüzde 25,9; Polonya 39,7; Almanya 37,1; Yunanistan 34,8; sıralanıyor, Japonya yüzde 20,1; Meksika 13,9; Amerika Birleşik Devletleri’nde korunan alan yüzde 12,5 civarında oluyor. Yani bu kadar biyolojik çeşitliliği fazla olmayan ülkelerde bile korunan alanların çok olması güzel bir gelişme ama Türkiye’de maalesef yeterli değil. Bazı yerlerde çift başlılıktan dolayı da sıkıntılar var: Mesela Uzungöl ve Ayder Yaylası, Ayder’in bulunduğu kısımlarda çift koruma sistemleri var ama en çok yapılaşmanın olduğu yerin de orası olduğu görülüyor.

Biz, özellikle Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi’ne yirmi beş yıl önce taraf olduk, yirmi beş yıldır da bu kanunu çıkaramıyoruz. Çıkarılamamasının tek sebebi korunan alanlar 2 tane kuruluş tarafından yönetildiği için çıkarılmıyor ve 4 kez Meclise gelip kadük olduğuna şahit oluyoruz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Maalesef.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Hatta sonuncusu Sayın Bakanımızın tamamen uzlaştığı sivil toplum kuruluşlarıyla, el birliğiyle çıkma noktasındayken diğer kuruluşun karşı çıkmasından dolayı çıkarılamadı. Bu da 2 kuruluş olmasından kaynaklanıyor. Dolayısıyla, bu 2 kuruluşun birleşmesi gerekiyor, birleşmezse bu tür sıkıntıların devam ettiğine şahit oluyoruz.

Yine, Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi’ndeki 2030 hedefi yüzde 30 korunan alan, bizim bunu mutlaka yakalamamız lazım.

Bir de önemli özelliği daha söylemek istiyorum: Millî park ve benzeri koruma alanlarında ormanlık alan ülkemizdeki ormanlıkların sadece yüzde 1,3'ü aslında Türkiye'de doğal yaşlı ormanların alanı çok fazla olmasına rağmen bu oran son derece az. Bunun sebebi de şu: Orman teşkilatının yetişme tarzı itibarıyla ta üniversitelerden itibaren ormanlar hep odun üretimi olarak görüldüğü için korumu statüsüne kavuşturulması konusunda maalesef yeterince destek verilmediğine şahit oluyoruz. Fakat bunun yanı sıra son dönemde yapılan bir yanlışa da dikkat çekmek istiyorum: Aslında millî parklarda üretim yapılmaması gerekir, odun üretiminin yapılmaması gerekir; yapılan çalışmalarda, amenajman planlarında Köprülü Kanyon Millî Parkı'nda 9.447 metreküp, Termessos Millî Parkı'nda 176 metreküp, Beyşehir Gölü Millî Parkı'nda 5.703 metreküp, Kızıldağ Millî Parkı'nda 9.520 metreküp, Kovada Gölü Millî Parkı'nda 948 metreküp odun üretimi yapılması için çalışmalar başlatıldığını ben üzüntüyle öğrendim. Dünyanın hiçbir yerinde mutlak korunan alanlarda odun üretimi yapılmaz ve yapılamaz. Bu durum korunan alan ruhuna ve felsefesine de uygun değil, ruhuna da uygun değil, felsefesine de uygun değil. Korunan alanların birer doğal laboratuvar olarak ayrılması ve her şeyin doğal akışına bırakılması koruma felsefesine en uygun yaklaşımdır, nitekim dünya genelindeki uygulamalarda böyle olduğu biliniyor. Ormanlarda silvikültürel amaçlı odun üretimi yapılabilir, yapılıyor zaten ama ekoloji odaklı millî park ve benzeri korunan alanlarda ise ana amaç doğanın doğal süreçte muhafaza edilmesi, uzun vadeli faydalarının güvence altına alınmasıdır.

Kaz Dağı Millî Parkı benim dönemimde yapıldı, millî park yapılan yerlerde maden araması yapılamıyor, bu büyük bir şans ama her tarafını biz o dönem yapmak istedik Kaz Dağı'nın, Orman teşkilatının bu odun üretimine dayalı zihniyetinden dolayı izin verilmediği için yapılamadı, o bölge de delik deşik, şu anda maden aramaları yapıldığına şahit...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama yaptığınız kısma dokunamıyorlar.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Dokunamıyor. Korunan alana dokunulmadığı ama koruma alanının dışındaki Kaz Dağı'nda şu anda maden aramaları maalesef yapılabilir. Dolayısıyla, bir an evvel koruma statülerinin artırılması gerekiyor, sadece ormanlarda değil, bizim çok önemli Anadolu bozkır ekosistemlerimiz var, oraların mutlaka koruma statüsüne kavuşturulması lazım. Yine, 8.300 kilometre kıyı alanlarımız var, bir an evvel büyük oranda koruma statüsüne kavuşturulması lazım. Burada ben merhum Turgut Özal'ı yâd etmek istiyorum, kendisi özel çevre koruma bölgelerini kurarak Kaş-Kekova, Patara, Köyceğiz-Dalyan, Fethiye-Göcek, Gökova, Datça-Bozburun, Belek, Foça gibi sahil bölgelerini koruma statüsüne kavuşturarak oraların betonlaşmasının önüne geçmesi son derece önemliydi. Dolayısıyla, bu tür korunan alanların çoğaltılmasıyla ülkemizdeki o nadir ekosistemleri hep beraber gelecek kuşaklara bırakabiliriz diye düşünüyorum.

Bu çerçevede soru 1) Bu konuda Genel Müdürlüğün korunan alan hedefi nedir? Yüzde 30 bakın Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'ne taraf olduğumuz Birleşmiş Milletlerin hedefi 2030 yılında. Biz daha yüzde 5-6 seviyesindeyiz.

2) Millî parklarda yapılması planlanan odun üretiminin durdurulması konusunda düşünceleriniz nedir, devam edecek mi? Onu öğrenmek istiyorum.

3) Özellikle ormanlarda millî park ve benzeri koruma alanlarının ilan edilmesi konusunda ne engel vardır? Çok önemsiyorum onu. Son yıllarda, millî park yapılmaması için büyük bir direnç var. Bu konularda cevap verilirse Komisyona çok memnun olacağımı belirtmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ediyoruz.

Hasan Bey, sizin sorunuz kısadır muhakkak, onun için...

Buyurun.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Anıt ağaçların iklim değişikliğine karşı nasıl etkilendiği konusunda bir çalışmanız var mı? 2 bin yaşında ağaçlarımız var, daha fazla.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, çok doğru.

HASAN KALYONCU (İzmir) – İkincisi, iklim değişikliğine bağlı olarak hangi millî parklarımızda risk oluşabilecek, bunun planlaması yapıldı mı?

Üçüncüsü, millî parklarda var olan canlı türlerinin -bunlar hayvanlar olabilir, bitkiler olabilir- iklim değişikliğine bağlı korunma planlarıyla -çünkü bunların büyük bir çoğunluğu sıcaklık artınca ölme tehlikesiyle, yok olma tehlikesiyle karşı karşıya- ilgili bir çalışmanız var mı? Özellikle, yükseltisi az olan yerlerde var olan, ülkemizin zenginliklerinden kırmızı benekli alabalıklar var. Mesela, Antalya’da 300 metre civarında yayılış alanları var. Buralarda su sıcaklığının artmasıyla, iklim değişikliğiyle beraber yok olma eğilimine gidecekler. Bu tür endemik canlılar için, tıbbi aromatik bitkiler için bir eylem planınız mevcut mu?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir de, hazır sormuşken sulak alanları sorsaydın.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Hepsini dâhil ettim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Peki...

HASAN KALYONCU (İzmir) – “Kısa.” dediniz Sayın Başkanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Nur Hanım, buyurun.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Evet, şimdi soruyorum o zaman. Kısa soracağım.

Bu 14’üncü slaytta -ben sorayım sulak alanları- sulak alan kayıplarına dair bilgiler var ancak, sadece karbonla ilgili bilgiler var. 1990 yılından beri ne kadar sulak alan kaybettik ve bunun nedenleri hakkında Komisyonumuza sunabileceğimiz bir çalışma var mı? Hemen olması şart değil. Bir de 16’ncı slaytta korunan alanlar grafiği var. Burada, 616 tane korunan alan var. Bunlar arasında kalıntılı ormanlarımız var mı? Bunların genişletilmesi için bir çalışmamız var mı?

Bir de, en önemli konulardan biri doğal hayatı korumada, yaban hayvanları avlama ihaleleri. Bunlar çok sorunlu oluyor, özellikle gündeme de geliyor. İşte, Eskişehir’de mesela Çatacık Ormanları’nda kızılgeyikler, Sivrihisar bölgesinde kızılgeyik ihalelerine çıkıyor sürekli ve kamuoyunun tepkisine yol açıyor. Dolayısıyla, doğal hayatı son derece olumsuz etkileyen bu konuda da bu avlanma ihalelerinin turizm uğruna yapılmaması gerektiğine inanıyoruz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Burada, yine, ormanla ilgili sorularımı soracağım şimdi, değil mi?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ormanla ilgili yok. Onu Orman Genel Müdürlüğüne...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Tamam, onlar da gelecek. Peki, o zaman burada bırakıyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Ahmet Vehbi Bey, siz de kısaca sorun, toparlayalım, ondan sonra kapatacağız.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Sayın Bakanım, sizin de bildiğiniz gibi, Ege Bölgesi'nin en önemli sulak alanlarından bir tanesi Marmara Gölü. Siz de bu konuyu gayet iyi biliyorsunuz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, Marmara Gölü.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Uluslararası önemi haiz sulak alan olarak tescil edilmiş bu gölümüzde düne kadar balıkçılık yapıyordu, onlarca kuş türüne ev sahipliği yapıyordu bu gölümüz. Önemli bir rezerv alanıydı, tarımsal sulamada kullanılıyordu ve yer altı sularını besleyen bir yapısı vardı ancak, göl yıldan yıla azaldı, 85 bin dönümlük alan neredeyse yüzde 5'e kadar düştü, geçtiğimiz sene en derin yeri de zannedersen 40 santime kadar düştü. Tabii, bunun sebepleri var. Daha önce burayı Gördes Çayı besliyordu fakat Gördes Barajı yapıldıktan sonra bu göl beslenmemeye başladı. Ancak, son yıllarda bu gölümüz, bu korunması gereken sulak alanımız çok ciddi bir şekilde işgal altında, şahıslar tarafından işgal edilmiş durumda. Buradaki sazlıklar yıllardan beri yakılıyor, buradaki söğüt ormanlarının, yıllar içerisinde, neredeyse tamamı yakılmış durumda ve bunların hepsi bir kişi tarafından, bakın, bir kişi tarafından tarıma açıldı, binlerce dönüm araziden bahsediyoruz. Hatta, bu işi o kadar ileri götürdüler ki artık icarlanmaya başladı, hatta satmaya başladı bu şahıs ve bu konuda kimse bir şey yapamıyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tapulu mu ki? Tapusu mu var yani?

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Tapusu yok efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Nasıl olur ya?

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Parası olana satıyor, helvacı kâğıdına satıyor. Yer DSİ'nin yani burası Devlet Su İşlerinin yeri, burada kamulaştırma yapılmış zamanında. Ortada şöyle bir hukuki durum var: Sizin ekipleriniz, doğa koruma ekipleri tespit ediyorlar fakat herhangi bir yaptırımda bulunamıyorlar. DSİ tespit ediyor, bir ceza kesiliyor, adamın üzerinde hiçbir mal varlığı yok, mal varlığı olmadığı için de elini kolunu sallaya sallaya gidiyor ve bu işgal yıllardan beri devam ediyor. Bu konuda ne yapmayı düşünüyorsunuz? Bunun aşılması lazım, bizim için önemli bir yer, Türkiye için önemli bir yer. Hakikaten de yakılan ormanları gördüğünüz zaman üzülüyorsunuz, sazlık kalmamış zaten hiçbir yerde, tahribat günden güne devam ediyor. Bu konuda ne yapılması lazım, hukuki olarak ne yapılması lazım? Meclis olarak bizim yapacağımız bir şey var mı? Bu konularla ilgili sizden bilgi istiyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ediyoruz.

Mustafa Bey, soruları aldın.

Değerli Komisyon üyeleri, şunu söyleyelim: Sağ olsun bizim daimî çalışma grubu var, bunlar gerçekten çok tecrübeli arkadaşlar, onlar da bazı sorular hazırlıyorlar ilgili kurumlara. Sizlerin de bu şekilde sorularınız varsa iklim değişikliğiyle ilgili -bunların dışında, bunları zaten cevaplandıracakları onları iletirseniz, en azından, biz de ilgili kurumlara konuları intikal ettirir, cevapları alırız.

Teşekkür ediyorum.

Özellikle, Marmara Gölü var ya, o çok önemli, benim de çok sevdiğim bir göl. Hakikaten, bazıları göl çekilince araziye kullanıyor, parselliyor. Valilikle de temas kurun, kimse bu adam gerekli ceza verilsin, engellensin.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Belli bir seviyeyi DSİ zaten hoş görüyor ama artık iş...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – DSİ Genel Müdürü gelecek, ona da söyleyelim, siz de Mustafa Bey, DSİ Genel Müdürüne bunu anlatın ve derhâl konunun üzerine eğilelim.

DOĞA KORUMA VE MİLLİ PARKLAR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA BULUT
– Birlikte bir çalışma başlattık Sayın Bakanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kusura bakmayın yani kimse keyfi işlem yapamaz yani.

DOĞA KORUMA VE MİLLİ PARKLAR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA BULUT
– Anlaşıldı Sayın Bakanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Hepinize hayırlı akşamlar diliyorum.

Kapanma Saati: 19.13

